

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Τραπεζική, Χρηματοοικονομική και FinTech

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η επίδραση της χρηματοοικονομικής γνώσης στη χρήση εφαρμογών
FinTech και στη χρηματοοικονομική συμπεριφορά**

που υποβλήθηκε για την απόκτηση του
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης

Ονοματεπώνυμο Φοιτήτριας:

Χαρά Μοντσενίγου

Αριθμός Μητρώου:

165086

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Αγοράκη Μαρία Ελένη

Αθήνα, Ιούνιος 2026

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Τραπεζική, Χρηματοοικονομική και FinTech» του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου για την καθοδήγηση και τη στήριξή της κατά τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας, καθώς και όλους όσους συνέβαλαν άμεσα ή έμμεσα στην ολοκλήρωσή της.

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή/της φοιτήτριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζει τη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης εφαρμογών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech) στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον. Σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο η χρηματοοικονομική γνώση επηρεάζει τη συμπεριφορά των ατόμων και την υιοθέτηση FinTech εφαρμογών.

Για την επίτευξη του σκοπού της έρευνας ακολουθήθηκε ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση, με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου για τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων. Το δείγμα αποτελείται από 150 συμμετέχοντες, ενώ η ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού λογισμικού SPSS, αξιοποιώντας περιγραφικά στατιστικά μέτρα και τεχνικές ανάλυσης αξιοπιστίας.

Τα αποτελέσματα της έρευνας καταδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν ικανοποιητικό επίπεδο αντικειμενικής χρηματοοικονομικής γνώσης, ενώ η αντιλαμβανόμενη γνώση κυμαίνεται σε μέτρια επίπεδα. Παράλληλα, η χρηματοοικονομική συμπεριφορά χαρακτηρίζεται σε σημαντικό βαθμό από ορθολογικές πρακτικές, όπως η τήρηση προϋπολογισμού και η αποταμίευση. Σε ό,τι αφορά τη χρήση FinTech εφαρμογών, διαπιστώνεται υψηλό επίπεδο υιοθέτησης, ιδιαίτερα σε βασικές υπηρεσίες όπως το mobile banking και οι ψηφιακές πληρωμές.

Επιπλέον, οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στις FinTech εφαρμογές είναι γενικά θετικές, αν και διατυπώνονται επιφυλάξεις σχετικά με ζητήματα ασφάλειας και προστασίας προσωπικών δεδομένων. Τα ευρήματα αναδεικνύουν τη σημασία της χρηματοοικονομικής γνώσης και της εμπιστοσύνης ως βασικών παραγόντων για την ορθή αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών.

Συνολικά, η έρευνα συμβάλλει στην κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ γνώσης, συμπεριφοράς και τεχνολογίας, υπογραμμίζοντας τη σημασία της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης σε ένα περιβάλλον αυξανόμενης ψηφιοποίησης.

This thesis examines the relationship between financial literacy, financial behavior, and the use of financial technology (FinTech) applications in the contemporary digital environment. The main objective of the study is to investigate the extent to which financial knowledge influences individuals' behavior and their adoption of FinTech services.

A quantitative research approach was employed, using a structured questionnaire to collect primary data. The sample consists of 150 participants, and the data analysis was conducted using the statistical software SPSS, applying descriptive statistics and reliability analysis techniques.

The findings indicate that participants demonstrate a satisfactory level of objective financial knowledge, while perceived financial knowledge is at a moderate level. In addition, financial behavior is largely characterized by rational practices, such as budgeting and saving. Regarding the use of FinTech applications, a high level of adoption is observed, particularly in services such as mobile banking and digital payments.

Furthermore, participants' attitudes toward FinTech are generally positive, although concerns regarding security and data protection remain. The results highlight the importance of financial literacy and trust as key determinants for the effective use of FinTech services.

Overall, the study contributes to a better understanding of the interaction between financial knowledge, behavior, and technology, emphasizing the role of financial education in an increasingly digitalized financial environment.

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	2
1.1 Εισαγωγή στο θέμα	2
1.2 Σκοπός και στόχοι της μελέτης	3
1.3 Ερευνητικά ερωτήματα	4
1.4 Σημασία του θέματος	4
1.5 Μεθοδολογική προσέγγιση	5
Κεφάλαιο 2: Θεωρητικό Υπόβαθρο και Βιβλιογραφική Ανασκόπηση	7
2.1 Χρηματοοικονομική παιδεία: Θεωρητική θεμελίωση	7
2.2 Χρηματοοικονομική συμπεριφορά και κοινωνικοί παράγοντες	9
2.3 FinTech: Ορισμός, λειτουργίες και επιρροή στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον	11
2.4 Η συμβολή της FinTech στη χρηματοοικονομική παιδεία	13
2.5 Εμπειρικές μελέτες σχετικά με κοινωνικές ομάδες και FinTech	15
2.6 Συμπέρασμα βιβλιογραφικής ανασκόπησης	19
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία Έρευνας	22
3.1 Αιτιολόγηση ερευνητικού εργαλείου: Δομημένο ερωτηματολόγιο	22
3.2 Αιτιολόγηση και προέλευση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου	25
3.3 Δείγμα και αιτιολόγηση επιλογής	32
Κεφάλαιο 4: Ανάλυση Αποτελεσμάτων	34
4.1 Περιγραφικά χαρακτηριστικά δείγματος	34
4.2 Περιγραφικά στοιχεία χρήσης FinTech	39
4.3 Δείκτης Χρηματοοικονομικής Γνώσης	44
4.4 Αντικειμενική Χρηματοοικονομική Γνώση	45
4.5 Χρηματοοικονομική Συμπεριφορά	51
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα και Προτάσεις	68

5.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων	68
5.2 Ανάλυση και ερμηνεία των βασικών ευρημάτων	69
5.3 Συνολική ερμηνεία και θεωρητική συμβολή	78
5.4 Προτάσεις πολιτικής και πρακτικής εφαρμογής	79
5.5 Περιορισμοί της έρευνας	80
5.6 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα	81
5.7 Τελικό συμπέρασμα	84
Βιβλιογραφία	86

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1 Εισαγωγή στο θέμα

Τα τελευταία χρόνια, η ραγδαία ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech) έχει επιφέρει βαθιές αλλαγές στη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα, είτε δρουν ως μεμονωμένοι οικονομικοί φορείς είτε ως συλλογικές οντότητες, διαχειρίζονται τα οικονομικά τους. Σύμφωνα με τους Arner, Barberis και Buckley (2016), η FinTech συνιστά μία νέα μορφή καινοτομίας που αναδύθηκε μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση, ενσωματώνοντας τεχνολογία, δεδομένα και χρηματοοικονομικές υπηρεσίες με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της πρόσβασης. Οι τεχνολογικές εξελίξεις, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, η ανάλυση δεδομένων, το blockchain και οι mobile εφαρμογές, έχουν οδηγήσει στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος χρηματοοικονομικής ένταξης, όπου οι χρήστες έχουν μεταβληθεί από παθητικοί χρήστες σε ενεργούς παράγοντες, διαδραματίζοντας πιο ενεργό ρόλο στη λήψη οικονομικών αποφάσεων (Mhlana, 2024).

Η ραγδαία διείσδυση των χρηματοοικονομικών τεχνολογιών (FinTech) στην καθημερινή οικονομική δραστηριότητα έχει μετασηματίσει ουσιαστικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αλληλοεπιδρούν με το χρηματοοικονομικό σύστημα. Υπηρεσίες όπως τα ψηφιακά πορτοφόλια, οι εφαρμογές προϋπολογισμού και οι πλατφόρμες μικροεπενδύσεων έχουν ενισχύσει την αυτονομία των χρηστών στη διαχείριση των προσωπικών τους οικονομικών, προάγοντας μια περισσότερο συμμετοχική και εξατομικευμένη οικονομική συμπεριφορά. Παράλληλα, η αυξανόμενη εξάρτηση από τέτοια ψηφιακά εργαλεία έχει αναδείξει τη χρηματοοικονομική παιδεία ως κρίσιμη προϋπόθεση για την κατανόηση, την αξιολόγηση και την ορθή αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η FinTech (Lusardi & Mitchell, 2014; OECD, 2023). Η επάρκεια χρηματοοικονομικών γνώσεων δεν συμβάλλει μόνο στη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων, αλλά και στη μείωση της οικονομικής ανασφάλειας και των κοινωνικών ανισοτήτων, ενισχύοντας τη συνολική οικονομική ευημερία των πολιτών.

Στο ελληνικό πλαίσιο, η χρηματοοικονομική παιδεία των πολιτών παραμένει χαμηλή, με την Ελλάδα να κατατάσσεται κάτω από τον μέσο όρο των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ (OECD, 2024). Παράλληλα, η εξάπλωση των FinTech υπηρεσιών αυξάνεται, ιδιαίτερα στις νεότερες ηλικιακές ομάδες και στα αστικά κέντρα. Αυτό δημιουργεί μια νέα δυναμική αλλά και ένα εν δυνάμει χάσμα

μεταξύ εκείνων που διαθέτουν επαρκή χρηματοοικονομική και ψηφιακή παιδεία και εκείνων που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν.

1.2 Σκοπός και στόχοι της μελέτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι να διερευνήσει τον ρόλο της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech) στην ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παιδείας και να εξετάσει πώς αυτή επηρεάζει τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά διαφορετικών κοινωνικών ομάδων στην Ελλάδα. Η εργασία επιδιώκει να συνδέσει την τεχνολογική καινοτομία με τη χρηματοοικονομική ενδυνάμωση, αναδεικνύοντας τις κοινωνικές παραμέτρους που διαμορφώνουν την πρόσβαση και την αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech υπηρεσιών. Η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης και χρήσης FinTech εφαρμογών αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, όπου οι τεχνολογικές εξελίξεις μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαχειρίζονται τα οικονομικά τους. Η αυξανόμενη διείσδυση των FinTech εφαρμογών δημιουργεί νέες δυνατότητες χρηματοοικονομικής πρόσβασης και διαχείρισης, αλλά ταυτόχρονα αναδεικνύει την ανάγκη ύπαρξης επαρκούς χρηματοοικονομικής και ψηφιακής γνώσης. Παράλληλα, η αποτελεσματική αξιοποίηση των εφαρμογών αυτών δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την τεχνολογική πρόσβαση, αλλά και από παράγοντες όπως η εμπιστοσύνη, η αντίληψη κινδύνου και η χρηματοοικονομική συμπεριφορά των χρηστών.

Ειδικότερα, οι στόχοι της έρευνας είναι:

1. Να αποτυπώσει το επίπεδο χρηματοοικονομικής παιδείας των πολιτών και τον βαθμό εξοικείωσής τους με τις FinTech τεχνολογίες.
2. Να εξετάσει τη συχνότητα, τον τρόπο και τους λόγους χρήσης FinTech εφαρμογών από διαφορετικές κοινωνικές ομάδες.
3. Να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής παιδείας, χρήσης FinTech και υπεύθυνης χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς.
4. Να εντοπίσει παράγοντες που ενισχύουν ή περιορίζουν τη χρηματοοικονομική ενδυνάμωση μέσω της τεχνολογίας.
5. Να αξιολογήσει κατά πόσο η FinTech συμβάλλει στη μείωση ή στην αναπαραγωγή κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

1.3 Ερευνητικά ερωτήματα

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, η έρευνα καλείται να απαντήσει στα παρακάτω κεντρικά ερευνητικά ερωτήματα. Τα ερευνητικά ερωτήματα διαμορφώθηκαν με στόχο τη διερεύνηση της σύνθετης σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και υιοθέτησης FinTech εφαρμογών. Η ανάλυση επικεντρώνεται όχι μόνο στο επίπεδο γνώσης και χρήσης των τεχνολογιών, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο δημογραφικοί, κοινωνικοί και ψυχολογικοί παράγοντες επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και την αποδοχή των FinTech υπηρεσιών.

1. Ποιο είναι το επίπεδο χρηματοοικονομικής παιδείας των χρηστών και μη χρηστών FinTech στην Ελλάδα;
2. Ποιες μορφές FinTech εφαρμογών χρησιμοποιούνται περισσότερο και για ποιους σκοπούς;
3. Πώς η χρήση FinTech επηρεάζει τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και τη λήψη οικονομικών αποφάσεων;
4. Υπάρχουν διαφοροποιήσεις ως προς τη χρήση και τα οφέλη των FinTech υπηρεσιών ανάλογα με την ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα;
5. Μπορεί η FinTech να λειτουργήσει ως εργαλείο χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και κοινωνικής ενδυνάμωσης;

1.4 Σημασία του θέματος

Η μελέτη παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία τόσο σε ακαδημαϊκό όσο και σε κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Σε διεθνές επίπεδο, η FinTech θεωρείται κινητήριος μοχλός για τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής ένταξης, ιδίως σε πληθυσμούς με περιορισμένη πρόσβαση σε παραδοσιακές τραπεζικές υπηρεσίες (Natarajan & Saal, 2023). Παράλληλα, η χρηματοοικονομική παιδεία έχει αναγνωριστεί ως κρίσιμος παράγοντας υπεύθυνης οικονομικής συμπεριφοράς και σταθερότητας (Lusardi & Mitchell, 2014). Στο ελληνικό πλαίσιο, η χρηματοοικονομική τεχνολογία (FinTech) βρίσκεται σε φάση ταχείας και δυναμικής ανάπτυξης, όπως αποτυπώνεται από την αυξανόμενη υιοθέτηση σχετικών υπηρεσιών, κυρίως στις νεότερες ηλικιακές ομάδες και στα αστικά κέντρα (Balaskas et al., 2024). Ωστόσο, η ερευνητική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ FinTech και χρηματοοικονομικής παιδείας παραμένει ακόμη περιορισμένη στο ελληνικό περιβάλλον, γεγονός που αναδεικνύει την ανάγκη για περαιτέρω μελέτη του τρόπου με τον οποίο οι ψηφιακές χρηματοοικονομικές καινοτομίες επηρεάζουν τη συμπεριφορά και την οικονομική ενδυνάμωση

των πολιτών (Andreou & Anyfantaki, 2019). Επιπλέον, η Ελλάδα καταγράφει χαμηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικής κατανόησης σε σχέση με τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (OECD, 2024), γεγονός που καθιστά το ζήτημα της ενδυνάμωσης των πολιτών μέσω της τεχνολογίας εξαιρετικά επίκαιρο. Η παρούσα εργασία στοχεύει να συμβάλει στην επιστημονική κατανόηση αυτής της σχέσης, παρέχοντας εμπειρικά δεδομένα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τον σχεδιασμό πολιτικών χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και συμπεριληπτικών FinTech υπηρεσιών.

1.5 Μεθοδολογική προσέγγιση

Η παρούσα έρευνα βασίστηκε σε ποσοτική μεθοδολογική προσέγγιση, με στόχο τη συστηματική διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της χρηματοοικονομικής γνώσης, της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και της χρήσης εφαρμογών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech).

Για τη συλλογή των πρωτογενών δεδομένων χρησιμοποιήθηκε δομημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο σχεδιάστηκε με βάση διεθνώς αναγνωρισμένα πρότυπα μέτρησης της χρηματοοικονομικής παιδείας και σχετική επιστημονική βιβλιογραφία. Το ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε ηλεκτρονικά σε δείγμα ενηλίκων συμμετεχόντων, με στόχο την καταγραφή διαφορετικών κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών και επιπέδων εξοικείωσης με τις FinTech εφαρμογές.

Η δομή του ερωτηματολογίου περιλάμβανε επιμέρους ενότητες που αφορούν τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, την αντικειμενική χρηματοοικονομική γνώση (μέσω ερωτήσεων κατανόησης βασικών εννοιών), την αντιλαμβανόμενη χρηματοοικονομική γνώση, τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, καθώς και τη χρήση και τις στάσεις απέναντι στις FinTech εφαρμογές. Οι περισσότερες μεταβλητές μετρήθηκαν με τη χρήση κλίμακας Likert πέντε βαθμίδων, επιτρέποντας την ποσοτικοποίηση των στάσεων και αντιλήψεων των συμμετεχόντων.

Η επεξεργασία και ανάλυση των δεδομένων πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του στατιστικού λογισμικού SPSS. Στο πλαίσιο της ανάλυσης εφαρμόστηκαν περιγραφικά στατιστικά μέτρα (συχνότητες και ποσοστά), καθώς και τεχνικές δημιουργίας σύνθετων δεικτών και ελέγχου αξιοπιστίας, όπως ο συντελεστής Cronbach's Alpha, με σκοπό την αξιολόγηση της εσωτερικής συνοχής των κλιμάκων που χρησιμοποιήθηκαν.

Η επιλογή της ποσοτικής μεθοδολογίας κρίνεται κατάλληλη για την παρούσα μελέτη, καθώς επιτρέπει τη συστηματική καταγραφή και ανάλυση των δεδομένων, καθώς και τη διερεύνηση

σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών, συμβάλλοντας στην εξαγωγή έγκυρων και αξιόπιστων συμπερασμάτων.

Η αναλυτική παρουσίαση της μεθοδολογίας και των στατιστικών τεχνικών παρατίθεται στο Κεφάλαιο 3.

Κεφάλαιο 2: Θεωρητικό Υπόβαθρο και Βιβλιογραφική Ανασκόπηση

2.1 Χρηματοοικονομική παιδεία: Θεωρητική θεμελίωση

Η χρηματοοικονομική παιδεία αποτελεί μια πολυδιάστατη έννοια που περιλαμβάνει χρηματοοικονομικές γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές, οι οποίες συμβάλλουν στη λήψη ενημερωμένων και αποτελεσματικών οικονομικών αποφάσεων (OECD/INFE, 2023). Η έννοια της χρηματοοικονομικής παιδείας έχει εξελιχθεί σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες, ιδιαίτερα μετά τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές κρίσεις και τη διεύρυνση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Αρχικά, η χρηματοοικονομική παιδεία συνδεόταν κυρίως με τη γνώση βασικών οικονομικών εννοιών, όπως ο πληθωρισμός, το επιτόκιο και η αποταμίευση. Ωστόσο, η σύγχρονη βιβλιογραφία προσεγγίζει τη χρηματοοικονομική παιδεία ως μια πολυδιάστατη έννοια, η οποία περιλαμβάνει όχι μόνο γνώσεις, αλλά και δεξιότητες, στάσεις και συμπεριφορές που επιτρέπουν στα άτομα να λαμβάνουν αποτελεσματικές οικονομικές αποφάσεις. Σύμφωνα με την έκθεση OECD/INFE Global Financial Literacy Survey (2023), η χρηματοοικονομική παιδεία οργανώνεται σε τρεις βασικούς άξονες: χρηματοοικονομική γνώση, οικονομική συμπεριφορά και ψυχοκοινωνικές στάσεις απέναντι στη διαχείριση του χρήματος.

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει καταδείξει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ χρηματοοικονομικής παιδείας και οικονομικών αποτελεσμάτων στη ζωή των ατόμων. Οι Lusardi και Mitchell (2014) έδειξαν ότι υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικής παιδείας συνδέονται με καλύτερο οικονομικό προγραμματισμό, ισχυρότερη τάση για αποταμίευση, χαμηλότερα επίπεδα επισφαλούς χρέους και μεγαλύτερη πιθανότητα συμμετοχής σε επενδυτικές δραστηριότητες. Επιπλέον, η μετα-ανάλυση των Fernandes, Lynch και Netemeyer (2014), η οποία συγκέντρωσε περισσότερες από 160 εμπειρικές μελέτες, επιβεβαίωσε ότι η χρηματοοικονομική παιδεία αποτελεί σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα της οικονομικής συμπεριφοράς, αν και τα αποτελέσματα επηρεάζονται συχνά από το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι συμμετέχοντες.

Παράλληλα, αρκετές μελέτες υποστηρίζουν ότι η χρηματοοικονομική παιδεία συνδέεται στενά με τη χρηματοοικονομική ανθεκτικότητα και τη δυνατότητα αποτελεσματικής διαχείρισης οικονομικών κρίσεων. Άτομα με υψηλότερο επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης εμφανίζουν αυξημένη πιθανότητα αποταμίευσης, καλύτερο προγραμματισμό και μεγαλύτερη ικανότητα

αξιολόγησης χρηματοοικονομικών κινδύνων. Επιπλέον, η ανάπτυξη των FinTech εφαρμογών έχει προσδώσει νέα διάσταση στη χρηματοοικονομική παιδεία, καθώς η αποτελεσματική χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προϋποθέτει όχι μόνο οικονομική, αλλά και ψηφιακή επάρκεια. Η βιβλιογραφία υπογραμμίζει επίσης ότι η μέτρηση και η ερμηνεία της χρηματοοικονομικής παιδείας δεν είναι πάντοτε εύκολη υπόθεση, καθώς επηρεάζεται από το κοινωνικό και ρυθμιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργούν οι καταναλωτές. Η Willis (2008) ασκεί κριτική στο μοντέλο της «ρύθμισης μέσω εκπαίδευσης» (regulation through education), υποστηρίζοντας ότι η υπερβολική έμφαση στη χρηματοοικονομική εκπαίδευση μπορεί να αποδυναμώνει τη σημασία της ρυθμιστικής προστασίας των καταναλωτών και να μετατοπίζει την ευθύνη από τις θεσμικές ρυθμίσεις στο άτομο. Παράλληλα, ο Dunn (2023) επισημαίνει ότι το αφήγημα της χρηματοοικονομικής παιδείας συχνά παραβλέπει τις δομικές ανισότητες που καθορίζουν την οικονομική συμπεριφορά, αποδίδοντας τις οικονομικές δυσκολίες σε ατομικά «ελλείμματα γνώσης». Συνεπώς, η χρηματοοικονομική παιδεία δεν μπορεί να εξετάζεται απομονωμένα, αλλά εντός ενός ευρύτερου πλαισίου κοινωνικών, οικονομικών και θεσμικών παραγόντων. Επιπρόσθετα, η χρηματοοικονομική παιδεία θεωρείται πλέον βασική δεξιότητα ζωής, καθώς επηρεάζει την ικανότητα των ατόμων να διαχειρίζονται αποτελεσματικά ζητήματα καθημερινής οικονομικής διαχείρισης, όπως η αποταμίευση, η χρήση πιστωτικών προϊόντων, η λήψη δανείων και ο μακροπρόθεσμος οικονομικός προγραμματισμός. Η σημασία της έχει ενισχυθεί ιδιαίτερα στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, όπου οι καταναλωτές καλούνται να λαμβάνουν όλο και πιο σύνθετες οικονομικές αποφάσεις σε μικρό χρονικό διάστημα και υπό συνθήκες αυξημένης πληροφοριακής πίεσης.

Παράλληλα, η ανάπτυξη της ψηφιακής οικονομίας και των FinTech εφαρμογών έχει μεταβάλει σημαντικά τον τρόπο αλληλεπίδρασης των πολιτών με τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Η πρόσβαση σε mobile banking, ψηφιακές πληρωμές, επενδυτικές εφαρμογές και εργαλεία οικονομικής διαχείρισης απαιτεί όχι μόνο βασική χρηματοοικονομική γνώση, αλλά και ικανότητα αξιολόγησης ψηφιακών πληροφοριών, κατανόησης τεχνολογικών κινδύνων και ασφαλούς χρήσης ψηφιακών πλατφορμών. Για τον λόγο αυτό, στη σύγχρονη βιβλιογραφία αναπτύσσεται ολοένα και περισσότερο η έννοια της ψηφιακής χρηματοοικονομικής παιδείας (digital financial literacy), η οποία συνδυάζει στοιχεία χρηματοοικονομικής και ψηφιακής επάρκειας. Επιπλέον, η χρηματοοικονομική παιδεία συνδέεται στενά με τη χρηματοοικονομική ένταξη (*financial inclusion*), καθώς άτομα με χαμηλό επίπεδο γνώσεων ή περιορισμένη πρόσβαση σε ψηφιακές

δεξιότητες εμφανίζουν αυξημένο κίνδυνο οικονομικού αποκλεισμού. Η δυνατότητα κατανόησης και αξιοποίησης των διαθέσιμων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών επηρεάζει άμεσα τη συμμετοχή των πολιτών στην οικονομική δραστηριότητα και την πρόσβασή τους σε σύγχρονα χρηματοπιστωτικά εργαλεία.

Από την άλλη πλευρά, η βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η ύπαρξη χρηματοοικονομικής γνώσης δεν οδηγεί πάντοτε σε ορθολογική οικονομική συμπεριφορά. Η συμπεριφορική χρηματοοικονομική έχει αναδείξει ότι οι οικονομικές αποφάσεις επηρεάζονται συχνά από γνωστικές προκαταλήψεις, συναισθηματικούς παράγοντες και ψυχολογικούς μηχανισμούς, όπως η υπερβολική αυτοπεποίθηση, η αποστροφή προς τον κίνδυνο και η παρορμητικότητα. Συνεπώς, η αποτελεσματική οικονομική διαχείριση δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη γνώση, αλλά και από την ικανότητα των ατόμων να ελέγχουν τις συμπεριφορικές τους τάσεις κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Τέλος, η σημασία της χρηματοοικονομικής παιδείας αναγνωρίζεται πλέον και σε επίπεδο δημόσιας πολιτικής. Διεθνείς οργανισμοί, όπως ο OECD και η Ευρωπαϊκή Ένωση, προωθούν στρατηγικές ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, θεωρώντας ότι η βελτίωση των χρηματοοικονομικών δεξιοτήτων των πολιτών συμβάλλει τόσο στην ατομική οικονομική ευημερία όσο και στη συνολική σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

2.2 Χρηματοοικονομική συμπεριφορά και κοινωνικοί παράγοντες

Η συμπεριφορική χρηματοοικονομική (*behavioral finance*) συνδυάζει την ψυχολογία με τα οικονομικά, επιδιώκοντας να εξηγήσει τις αποκλίσεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς από τα πρότυπα της κλασικής ορθολογικότητας. Ο Kahneman (2011, Part I–II) περιγράφει το διττό μοντέλο σκέψης, στο οποίο το System 1 λειτουργεί γρήγορα και διαισθητικά, ενώ το System 2 λειτουργεί αργά και αναλυτικά. Σύμφωνα με τον Kahneman (2011), τα άτομα συχνά βασίζονται στο System 1, χρησιμοποιώντας νοητικούς κανόνες (ευριστικές) όπως η αγκύρωση (*anchoring*), η διαθεσιμότητα (*availability heuristic*) και η αντιπροσωπευτικότητα (*representativeness*), οι οποίες οδηγούν σε συστηματικά σφάλματα.

Η θεμελιώδης μελέτη των Tversky και Kahneman (1974) για τις ευριστικές και προκαταλήψεις (*heuristics and biases*) έδειξε ότι οι άνθρωποι λαμβάνουν αποφάσεις βασισμένοι σε απλοποιημένες νοητικές στρατηγικές, οι οποίες συχνά οδηγούν σε προβλέψιμες αποκλίσεις.

Εξίσου καθοριστική ήταν και η Prospect Theory (Tversky & Kahneman, 1979), η οποία κατέδειξε ότι τα άτομα αξιολογούν τις πιθανότητες κέρδους και ζημίας με μη γραμμικό τρόπο και εμφανίζουν απώθηση κινδύνου (loss aversion).

Σημαντική συμβολή στο πεδίο έχει και ο Thaler. Στο έργο «Misbehaving» (2015), αλλά και σε προγενέστερες δημοσιεύσεις του, εισάγει έννοιες όπως το *mental accounting*, το *present bias* και η αποτυχία αυτοελέγχου, εξηγώντας γιατί τα άτομα συχνά λαμβάνουν μη ορθολογικές οικονομικές αποφάσεις. Οι Shefrin και Statman (1985) επεκτείνουν την ανάλυση προτείνοντας τη Behavioral Portfolio Theory, σύμφωνα με την οποία οι επενδυτές δεν επιδιώκουν μόνο τη μεγιστοποίηση της ωφέλειας αλλά και την ψυχολογική ικανοποίηση.

Συνολικά, η συμπεριφορική χρηματοοικονομική δείχνει ότι η χρηματοοικονομική γνώση από μόνη της δεν αρκεί για ορθολογική συμπεριφορά, καθώς οι αποφάσεις επηρεάζονται από ψυχολογικούς, κοινωνικούς και συναισθηματικούς παράγοντες. Η προσέγγιση της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο περιβάλλον των FinTech εφαρμογών, καθώς οι ψηφιακές πλατφόρμες επηρεάζουν ολοένα και περισσότερο τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις. Η ταχύτητα πρόσβασης στις πληροφορίες, η αυτοματοποίηση των συναλλαγών και η συνεχής αλληλεπίδραση με ψηφιακά εργαλεία μπορούν να ενισχύσουν τόσο τις ορθολογικές όσο και τις παρορμητικές οικονομικές συμπεριφορές.

Παράλληλα, οι FinTech εφαρμογές αξιοποιούν συχνά τεχνικές σχεδιασμού που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των χρηστών, όπως ειδοποιήσεις, προσωποποιημένες προτάσεις και αυτοματοποιημένες υπενθυμίσεις. Οι πρακτικές αυτές μπορούν να διευκολύνουν τη διαχείριση χρημάτων και την αποταμίευση, ωστόσο ενδέχεται και να ενισχύσουν συμπεριφορικές προκαταλήψεις ή υπερβολική αυτοπεποίθηση κατά τη λήψη οικονομικών αποφάσεων.

Επιπλέον, η συμπεριφορική χρηματοοικονομική αναδεικνύει ότι η οικονομική συμπεριφορά δεν διαμορφώνεται αποκλειστικά από το επίπεδο γνώσεων, αλλά και από παράγοντες όπως η εμπιστοσύνη, η αντίληψη κινδύνου, η συναισθηματική κατάσταση και οι κοινωνικές επιρροές. Για τον λόγο αυτό, η κατανόηση των ψυχολογικών μηχανισμών που επηρεάζουν τις οικονομικές αποφάσεις θεωρείται κρίσιμη για την αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech τεχνολογιών και τη διαμόρφωση υπεύθυνης χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι κοινωνικοί παράγοντες διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς. Παράγοντες όπως το μορφωτικό επίπεδο, το εισόδημα, η

ηλικία, το επαγγελματικό περιβάλλον και η κοινωνική επιρροή επηρεάζουν σημαντικά τόσο τον τρόπο διαχείρισης των οικονομικών πόρων όσο και τη στάση απέναντι στον κίνδυνο και την τεχνολογία. Η οικονομική συμπεριφορά επομένως δεν αποτελεί αποκλειστικά αποτέλεσμα ατομικής λογικής, αλλά επηρεάζεται από το ευρύτερο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο λειτουργεί το άτομο.

Η σύγχρονη βιβλιογραφία επισημαίνει ακόμη ότι η ψηφιοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών μεταβάλλει σταδιακά τις συνήθειες και τις προσδοκίες των καταναλωτών. Η αυξημένη διαθεσιμότητα πληροφοριών και η ευκολία πρόσβασης σε χρηματοοικονομικά εργαλεία μέσω κινητών συσκευών δημιουργούν νέες μορφές οικονομικής συμπεριφοράς, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη ταχύτητα λήψης αποφάσεων και συχνότερη αλληλεπίδραση με ψηφιακά περιβάλλοντα.

Παράλληλα, η συνεχής χρήση FinTech εφαρμογών μπορεί να επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται την αποταμίευση, την κατανάλωση και τη διαχείριση κινδύνου. Για παράδειγμα, οι εφαρμογές budgeting και οι αυτοματοποιημένες λειτουργίες αποταμίευσης μπορούν να ενισχύσουν την οικονομική πειθαρχία και τον προγραμματισμό. Αντίθετα, η υπερβολικά εύκολη πρόσβαση σε πιστωτικά ή επενδυτικά προϊόντα ενδέχεται να αυξήσει την παρορμητικότητα και την ανάληψη υπερβολικού κινδύνου, ιδιαίτερα σε άτομα με περιορισμένη χρηματοοικονομική γνώση.

Συνεπώς, η κατανόηση της οικονομικής συμπεριφοράς στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον απαιτεί συνδυαστική προσέγγιση, η οποία λαμβάνει υπόψη τόσο τις γνωστικές και ψυχολογικές διαστάσεις όσο και τις κοινωνικές και τεχνολογικές επιρροές που επηρεάζουν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων.

2.3 FinTech: Ορισμός, λειτουργίες και επιρροή στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον

Η έννοια της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech) αναφέρεται στη χρήση τεχνολογικών καινοτομιών για την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας, της προσβασιμότητας και της εμπειρίας των χρηστών. Το FinTech περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα ψηφιακών εφαρμογών και υπηρεσιών, όπως το mobile banking, οι

ψηφιακές πληρωμές, οι επενδυτικές πλατφόρμες, τα ψηφιακά πορτοφόλια και οι αυτοματοποιημένες επενδυτικές υπηρεσίες (*robo-advisors*).

Πιο πρόσφατη βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι ο μετασχηματισμός που επιφέρει η χρηματοοικονομική τεχνολογία δεν περιορίζεται μόνο στη βελτίωση της αποδοτικότητας και της ποιότητας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, αλλά επεκτείνεται και στην αναδιαμόρφωση της σχέσης των καταναλωτών με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η ενσωμάτωση συστημάτων διαχείρισης πελατειακών σχέσεων βασισμένων στην τεχνητή νοημοσύνη, καθώς και αλγορίθμων πρόβλεψης και εξατομίκευσης, δημιουργεί πιο διαδραστικές και προσαρμοσμένες μορφές χρηματοοικονομικής εμπειρίας (Belanche et al., 2022). Η εφαρμογή τεχνικών μηχανικής μάθησης και συστημάτων συστάσεων ενισχύει περαιτέρω την προσωποποίηση των υπηρεσιών, καθώς επιτρέπει την παροχή στοχευμένης πληροφόρησης και προσαρμοσμένων οικονομικών προτάσεων που επηρεάζουν άμεσα την οικονομική συμπεριφορά των χρηστών (Foerster et al., 2022; Chen et al., 2021). Ωστόσο, η υιοθέτηση FinTech λύσεων δεν είναι ομοιόμορφη μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Μελέτες δείχνουν ότι παράγοντες όπως η ψηφιακή παιδεία, η εμπιστοσύνη στην τεχνολογία και η αντιλαμβανόμενη ασφάλεια αποτελούν κρίσιμα εμπόδια για την πρόθεση υιοθέτησης ψηφιακών χρηματοοικονομικών εφαρμογών (Shaikh et al., 2022; Luo et al., 2022), ενώ η περιορισμένη ψηφιακή ικανότητα και η τεchnοφοβία επηρεάζουν αρνητικά την υιοθέτηση ιδιαίτερα σε ομάδες με χαμηλές ψηφιακές δεξιότητες ή μεγαλύτερη ηλικία (Yoon & Osceña, 2015). Η επίδραση των FinTech τεχνολογιών στο χρηματοοικονομικό περιβάλλον συνδέεται επίσης με τη διεύρυνση της χρηματοοικονομικής πρόσβασης και την ενίσχυση της χρηματοοικονομικής ένταξης (*financial inclusion*). Οι ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες επιτρέπουν σε άτομα και κοινωνικές ομάδες που παραδοσιακά αντιμετώπιζαν περιορισμένη πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες να αποκτήσουν ευκολότερη πρόσβαση σε πληρωμές, αποταμιευτικά προϊόντα, δανεισμό και επενδυτικά εργαλεία. Ιδιαίτερα μέσω των εφαρμογών *mobile banking* και των ψηφιακών πορτοφολιών, μειώνεται το κόστος συναλλαγών και αυξάνεται η ταχύτητα και η ευκολία διεκπεραίωσης οικονομικών δραστηριοτήτων.

Παράλληλα, η ανάπτυξη των FinTech εφαρμογών έχει ενισχύσει σημαντικά τον ανταγωνισμό στον χρηματοπιστωτικό τομέα, οδηγώντας τα παραδοσιακά τραπεζικά ιδρύματα σε επιτάχυνση του ψηφιακού τους μετασχηματισμού. Οι τράπεζες υιοθετούν πλέον τεχνολογίες αυτοματοποίησης, τεχνητής νοημοσύνης και ανάλυσης δεδομένων με στόχο τη βελτίωση της εμπειρίας των πελατών και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητάς τους στο σύγχρονο ψηφιακό

περιβάλλον. Η εξέλιξη αυτή έχει μεταβάλει ουσιαστικά τη σχέση μεταξύ χρηστών και χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθώς οι καταναλωτές αναμένουν πλέον άμεσες, εξατομικευμένες και εύχρηστες υπηρεσίες.

Ωστόσο, η αυξανόμενη εξάρτηση από τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές τεχνολογίες συνοδεύεται και από σημαντικές προκλήσεις. Η προστασία προσωπικών δεδομένων, η κυβερνοασφάλεια, η διαφάνεια των αλγοριθμικών αποφάσεων και η αξιοπιστία των ψηφιακών πλατφορμών αποτελούν κρίσιμα ζητήματα για την εμπιστοσύνη των χρηστών. Η βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η αντίληψη κινδύνου και η εμπιστοσύνη προς τις ψηφιακές τεχνολογίες επηρεάζουν άμεσα την πρόθεση χρήσης και υιοθέτησης FinTech εφαρμογών (Shaikh et al., 2022; Luo et al., 2022).

Επιπλέον, η συνεχής αυτοματοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών δημιουργεί νέες προκλήσεις σε επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης και ψηφιακής επάρκειας. Οι χρήστες καλούνται να αξιολογούν μεγάλο όγκο πληροφοριών, να λαμβάνουν ταχύτερες οικονομικές αποφάσεις και να διαχειρίζονται πιο σύνθετα χρηματοοικονομικά προϊόντα μέσω ψηφιακών πλατφορμών. Για τον λόγο αυτό, η αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech τεχνολογιών προϋποθέτει συνδυασμό χρηματοοικονομικής γνώσης, ψηφιακών δεξιοτήτων και ικανότητας κριτικής αξιολόγησης των διαθέσιμων πληροφοριών.

Συνολικά, οι FinTech τεχνολογίες δεν αποτελούν απλώς τεχνολογική καινοτομία, αλλά έναν ευρύτερο μηχανισμό μετασχηματισμού του χρηματοοικονομικού οικοσυστήματος, επηρεάζοντας τη συμπεριφορά των καταναλωτών, τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αλληλοεπιδρούν με το χρήμα και τις οικονομικές υπηρεσίες.

2.4 Η συμβολή της FinTech στη χρηματοοικονομική παιδεία

Οι FinTech εφαρμογές λειτουργούν ολοένα και περισσότερο ως εργαλεία «ενσωματωμένης μάθησης» (embedded learning), καθώς παρέχουν άμεση ανατροφοδότηση σχετικά με τον οικονομικό προγραμματισμό, τις δαπάνες και την αποταμίευση, ενισχύοντας έτσι την οικονομική επίγνωση μέσα από τη συνεχή χρήση τους (Gimpel et al., 2018). Η βιβλιογραφία επιβεβαιώνει ότι η εκπαίδευση «τη στιγμή της ανάγκης» (just-in-time financial learning) μπορεί να βελτιώσει

ουσιαστικά τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, ιδιαίτερα μεταξύ ατόμων με χαμηλή χρηματοοικονομική παιδεία, καθώς η στοχευμένη πληροφόρηση προσφέρεται ακριβώς στο σημείο λήψης απόφασης (Kaiser & Menkhoff, 2020).

Παράλληλα, σύγχρονες FinTech εφαρμογές όπως mobile micro-investing πλατφόρμες, robo-advisors και budgeting tools μειώνουν σημαντικά τα εμπόδια εισόδου σε επενδυτικές και αποταμιευτικές δραστηριότητες, προσφέροντας αυτοματοποίηση, χαμηλό κόστος και εξατομικευμένες προτάσεις (Chen et al., 2021; Foerster et al., 2022). Επιπλέον, η ενσωμάτωση αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης ενισχύει την προσωποποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ενώ πρόσφατες μελέτες δείχνουν ότι η υιοθέτηση FinTech συμβάλλει στην ενδυνάμωση των χρηστών και στη χρηματοοικονομική τους αυτονομία, μειώνοντας την εξάρτηση από παραδοσιακούς χρηματοπιστωτικούς ενδιάμεσους (Belanche et al., 2022). Η συμβολή των FinTech εφαρμογών στη χρηματοοικονομική παιδεία δεν περιορίζεται μόνο στην παροχή πληροφοριών, αλλά επεκτείνεται και στη διαμόρφωση νέων συνηθειών οικονομικής διαχείρισης. Μέσω διαδραστικών εργαλείων, αυτοματοποιημένων ειδοποιήσεων και προσωποποιημένων αναλύσεων, οι χρήστες αποκτούν συνεχή εικόνα της οικονομικής τους κατάστασης, γεγονός που ενισχύει την οικονομική επίγνωση και τη δυνατότητα λήψης πιο ενημερωμένων αποφάσεων. Οι εφαρμογές budgeting, οι αυτοματοποιημένες λειτουργίες αποταμίευσης και οι αναλύσεις δαπανών συμβάλλουν στην ανάπτυξη υπεύθυνης οικονομικής συμπεριφοράς και καλύτερου οικονομικού προγραμματισμού.

Παράλληλα, οι FinTech τεχνολογίες συμβάλλουν στη μείωση της πολυπλοκότητας των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθιστώντας πιο εύκολη την πρόσβαση σε πληροφορίες που παλαιότερα απαιτούσαν εξειδικευμένες γνώσεις ή διαμεσολάβηση από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Μέσω φιλικών προς τον χρήστη ψηφιακών περιβαλλόντων, γραφημάτων, ειδοποιήσεων και προσωποποιημένων προτάσεων, οι χρήστες μπορούν να κατανοήσουν καλύτερα ζητήματα όπως η αποταμίευση, η διαχείριση χρέους, η επένδυση και ο οικονομικός προγραμματισμός.

Επιπλέον, η βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι οι FinTech εφαρμογές μπορούν να λειτουργήσουν ως μηχανισμοί ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής ένταξης, ιδιαίτερα για άτομα με περιορισμένη πρόσβαση σε παραδοσιακές τραπεζικές υπηρεσίες ή χαμηλό επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης. Η δυνατότητα πρόσβασης σε οικονομικά εργαλεία μέσω κινητών συσκευών και

ψηφιακών πλατφορμών διευρύνει τις δυνατότητες συμμετοχής των πολιτών στο χρηματοοικονομικό σύστημα και ενισχύει την αυτονομία τους στη διαχείριση οικονομικών ζητημάτων.

Ωστόσο, αρκετές μελέτες επισημαίνουν ότι η αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech εργαλείων εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό από το επίπεδο ψηφιακής και χρηματοοικονομικής επάρκειας των χρηστών. Η υπερβολική αυτοματοποίηση και η πολυπλοκότητα ορισμένων εφαρμογών ενδέχεται να οδηγήσουν σε λανθασμένες αποφάσεις ή υπερβολική εμπιστοσύνη στις τεχνολογικές προτάσεις, ιδιαίτερα όταν οι χρήστες αδυνατούν να αξιολογήσουν κριτικά τις παρεχόμενες πληροφορίες. Για τον λόγο αυτό, η βιβλιογραφία υπογραμμίζει ότι οι FinTech εφαρμογές πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά προς τη χρηματοοικονομική εκπαίδευση και όχι ως πλήρης υποκατάστασή της.

Συνολικά, η σχέση μεταξύ FinTech και χρηματοοικονομικής παιδείας εμφανίζεται αμφίδρομη. Από τη μία πλευρά, οι ψηφιακές χρηματοοικονομικές εφαρμογές μπορούν να ενισχύσουν τη γνώση, την οικονομική επίγνωση και την υπεύθυνη οικονομική συμπεριφορά. Από την άλλη πλευρά, η αποτελεσματική και ασφαλής χρήση των εφαρμογών αυτών προϋποθέτει την ύπαρξη βασικού επιπέδου χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας, γεγονός που αναδεικνύει τη στενή αλληλεπίδραση μεταξύ γνώσης, τεχνολογίας και οικονομικής συμπεριφοράς.

2.5 Εμπειρικές μελέτες σχετικά με κοινωνικές ομάδες και FinTech

Η υιοθέτηση FinTech δεν είναι ομοιόμορφη μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Παρακάτω παρουσιάζονται οι βασικές διαφοροποιήσεις.

2.5.1 Ηλικιακές ομάδες

Οι νεότερες ηλικιακές ομάδες, όπως η Generation Z και οι Millennials, εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά υιοθέτησης FinTech εφαρμογών, κυρίως λόγω της εξοικείωσής τους με τις ψηφιακές τεχνολογίες και της καθημερινής χρήσης διαδικτυακών υπηρεσιών και κινητών συσκευών. Οι ομάδες αυτές χρησιμοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό mobile banking, ψηφιακά πορτοφόλια,

εφαρμογές budgeting και επενδυτικές πλατφόρμες, καθώς αντιλαμβάνονται τις ψηφιακές υπηρεσίες ως αναπόσπαστο μέρος της καθημερινότητάς τους (Philippas & Avdoulas, 2019).

Παράλληλα, οι νεότεροι χρήστες εμφανίζονται περισσότερο πρόθυμοι να πειραματιστούν με καινοτόμες χρηματοοικονομικές εφαρμογές, όπως κρυπτονομίσματα, ψηφιακές επενδυτικές πλατφόρμες και αυτοματοποιημένα επενδυτικά εργαλεία. Η μεγαλύτερη εξοικείωση με την τεχνολογία μειώνει τον αντιλαμβανόμενο τεχνολογικό κίνδυνο και ενισχύει την πρόθεση υιοθέτησης νέων υπηρεσιών. Ωστόσο, αρκετές έρευνες επισημαίνουν ότι η αυξημένη τεχνολογική άνεση δεν συνοδεύεται πάντοτε από αντίστοιχα υψηλό επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης ή εμπειρίας στη διαχείριση κινδύνου.

Η ευκολία πρόσβασης σε επενδυτικές εφαρμογές και υπηρεσίες άμεσων συναλλαγών μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να ενισχύσει την παρορμητική λήψη αποφάσεων και την ανάληψη υπερβολικού οικονομικού κινδύνου. Οι νεότεροι χρήστες επηρεάζονται συχνά από πληροφορίες που προέρχονται από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διαδικτυακές κοινότητες ή influencers, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε λιγότερο ορθολογικές επενδυτικές επιλογές.

Αντίθετα, οι μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες εμφανίζουν συνήθως χαμηλότερα επίπεδα χρήσης FinTech εφαρμογών. Η περιορισμένη ψηφιακή εξοικείωση, η αυξημένη αντίληψη κινδύνου και οι ανησυχίες σχετικά με την κυβερνοασφάλεια και την προστασία προσωπικών δεδομένων λειτουργούν συχνά αποτρεπτικά ως προς την υιοθέτηση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (OECD, 2024). Παράλληλα, αρκετά άτομα μεγαλύτερης ηλικίας διατηρούν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις παραδοσιακές τραπεζικές δομές και στην προσωπική εξυπηρέτηση, γεγονός που μειώνει την πρόθεση μετάβασης σε πλήρως ψηφιακά περιβάλλοντα.

2.5.2 Φύλο

Η διεθνής βιβλιογραφία καταγράφει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς τη χρηματοοικονομική γνώση, τη χρηματοοικονομική αυτοπεποίθηση και τη χρήση FinTech εφαρμογών. Οι γυναίκες εμφανίζουν συχνά χαμηλότερη αυτοπεποίθηση στη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων και μικρότερη συμμετοχή σε επενδυτικές δραστηριότητες, ακόμη και όταν διαθέτουν αντίστοιχο επίπεδο γνώσεων με τους άνδρες (Bucher-Koenen et al., 2021).

Παράλληλα, οι γυναίκες τείνουν να εμφανίζουν μεγαλύτερη αποστροφή προς τον οικονομικό κίνδυνο και αυξημένη ευαισθησία σε ζητήματα ασφάλειας, προστασίας προσωπικών δεδομένων και αξιοπιστίας των ψηφιακών πλατφορμών. Οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν σημαντικά τη στάση τους απέναντι στις FinTech εφαρμογές, ιδιαίτερα σε υπηρεσίες που σχετίζονται με επενδύσεις ή διαχείριση υψηλού ρίσκου.

Αντίθετα, οι άνδρες εμφανίζουν συχνότερα υψηλότερη προθυμία χρήσης επενδυτικών FinTech εφαρμογών, μεγαλύτερη ανοχή στον οικονομικό κίνδυνο και αυξημένη αυτοπεποίθηση στις χρηματοοικονομικές αποφάσεις. Ωστόσο, η αυξημένη αυτοπεποίθηση δεν συνεπάγεται πάντοτε καλύτερες οικονομικές αποφάσεις, καθώς η βιβλιογραφία αναφέρει ότι η υπερβολική αυτοπεποίθηση μπορεί να οδηγήσει σε υπερεκτίμηση γνώσεων και ανάληψη υπερβολικού κινδύνου.

Το gender gap στη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και στην υιοθέτηση FinTech υπηρεσιών συνδέεται όχι μόνο με οικονομικούς παράγοντες, αλλά και με κοινωνικά στερεότυπα, μορφωτικές ανισότητες και διαφορετικές κοινωνικές εμπειρίες γύρω από τη διαχείριση χρημάτων και την τεχνολογία. Για τον λόγο αυτό, αρκετές μελέτες υπογραμμίζουν την ανάγκη ανάπτυξης στοχευμένων προγραμμάτων χρηματοοικονομικής και ψηφιακής εκπαίδευσης που θα ενισχύουν την οικονομική αυτοπεποίθηση και την ψηφιακή συμμετοχή των γυναικών.

2.5.3 Εισόδημα και κοινωνικοοικονομικό επίπεδο

Το επίπεδο εισοδήματος και η κοινωνικοοικονομική κατάσταση αποτελούν κρίσιμους παράγοντες διαφοροποίησης στη χρήση FinTech υπηρεσιών. Τα άτομα με χαμηλότερο εισόδημα χρησιμοποιούν συχνότερα ψηφιακές χρηματοοικονομικές εφαρμογές για βασικές λειτουργίες, όπως πληρωμές, μεταφορές χρημάτων και διαχείριση καθημερινών συναλλαγών, ενώ εμφανίζουν μικρότερη συμμετοχή σε πιο σύνθετες επενδυτικές ή αποταμιευτικές δραστηριότητες (World Bank, 2022).

Οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι επηρεάζουν άμεσα τη δυνατότητα ανάληψης κινδύνου και συμμετοχής σε επενδυτικά προϊόντα, ακόμη και όταν οι ψηφιακές πλατφόρμες μειώνουν το κόστος πρόσβασης στις σχετικές υπηρεσίες. Παράλληλα, η οικονομική ανασφάλεια και η αβεβαιότητα ενδέχεται να ενισχύουν πιο βραχυπρόθεσμες οικονομικές συμπεριφορές, περιορίζοντας τη διάθεση για μακροπρόθεσμο οικονομικό προγραμματισμό ή επενδύσεις.

Αντίθετα, άτομα με υψηλότερο εισόδημα και μεγαλύτερη οικονομική σταθερότητα αξιοποιούν συχνότερα πιο προηγμένα FinTech εργαλεία, όπως robo-advisors, επενδυτικές πλατφόρμες, εφαρμογές διαχείρισης χαρτοφυλακίου και υπηρεσίες ψηφιακού wealth management. Η μεγαλύτερη οικονομική άνεση επιτρέπει υψηλότερη ανοχή στον κίνδυνο και ευκολότερη πρόσβαση σε καινοτόμα χρηματοοικονομικά προϊόντα.

Η βιβλιογραφία υπογραμμίζει επίσης ότι οι κοινωνικοοικονομικές ανισότητες επηρεάζουν όχι μόνο την πρόσβαση στις FinTech υπηρεσίες, αλλά και την ποιότητα αξιοποίησής τους. Η περιορισμένη χρηματοοικονομική και ψηφιακή παιδεία μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερα επίπεδα αποτελεσματικής χρήσης των διαθέσιμων εργαλείων, ενισχύοντας τον κίνδυνο χρηματοοικονομικού και ψηφιακού αποκλεισμού.

2.5.4 Μορφωτικό επίπεδο και ψηφιακές δεξιότητες

Η διεθνής βιβλιογραφία αναδεικνύει το μορφωτικό επίπεδο και τις ψηφιακές δεξιότητες ως από τους σημαντικότερους παράγοντες υιοθέτησης FinTech υπηρεσιών. Άτομα με υψηλότερο μορφωτικό επίπεδο εμφανίζουν μεγαλύτερη πιθανότητα χρήσης mobile banking, επενδυτικών εφαρμογών και εργαλείων οικονομικής διαχείρισης, καθώς διαθέτουν αυξημένη ικανότητα κατανόησης χρηματοοικονομικών πληροφοριών και ψηφιακών λειτουργιών (Kou et al., 2021).

Παράλληλα, οι ψηφιακές δεξιότητες επηρεάζουν καθοριστικά την εμπιστοσύνη και την αποτελεσματική χρήση των FinTech εφαρμογών. Η ικανότητα κατανόησης ψηφιακών διαδικασιών, ζητημάτων κυβερνοασφάλειας και όρων χρήσης διευκολύνει τη χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και μειώνει τον αντιλαμβανόμενο τεχνολογικό κίνδυνο.

Αντίθετα, η περιορισμένη ψηφιακή επάρκεια λειτουργεί συχνά ως σημαντικό εμπόδιο στην υιοθέτηση FinTech εφαρμογών. Άτομα με χαμηλότερες ψηφιακές δεξιότητες ενδέχεται να δυσκολεύονται στην αξιολόγηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών, στη χρήση εφαρμογών ή

στην κατανόηση των κινδύνων που συνδέονται με τις ψηφιακές συναλλαγές. Το γεγονός αυτό μπορεί να ενισχύσει τον ψηφιακό αποκλεισμό και να περιορίσει τη δυνατότητα αξιοποίησης των πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι FinTech τεχνολογίες.

Επιπλέον, αρκετές μελέτες επισημαίνουν ότι η ψηφιακή χρηματοοικονομική παιδεία (*digital financial literacy*) αποτελεί πλέον αναγκαία προϋπόθεση για τη συμμετοχή στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Η αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών απαιτεί όχι μόνο βασικές τεχνολογικές γνώσεις, αλλά και ικανότητα κριτικής αξιολόγησης πληροφοριών, κατανόησης οικονομικών κινδύνων και λήψης ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

2.6 Συμπέρασμα βιβλιογραφικής ανασκόπησης

Η βιβλιογραφική ανασκόπηση ανέδειξε ότι η χρηματοοικονομική παιδεία, η συμπεριφορική χρηματοοικονομική και η χρηματοοικονομική τεχνολογία (FinTech) αποτελούν στενά αλληλεξαρτώμενες διαστάσεις που επηρεάζουν ουσιαστικά τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά των ατόμων στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον. Η χρηματοοικονομική παιδεία συνδέεται με πιο ορθολογικές οικονομικές επιλογές, όπως η συστηματική αποταμίευση, ο οικονομικός προγραμματισμός και η αποτελεσματικότερη διαχείριση χρέους (Lusardi & Mitchell, 2014). Παράλληλα, η βιβλιογραφία υποστηρίζει ότι υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικής γνώσης συνδέονται με αυξημένη ικανότητα αξιολόγησης οικονομικών κινδύνων και καλύτερη προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες συνθήκες του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος.

Ωστόσο, η συμπεριφορική χρηματοοικονομική καταδεικνύει ότι η οικονομική συμπεριφορά δεν καθορίζεται αποκλειστικά από τη γνώση και τη λογική επεξεργασία πληροφοριών. Ψυχολογικοί, συναισθηματικοί και κοινωνικοί παράγοντες επηρεάζουν σημαντικά τη λήψη οικονομικών αποφάσεων, οδηγώντας συχνά σε γνωστικές στρεβλώσεις και αποκλίσεις από την πλήρως ορθολογική συμπεριφορά (Kahneman, 2011). Η προσέγγιση αυτή αναδεικνύει ότι ακόμη και άτομα με επαρκές επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης μπορεί να λαμβάνουν μη βέλτιστες οικονομικές αποφάσεις λόγω προκαταλήψεων, υπερβολικής αυτοπεποίθησης, παρορμητικότητας ή αυξημένης αντίληψης κινδύνου.

Παράλληλα, η ανάπτυξη των FinTech τεχνολογιών έχει μεταβάλει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αλληλοεπιδρούν με τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Οι ψηφιακές εφαρμογές mobile banking, τα ηλεκτρονικά πορτοφόλια, οι robo-advisors και οι εφαρμογές budgeting

διευκολύνουν την πρόσβαση σε χρηματοοικονομικά εργαλεία και ενισχύουν τη δυνατότητα άμεσης οικονομικής διαχείρισης (Gai et al., 2018; Gomber et al., 2020). Παράλληλα, οι FinTech εφαρμογές λειτουργούν ως εργαλεία χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης και οικονομικής ενδυνάμωσης, παρέχοντας εξατομικευμένη πληροφόρηση, ανάλυση δαπανών και εργαλεία οικονομικού προγραμματισμού.

Η βιβλιογραφία, ωστόσο, υπογραμμίζει ότι η αξιοποίηση των FinTech τεχνολογιών δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την τεχνολογική πρόσβαση, αλλά και από το επίπεδο χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας των χρηστών. Η αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προϋποθέτει ικανότητα κατανόησης οικονομικών πληροφοριών, αξιολόγησης κινδύνου και ασφαλούς διαχείρισης ψηφιακών εργαλείων. Για τον λόγο αυτό, η έννοια της *digital financial literacy* αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο ως κρίσιμος παράγοντας συμμετοχής στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό οικοσύστημα.

Επιπλέον, οι εμπειρικές μελέτες καταδεικνύουν ότι η υιοθέτηση FinTech και το επίπεδο χρηματοοικονομικής παιδείας δεν κατανέμονται ομοιόμορφα μεταξύ των κοινωνικών ομάδων. Παράγοντες όπως η ηλικία, το φύλο, το εισόδημα, το μορφωτικό επίπεδο και οι ψηφιακές δεξιότητες επηρεάζουν σημαντικά τόσο τη χρήση FinTech εφαρμογών όσο και τη συνολική χρηματοοικονομική συμπεριφορά (Philippas & Avdoulas, 2019; Kou et al., 2021). Οι διαφοροποιήσεις αυτές αναδεικνύουν ότι η χρηματοοικονομική και ψηφιακή ένταξη δεν αποτελεί μόνο τεχνολογικό ζήτημα, αλλά συνδέεται άμεσα με κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες.

Η ελληνική πραγματικότητα παρουσιάζει επιπλέον ιδιαιτερότητες, καθώς τα επίπεδα χρηματοοικονομικής παιδείας παραμένουν χαμηλότερα σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (OECD, 2024). Παρά τη σημαντική ανάπτυξη των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών τα τελευταία χρόνια, εξακολουθούν να καταγράφονται περιορισμοί που σχετίζονται με την οικονομική εκπαίδευση, την εμπιστοσύνη στις ψηφιακές τεχνολογίες και τις ψηφιακές δεξιότητες των πολιτών.

Συνολικά, η βιβλιογραφική ανασκόπηση καταδεικνύει ότι η κατανόηση της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, συμπεριφοράς και χρήσης FinTech εφαρμογών απαιτεί πολυδιάστατη προσέγγιση, η οποία λαμβάνει υπόψη όχι μόνο οικονομικούς και τεχνολογικούς παράγοντες, αλλά και ψυχολογικές, κοινωνικές και δημογραφικές διαστάσεις. Η ανάγκη περαιτέρω διερεύνησης της αλληλεπίδρασης αυτών των παραγόντων καθιστά ιδιαίτερα

σημαντική την εμπειρική μελέτη της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής παιδείας, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης FinTech εφαρμογών στο ελληνικό πλαίσιο.

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία Έρευνας

3.1 Αιτιολόγηση ερευνητικού εργαλείου: Δομημένο ερωτηματολόγιο

Η παρούσα διπλωματική εργασία υιοθετεί ποσοτική ερευνητική προσέγγιση και βασίζεται στη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου ως κύριου εργαλείου συλλογής πρωτογενών δεδομένων. Η επιλογή της συγκεκριμένης μεθοδολογίας αιτιολογείται από τη φύση και τους στόχους της έρευνας, οι οποίοι επικεντρώνονται στη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, χρηματοοικονομικών στάσεων και χρήσης εφαρμογών FinTech στον γενικό πληθυσμό.

Η ποσοτική ερευνητική προσέγγιση θεωρείται κατάλληλη όταν το ερευνητικό ενδιαφέρον εστιάζει στη μέτρηση, τη σύγκριση και τη στατιστική διερεύνηση σχέσεων μεταξύ μεταβλητών. Στην παρούσα μελέτη, οι έννοιες της χρηματοοικονομικής γνώσης, της συμπεριφοράς και των στάσεων αποτελούν σύνθετες θεωρητικές κατασκευές, οι οποίες δεν είναι άμεσα μετρήσιμες. Ωστόσο, μπορούν να μεταφραστούν σε μετρήσιμες μεταβλητές μέσω τυποποιημένων ερωτήσεων και κλιμάκων μέτρησης, καθιστώντας εφικτή τη χρήση ποσοτικών μεθόδων ανάλυσης. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η ποσοτική μεθοδολογία αποτελεί την κυρίαρχη προσέγγιση στις εμπειρικές μελέτες χρηματοοικονομικής παιδείας, καθώς επιτρέπει τη γενίκευση των αποτελεσμάτων και τη σύγκριση μεταξύ διαφορετικών κοινωνικο-δημογραφικών ομάδων (Lusardi & Mitchell, 2014; OECD/INFE, 2022). Σε αντίθεση με τις ποιοτικές μεθόδους, οι οποίες εστιάζουν σε βάθος ανάλυση περιορισμένου αριθμού περιπτώσεων, η ποσοτική μεθοδολογία επιτρέπει τη συλλογή δεδομένων από μεγαλύτερο δείγμα και τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στον ευρύτερο πληθυσμό. Η δυνατότητα αυτή κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική στην παρούσα έρευνα, η οποία αποσκοπεί στην αποτύπωση γενικών προτύπων χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης FinTech εφαρμογών.

Η χρηματοοικονομική παιδεία αντιμετωπίζεται στη σύγχρονη βιβλιογραφία ως πολυδιάστατη έννοια και δεν περιορίζεται αποκλειστικά στη γνώση βασικών οικονομικών εννοιών. Οι Lusardi και Mitchell (2014) υπογραμμίζουν ότι η χρηματοοικονομική γνώση αποτελεί αναγκαία, αλλά όχι επαρκή, προϋπόθεση για τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων, καθώς οι χρηματοοικονομικές στάσεις και η πραγματική οικονομική συμπεριφορά των ατόμων

λειτουργούν συχνά ως διαμεσολαβητικοί παράγοντες μεταξύ γνώσης και οικονομικών αποτελεσμάτων. Η συνδυαστική μελέτη των διαστάσεων αυτών απαιτεί ερευνητικά εργαλεία που να μπορούν να αποτυπώσουν τόσο αντικειμενικές όσο και υποκειμενικές πτυχές της οικονομικής συμπεριφοράς.

Αντίστοιχα, το Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion του OECD/INFE (2022) υιοθετεί μια ολιστική προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική παιδεία συγκροτείται από τρεις βασικές διαστάσεις: τη χρηματοοικονομική γνώση, τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και τις χρηματοοικονομικές στάσεις. Το πλαίσιο αυτό τονίζει ότι η αξιόπιστη εμπειρική μέτρηση της χρηματοοικονομικής παιδείας προϋποθέτει τη συνδυαστική αποτύπωση και των τριών αυτών διαστάσεων. Η παρούσα έρευνα υιοθετεί τη συγκεκριμένη θεωρητική προσέγγιση, γεγονός που καθιστά αναγκαία τη χρήση ενός ερευνητικού εργαλείου ικανού να αποτυπώσει πολυδιάστατα τα χαρακτηριστικά των ερωτώμενων.

Στο πλαίσιο αυτό, το δομημένο ερωτηματολόγιο επιλέγεται ως το πλέον κατάλληλο ερευνητικό εργαλείο για την επίτευξη των ερευνητικών στόχων. Η χρήση δομημένων ερωτηματολογίων αποτελεί καθιερωμένη πρακτική στη διεθνή εμπειρική βιβλιογραφία, καθώς επιτρέπει την ομοιόμορφη παρουσίαση των ερωτήσεων σε όλους τους συμμετέχοντες, μειώνοντας τον κίνδυνο ερευνητικής μεροληψίας και ενισχύοντας την εγκυρότητα των μετρήσεων. Παράλληλα, η τυποποίηση των απαντήσεων διευκολύνει τη στατιστική επεξεργασία των δεδομένων και τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων μεταξύ διαφορετικών ομάδων του δείγματος.

Ένα σημαντικό πλεονέκτημα του δομημένου ερωτηματολογίου είναι η δυνατότητα συνδυαστικής χρήσης διαφορετικών τύπων ερωτήσεων. Στην παρούσα μελέτη, η χρηματοοικονομική γνώση αποτυπώνεται μέσω αντικειμενικών ερωτήσεων, ενώ οι χρηματοοικονομικές στάσεις και συμπεριφορές καταγράφονται μέσω αυτοαναφερόμενων δηλώσεων και κλιμάκων συχνότητας. Σύμφωνα με τους Lusardi και Mitchell (2014), τα αντικειμενικά μέτρα χρηματοοικονομικής γνώσης θεωρούνται περισσότερο αξιόπιστα από τις υποκειμενικές αυτοαξιολογήσεις, καθώς οι τελευταίες συχνά χαρακτηρίζονται από υπερεκτίμηση ή υποεκτίμηση των πραγματικών γνώσεων. Ωστόσο, οι αυτοαναφερόμενες συμπεριφορές και στάσεις κρίνονται απαραίτητες για την κατανόηση της καθημερινής οικονομικής πρακτικής των ατόμων, όπως επισημαίνεται και στο πλαίσιο του OECD/INFE (2022).

Επιπλέον, η χρήση κλιμάκων τύπου Likert για τη μέτρηση στάσεων και αντιλήψεων επιτρέπει την αποτύπωση βαθμών συμφωνίας ή διαφωνίας, αποφεύγοντας τη διχοτομική προσέγγιση που συχνά απλοποιεί υπερβολικά σύνθετες ψυχοκοινωνικές διεργασίες. Η συγκεκριμένη μεθοδολογική επιλογή θεωρείται ιδιαίτερα κατάλληλη για τη διερεύνηση στάσεων απέναντι στην αποταμίευση, την κατανάλωση, τον οικονομικό προγραμματισμό και το αίσθημα ελέγχου επί της οικονομικής κατάστασης, όπως έχει αναδειχθεί σε πλήθος εμπειρικών μελετών (Atkinson & Messy, 2012).

Η επιλογή του δομημένου ερωτηματολογίου αιτιολογείται περαιτέρω από το γεγονός ότι η παρούσα μελέτη εξετάζει και τη χρήση εφαρμογών FinTech, η οποία εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο του ψηφιακού μετασχηματισμού του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η διεθνής βιβλιογραφία καταδεικνύει ότι η υιοθέτηση ψηφιακών χρηματοοικονομικών τεχνολογιών επηρεάζεται από παράγοντες όπως η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, η ευκολία χρήσης, η εμπιστοσύνη και η αντίληψη κινδύνου (Davis, 1989· Kou et al., 2021). Οι παράγοντες αυτοί μπορούν να μετρηθούν αξιόπιστα μέσω τυποποιημένων ερωτήσεων και δηλώσεων συμφωνίας/διαφωνίας, οι οποίες ενσωματώνονται αποτελεσματικά σε ένα δομημένο ερωτηματολόγιο.

Παράλληλα, προηγούμενες εμπειρικές μελέτες έχουν δείξει ότι η χρήση FinTech εφαρμογών σχετίζεται με το επίπεδο χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας, καθώς και με τη γενικότερη οικονομική συμπεριφορά των χρηστών (Barroso & Laborda, 2022· Pant & Agarwal, 2023). Το δομημένο ερωτηματολόγιο επιτρέπει τη σύνδεση αυτών των διαστάσεων, καθιστώντας δυνατή τη διερεύνηση σύνθετων σχέσεων, όπως ο ρόλος των στάσεων ως ενδιάμεσων παραγόντων μεταξύ γνώσης και συμπεριφοράς ή η επίδραση της χρηματοοικονομικής γνώσης στη χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών εργαλείων.

Τέλος, το δομημένο ερωτηματολόγιο παρουσιάζει σημαντικά πρακτικά πλεονεκτήματα, καθώς επιτρέπει τη συλλογή δεδομένων από ευρύ δείγμα συμμετεχόντων με χαμηλό κόστος και σε περιορισμένο χρονικό διάστημα, διασφαλίζοντας παράλληλα την ανωνυμία και την εθελοντική συμμετοχή των ερωτώμενων. Τα χαρακτηριστικά αυτά το καθιστούν ιδιαίτερα κατάλληλο εργαλείο για τη μελέτη κοινωνικοοικονομικών φαινομένων στον γενικό πληθυσμό.

Συνοψίζοντας, η επιλογή της ποσοτικής ερευνητικής προσέγγισης και του δομημένου ερωτηματολογίου ως βασικού εργαλείου συλλογής δεδομένων κρίνεται επιστημονικά τεκμηριωμένη και πλήρως εναρμονισμένη με τη διεθνή εμπειρική βιβλιογραφία. Το επιλεγμένο μεθοδολογικό πλαίσιο επιτρέπει την ολοκληρωμένη και αξιόπιστη διερεύνηση της

χρηματοοικονομικής παιδείας και της χρήσης εφαρμογών FinTech, εξυπηρετώντας αποτελεσματικά τους στόχους της παρούσας έρευνας.

3.2 Αιτιολόγηση και προέλευση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας δομείται σε πέντε επιμέρους ενότητες, καθεμία από τις οποίες αντιστοιχεί σε συγκεκριμένη θεωρητική διάσταση.

3.2.1 Κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η πρώτη ενότητα περιλαμβάνει βασικά κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως φύλο, ηλικία, επίπεδο εκπαίδευσης, εργασιακή κατάσταση και εισόδημα. Οι μεταβλητές αυτές χρησιμοποιούνται εκτενώς στη διεθνή βιβλιογραφία ως μεταβλητές ελέγχου, καθώς προηγούμενες μελέτες έχουν καταδείξει ότι σχετίζονται με διαφοροποιήσεις στη χρηματοοικονομική γνώση, τη συμπεριφορά και την υιοθέτηση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (Lusardi & Mitchell, 2014· OECD/INFE, 2022). Παράλληλα, η συμπερίληψή τους επιτρέπει τον έλεγχο της ετερογένειας του δείγματος και τη διερεύνηση διαφορών μεταξύ επιμέρους κοινωνικο-δημογραφικών ομάδων.

Η επιλογή των συγκεκριμένων κοινωνικο-δημογραφικών μεταβλητών βασίζεται στη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία παράγοντες όπως η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο και το εισόδημα επηρεάζουν σημαντικά τόσο τη χρηματοοικονομική γνώση όσο και την υιοθέτηση FinTech εφαρμογών. Η καταγραφή των χαρακτηριστικών αυτών επιτρέπει τη διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων μεταξύ κοινωνικών ομάδων και ενισχύει τη δυνατότητα ερμηνείας των εμπειρικών ευρημάτων της έρευνας.

3.2.2 Χρηματοοικονομική γνώση

Η ενότητα της χρηματοοικονομικής γνώσης βασίζεται στις καθιερωμένες «Big Three Questions» των Lusardi και Mitchell (2014), οι οποίες μετρούν θεμελιώδεις έννοιες όπως ο ανατοκισμός, ο πληθωρισμός και η διαφοροποίηση χαρτοφυλακίου. Οι ερωτήσεις αυτές έχουν χρησιμοποιηθεί ευρέως σε διεθνείς εμπειρικές έρευνες και θεωρούνται αξιόπιστα αντικειμενικά μέτρα (objective measures) χρηματοοικονομικής γνώσης.

Σύμφωνα με τους Lusardi και Mitchell (2014), η χρήση αντικειμενικών ερωτήσεων υπερέχει έναντι των υποκειμενικών αυτοαξιολογήσεων, καθώς οι τελευταίες συχνά χαρακτηρίζονται από υπερεκτίμηση ή υποεκτίμηση των πραγματικών γνώσεων των ερωτώμενων. Για τον λόγο αυτό, οι ερωτήσεις της παρούσας έρευνας διαμορφώθηκαν σε μορφή πολλαπλής επιλογής με σαφώς ορισμένες σωστές και λανθασμένες απαντήσεις, επιτρέποντας την αξιόπιστη κωδικοποίηση και ανάλυση των αποτελεσμάτων. Η επιλογή των επιμέρους ερωτήσεων της ενότητας της χρηματοοικονομικής γνώσης αποσκοπεί στη μέτρηση βασικών γνωστικών μηχανισμών που θεωρούνται απαραίτητοι για τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων. Συγκεκριμένα, η ερώτηση που αφορά τον ανατοκισμό αποτυπώνει την κατανόηση της χρονικής αξίας του χρήματος, έννοια θεμελιώδη για αποφάσεις αποταμίευσης και επένδυσης. Η ερώτηση για τον πληθωρισμό εξετάζει την ικανότητα των ερωτώμενων να αντιλαμβάνονται τις πραγματικές μεταβολές της αγοραστικής δύναμης, ενώ η ερώτηση για τη διαφοροποίηση χαρτοφυλακίου αξιολογεί τη βασική κατανόηση του επενδυτικού κινδύνου. Επιπλέον, η συμπερίληψη ερώτησης σχετικά με τα μεταβλητά επιτόκια δανείων επιτρέπει τη σύνδεση της θεωρητικής γνώσης με καθημερινές χρηματοοικονομικές αποφάσεις των νοικοκυριών. Οι συγκεκριμένες διαστάσεις έχουν αναδειχθεί στη διεθνή βιβλιογραφία ως το ελάχιστο αλλά επαρκές σύνολο μέτρησης χρηματοοικονομικής γνώσης και χρησιμοποιούνται εκτενώς σε συγκριτικές έρευνες (Lusardi & Mitchell, 2014 - OECD/INFE, 2022).

Η χρήση αντικειμενικών ερωτήσεων χρηματοοικονομικής γνώσης κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική, καθώς επιτρέπει την αποτύπωση πραγματικών γνωστικών επιπέδων και όχι απλώς της υποκειμενικής αυτοαξιολόγησης των συμμετεχόντων. Παράλληλα, η επιλογή διεθνώς αναγνωρισμένων ερωτήσεων ενισχύει τη συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων με αντίστοιχες εμπειρικές μελέτες και συμβάλλει στην αξιοπιστία της ερευνητικής διαδικασίας.

3.2.3 Χρηματοοικονομική συμπεριφορά

Η ενότητα της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς βασίζεται στο Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion του OECD/INFE (2022), σύμφωνα με το οποίο η συμπεριφορά αποτελεί αυτόνομη και κρίσιμη διάσταση της χρηματοοικονομικής παιδείας, διακριτή από τη γνώση και τις στάσεις. Η συμπεριφορά αποτυπώνει τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαχειρίζονται στην πράξη τους οικονομικούς τους πόρους και μεταφράζουν τη γνώση σε

καθημερινές οικονομικές αποφάσεις. Για τον λόγο αυτό, η μέτρησή της θεωρείται απαραίτητη για την κατανόηση της πραγματικής οικονομικής κατάστασης και ευημερίας των νοικοκυριών.

Οι ερωτήσεις της παρούσας ενότητας επιλέχθηκαν ώστε να αποτυπώνουν συγκεκριμένες, επαναλαμβανόμενες πρακτικές οικονομικής διαχείρισης και όχι απλώς προθέσεις ή γενικές στάσεις. Ειδικότερα, η τήρηση προϋπολογισμού, η συστηματική αποταμίευση και η ύπαρξη αποθέματος για έκτακτες ανάγκες αποτελούν βασικούς δείκτες οικονομικού προγραμματισμού και ανθεκτικότητας, οι οποίοι συνδέονται άμεσα με τη χρηματοοικονομική ευημερία. Παράλληλα, οι ερωτήσεις που αφορούν καθυστερήσεις πληρωμών και τη σύγκριση εναλλακτικών επιλογών πριν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων επιτρέπουν την αξιολόγηση της οικονομικής πειθαρχίας και της ορθολογικότητας της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Η χρήση ερωτήσεων συχνότητας, αντί απλών δυαδικών επιλογών, επιτρέπει τη διαβάθμιση της συμπεριφοράς και ευθυγραμμίζεται πλήρως με τη μεθοδολογική προσέγγιση του OECD/INFE (2022). Η ενότητα της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμη στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, καθώς επιτρέπει τη διερεύνηση του βαθμού στον οποίο η χρηματοοικονομική γνώση μεταφράζεται σε πρακτικές οικονομικής διαχείρισης. Η καταγραφή συμπεριφορών όπως η αποταμίευση, η τήρηση προϋπολογισμού και η σύγκριση οικονομικών επιλογών παρέχει πληρέστερη εικόνα της οικονομικής υπευθυνότητας και της χρηματοοικονομικής ευημερίας των συμμετεχόντων.

3.2.4 Χρηματοοικονομικές στάσεις

Η μέτρηση των χρηματοοικονομικών στάσεων πραγματοποιείται μέσω δηλώσεων πενταβάθμιας κλίμακας Likert, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που προτείνεται από τους Atkinson και Messy (2012) και υιοθετείται στο πλαίσιο του OECD/INFE (2022). Οι χρηματοοικονομικές στάσεις αφορούν υποκειμενικές αντιλήψεις και ψυχολογικές προδιαθέσεις των ατόμων απέναντι στην αποταμίευση, την κατανάλωση, τον οικονομικό προγραμματισμό και το αίσθημα ελέγχου επί της οικονομικής τους κατάστασης. Η διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει ότι οι στάσεις αυτές δεν ταυτίζονται πλήρως με το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης, αλλά διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της οικονομικής συμπεριφοράς (Atkinson & Messy, 2012· Lusardi & Mitchell, 2014).

Οι δηλώσεις της ενότητας επιλέχθηκαν ώστε να καλύπτουν κρίσιμες ψυχολογικές διαστάσεις που επηρεάζουν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων, όπως η αυτοπεποίθηση στη χρηματοοικονομική διαχείριση (financial self-efficacy), ο μακροπρόθεσμος οικονομικός προγραμματισμός, το οικονομικό άγχος και η χρονική προτίμηση μεταξύ άμεσης κατανάλωσης και αποταμίευσης. Η χρήση κλιμάκων Likert κρίνεται ιδιαίτερα κατάλληλη, καθώς επιτρέπει την αποτύπωση βαθμών συμφωνίας ή διαφωνίας και την ανάλυση διαφοροποιήσεων στις στάσεις των ερωτώμενων. Με τον τρόπο αυτό, η ενότητα συμβάλλει ουσιαστικά στην κατανόηση του ρόλου των στάσεων ως διαμεσολαβητικών μηχανισμών μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης και πραγματικής οικονομικής συμπεριφοράς. Παράλληλα, οι χρηματοοικονομικές στάσεις επηρεάζουν σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται τον οικονομικό κίνδυνο, την αβεβαιότητα και τις μελλοντικές οικονομικές τους προοπτικές. Άτομα με θετικότερες στάσεις απέναντι στον οικονομικό προγραμματισμό και την αποταμίευση εμφανίζουν συνήθως μεγαλύτερη πιθανότητα υιοθέτησης υπεύθυνων οικονομικών πρακτικών, όπως η συστηματική αποταμίευση, η τήρηση προϋπολογισμού και η προσεκτική αξιολόγηση οικονομικών επιλογών. Αντίθετα, αρνητικές ή παρορμητικές στάσεις συνδέονται συχνότερα με βραχυπρόθεσμη οικονομική σκέψη, υπερκατανάλωση και αυξημένες δυσκολίες οικονομικής διαχείρισης.

Η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει επίσης ότι οι χρηματοοικονομικές στάσεις επηρεάζονται από κοινωνικούς, πολιτισμικούς και ψυχολογικούς παράγοντες. Η οικογενειακή κοινωνικοποίηση, οι προηγούμενες οικονομικές εμπειρίες, το επίπεδο οικονομικής ανασφάλειας και η γενικότερη εμπιστοσύνη προς τους χρηματοπιστωτικούς θεσμούς διαμορφώνουν σε σημαντικό βαθμό τις οικονομικές αντιλήψεις και προδιαθέσεις των ατόμων. Για τον λόγο αυτό, οι χρηματοοικονομικές στάσεις θεωρούνται δυναμικές και όχι σταθερές μεταβλητές, καθώς μπορούν να μεταβάλλονται ανάλογα με τις οικονομικές συνθήκες και τις προσωπικές εμπειρίες των ατόμων.

Επιπλέον, στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, οι χρηματοοικονομικές στάσεις συνδέονται άμεσα με τη χρήση FinTech εφαρμογών και την αποδοχή ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η εμπιστοσύνη στην τεχνολογία, η αντίληψη ασφάλειας και η αυτοπεποίθηση στη χρήση ψηφιακών εργαλείων επηρεάζουν σημαντικά την πρόθεση υιοθέτησης FinTech εφαρμογών. Άτομα με θετικότερες στάσεις απέναντι στην τεχνολογία και μεγαλύτερη οικονομική αυτοπεποίθηση εμφανίζουν συνήθως υψηλότερα επίπεδα χρήσης ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών και μεγαλύτερη προθυμία αξιοποίησης καινοτόμων εφαρμογών.

Η ενότητα των χρηματοοικονομικών στάσεων κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική για την παρούσα έρευνα, καθώς επιτρέπει τη διερεύνηση των ψυχολογικών παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάζουν τόσο τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά όσο και τη χρήση FinTech εφαρμογών. Η καταγραφή των στάσεων των συμμετεχόντων συμβάλλει στην πληρέστερη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η γνώση, οι αντιλήψεις και οι ψυχολογικές προδιαθέσεις αλληλοεπιδρούν στη διαμόρφωση οικονομικών αποφάσεων στο σύγχρονο ψηφιακό χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

3.2.5 Χρήση FinTech εφαρμογών

Η ενότητα της χρήσης FinTech εφαρμογών αποσκοπεί στην αποτύπωση τόσο της πραγματικής υιοθέτησης ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών όσο και των αντιλήψεων που διαμορφώνουν τη χρήση τους. Οι ερωτήσεις που αφορούν το mobile banking, το είδος και τη συχνότητα χρήσης εφαρμογών επιτρέπουν τη μέτρηση της έντασης και του χαρακτήρα της χρήσης FinTech στην καθημερινή οικονομική διαχείριση. Ο διαχωρισμός των εφαρμογών σε κατηγορίες, όπως ψηφιακές πληρωμές, εφαρμογές προϋπολογισμού (budgeting) και επενδυτικές εφαρμογές, βασίζεται στη μελέτη των Gimpel et al. (2018), οι οποίοι αναδεικνύουν τον πολυδιάστατο χαρακτήρα των καταναλωτοκεντρικών FinTech υπηρεσιών.

Παράλληλα, οι ερωτήσεις που αφορούν τις αντιλήψεις και τις στάσεις απέναντι στις FinTech εφαρμογές στηρίζονται σε θεωρητικά μοντέλα αποδοχής τεχνολογίας, σύμφωνα με τα οποία η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, η εμπιστοσύνη και η αντίληψη κινδύνου αποτελούν βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες υιοθέτησης (Davis, 1989; Kou et al., 2021). Οι δηλώσεις που σχετίζονται με τη βελτίωση του ελέγχου των οικονομικών και την ενίσχυση της χρηματοοικονομικής αυτοπεποίθησης επιτρέπουν τη διερεύνηση της αντιλαμβανόμενης επίδρασης των FinTech εφαρμογών στη χρηματοοικονομική διαχείριση των χρηστών. Τέλος, η πρόθεση μελλοντικής αύξησης της χρήσης ενσωματώνεται ως δείκτης συμπεριφορικής πρόθεσης, επιτρέποντας τη μελέτη της δυναμικής σχέσης μεταξύ εμπειρίας χρήσης, στάσεων και μελλοντικής υιοθέτησης ψηφιακών χρηματοοικονομικών τεχνολογιών (Pant & Agarwal, 2023). Η μέτρηση της χρήσης FinTech εφαρμογών κρίθηκε ιδιαίτερα σημαντική στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, καθώς επιτρέπει τη διερεύνηση όχι μόνο της τεχνολογικής υιοθέτησης, αλλά και της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, στάσεων και πραγματικής οικονομικής

συμπεριφοράς. Η καταγραφή τόσο της συχνότητας όσο και του είδους χρήσης FinTech υπηρεσιών παρέχει πληρέστερη εικόνα του βαθμού ενσωμάτωσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών τεχνολογιών στην καθημερινή οικονομική διαχείριση των συμμετεχόντων.

Παράλληλα, η διεθνής βιβλιογραφία επισημαίνει ότι η χρήση FinTech εφαρμογών επηρεάζεται σημαντικά από παράγοντες όπως η ψηφιακή επάρκεια, η εμπιστοσύνη στις τεχνολογίες, η αντίληψη κινδύνου και η χρηματοοικονομική αυτοπεποίθηση των χρηστών. Για τον λόγο αυτό, η ενότητα περιλαμβάνει τόσο ερωτήσεις πραγματικής χρήσης όσο και δηλώσεις στάσεων και αντιλήψεων, ώστε να αποτυπωθεί πληρέστερα η πολυδιάστατη σχέση μεταξύ τεχνολογίας και οικονομικής συμπεριφοράς.

Επιπλέον, η αξιολόγηση της πρόθεσης μελλοντικής χρήσης FinTech εφαρμογών επιτρέπει τη διερεύνηση της δυναμικής περαιτέρω υιοθέτησης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η πρόθεση χρήσης θεωρείται στη διεθνή βιβλιογραφία σημαντικός δείκτης αποδοχής τεχνολογίας και συνδέεται στενά με την αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, την ευκολία χρήσης και την εμπιστοσύνη προς τις ψηφιακές πλατφόρμες.

Συνεπώς, η ενότητα αυτή συμβάλλει ουσιαστικά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι συμμετέχοντες αλληλοεπιδρούν με τις FinTech τεχνολογίες, καθώς και των παραγόντων που επηρεάζουν την αποδοχή, τη χρήση και την ενσωμάτωση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών εφαρμογών στη σύγχρονη οικονομική ζωή.

3.2.6 Κωδικοποίηση μεταβλητών και έλεγχος αξιοπιστίας

Για τις ανάγκες της εμπειρικής ανάλυσης, οι απαντήσεις του ερωτηματολογίου θα κωδικοποιηθούν και θα μετατραπούν σε αριθμητικές μεταβλητές, ώστε να καταστεί δυνατή η στατιστική επεξεργασία τους. Οι ερωτήσεις χρηματοοικονομικής γνώσης, οι οποίες έχουν αντικειμενικό χαρακτήρα, θα κωδικοποιηθούν δυαδικά (1 = σωστή απάντηση, 0 = λανθασμένη ή «δεν γνωρίζω»). Το άθροισμα των σωστών απαντήσεων θα χρησιμοποιηθεί για τη δημιουργία συνολικού δείκτη χρηματοοικονομικής γνώσης, ο οποίος αποτυπώνει το επίπεδο κατανόησης βασικών οικονομικών εννοιών από τους ερωτώμενους.

Οι ερωτήσεις που αφορούν χρηματοοικονομικές στάσεις και αντιλήψεις σχετικά με τη χρήση FinTech εφαρμογών μετρώνται μέσω πενταβάθμιας κλίμακας Likert και θα κωδικοποιηθούν σε

αριθμητική μορφή (1–5), με τρόπο ώστε υψηλότερες τιμές να αντιστοιχούν σε υψηλότερα επίπεδα συμφωνίας ή θετικότερες στάσεις. Όπου απαιτείται, θα πραγματοποιηθεί αντιστροφή κλίμακας (reverse coding), προκειμένου όλες οι μεταβλητές να έχουν κοινή κατεύθυνση ερμηνείας. Στη συνέχεια, θα δημιουργηθούν σύνθετοι δείκτες (μέσος όρος ή άθροισμα επιμέρους ερωτήσεων) για κάθε εννοιολογική διάσταση, όπως οι χρηματοοικονομικές στάσεις και οι αντιλαμβανόμενες ωφέλειες από τη χρήση FinTech.

Η αξιοπιστία των πολυ-αντικειμενικών κλιμάκων τύπου Likert θα αξιολογηθεί μέσω του συντελεστή εσωτερικής συνοχής Cronbach's alpha. Σύμφωνα με τους Tavakol και Dennick (2011), ο δείκτης Cronbach's alpha δεν αποτελεί απλώς ένα αριθμητικό κατώφλι αποδοχής, αλλά ένα μέτρο που εξαρτάται από τον αριθμό των ερωτήσεων, τη μεταξύ τους συσχέτιση και την εννοιολογική ομοιογένεια της κλίμακας. Στο πλαίσιο αυτό, τιμές alpha άνω του 0,70 θεωρούνται γενικά αποδεκτές για ερευνητικούς σκοπούς, ενώ χαμηλότερες τιμές δεν οδηγούν αυτομάτως σε απόρριψη της κλίμακας, εφόσον τεκμηριώνονται από θεωρητική συνοχή και περιορισμένο αριθμό ερωτήσεων.

Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ερμηνεία του Cronbach's alpha σε συνδυασμό με την εννοιολογική συνοχή των μεταβλητών. Όπως επισημαίνουν οι Tavakol και Dennick (2011), η υπερβολικά υψηλή τιμή του alpha μπορεί να υποδηλώνει πλεονασμό ερωτήσεων και όχι απαραίτητα υψηλή ποιότητα μέτρησης. Για τον λόγο αυτό, σε περίπτωση χαμηλών ή οριακών τιμών αξιοπιστίας, θα εξεταστούν οι επιμέρους συσχετίσεις μεταξύ των items (item-total correlations) και η επίδραση κάθε ερώτησης στη συνολική τιμή του δείκτη, χωρίς όμως να γίνεται μηχανιστική αφαίρεση ερωτήσεων που έχουν θεωρητική σημασία.

Η διαδικασία αυτή επιτρέπει την τεκμηριωμένη αξιολόγηση της μετρητικής ποιότητας των κλιμάκων και διασφαλίζει ότι οι σύνθετοι δείκτες που θα χρησιμοποιηθούν στην ανάλυση αντανακλούν με συνέπεια τις υποκείμενες θεωρητικές έννοιες. Με τον τρόπο αυτό, ενισχύεται τόσο η εσωτερική εγκυρότητα της έρευνας όσο και η αξιοπιστία των εμπειρικών ευρημάτων που προκύπτουν από τη στατιστική ανάλυση.

3.3 Δείγμα και αιτιολόγηση επιλογής

Το δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελείται από άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω, τα οποία συμμετείχαν εθελοντικά και ανώνυμα στη συμπλήρωση του δομημένου ερωτηματολογίου. Η επιλογή του ενήλικου πληθυσμού αιτιολογείται από το γεγονός ότι τα άτομα αυτής της ηλικιακής ομάδας λαμβάνουν, σε διαφορετικό βαθμό, αυτόνομες χρηματοοικονομικές αποφάσεις και έρχονται σε άμεση επαφή με χρηματοοικονομικά προϊόντα και υπηρεσίες, καθώς και με ψηφιακές εφαρμογές FinTech, όπως το mobile banking και οι ψηφιακές πληρωμές.

Η εστίαση στον γενικό ενήλικο πληθυσμό επιτρέπει τη διερεύνηση ευρύτερων προτύπων χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης FinTech εφαρμογών, χωρίς περιορισμό σε συγκεκριμένες επαγγελματικές, κοινωνικές ή εισοδηματικές ομάδες. Η επιλογή αυτή κρίνεται ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένου ότι η χρηματοοικονομική παιδεία και η υιοθέτηση ψηφιακών χρηματοοικονομικών τεχνολογιών αφορούν το σύνολο της κοινωνίας και δεν περιορίζονται σε εξειδικευμένες κατηγορίες πληθυσμού. Με τον τρόπο αυτό, καθίσταται δυνατή η αποτύπωση διαφοροποιήσεων μεταξύ ατόμων με διαφορετικά κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το επίπεδο εκπαίδευσης, το εισόδημα και η εργασιακή κατάσταση.

Η συγκεκριμένη επιλογή δείγματος συνάδει με τη μεθοδολογική προσέγγιση διεθνών εμπειρικών ερευνών στον τομέα της χρηματοοικονομικής παιδείας, όπως αυτές του OECD/INFE (2022), οι οποίες χρησιμοποιούν ευρεία και ετερογενή δείγματα προκειμένου να αναδείξουν διαφορές και ανισότητες μεταξύ κοινωνικών ομάδων. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης, τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος αξιοποιούνται ως μεταβλητές ελέγχου, επιτρέποντας τη διερεύνηση της επίδρασής τους στη χρηματοοικονομική γνώση, τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και τη χρήση εφαρμογών FinTech.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε μέσω αυτοσυμπληρούμενου ερωτηματολογίου, με τρόπο που διασφαλίζει την ανωνυμία, την εμπιστευτικότητα και την εθελοντική συμμετοχή των ερωτώμενων. Οι συμμετέχοντες ενημερώθηκαν για τον ακαδημαϊκό χαρακτήρα της έρευνας και για το γεγονός ότι τα δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για ερευνητικούς σκοπούς. Η συγκεκριμένη διαδικασία συλλογής δεδομένων συμβάλλει στη μείωση της κοινωνικά επιθυμητής απάντησης και ενισχύει την ειλικρίνεια των απαντήσεων, ιδιαίτερα σε ζητήματα που αφορούν την προσωπική οικονομική συμπεριφορά.

Παρά το γεγονός ότι η χρήση ευρέος δείγματος ενισχύει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων, αναγνωρίζεται ότι η εθελοντική συμμετοχή ενδέχεται να εισάγει περιορισμούς, όπως η πιθανή υπεραντιπροσώπευση ατόμων με αυξημένο ενδιαφέρον για οικονομικά ή ψηφιακές τεχνολογίες. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή κρίνεται κατάλληλη για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας, καθώς επιτρέπει τη διερεύνηση τάσεων και συσχετίσεων μεταξύ βασικών μεταβλητών, παρέχοντας χρήσιμα εμπειρικά ευρήματα για τη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής παιδείας και χρήσης εφαρμογών FinTech.

Κεφάλαιο 4: Ανάλυση Αποτελεσμάτων

4.1 Περιγραφικά χαρακτηριστικά δείγματος

Το τελικό δείγμα της παρούσας έρευνας αποτέλεσαν 150 άτομα ηλικίας 18 ετών και άνω, τα οποία συμμετείχαν εθελοντικά και ανώνυμα στη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα βασικά κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, προκειμένου να αποτυπωθεί το προφίλ του δείγματος και να αξιολογηθεί η καταλληλότητά του σε σχέση με τους σκοπούς της έρευνας.

Πίνακας 4.1: Κατανομή δείγματος ως προς το φύλο

Φύλο	Συχνότητα	Ποσοστό
Άνδρας	67	44,7%
Γυναίκα	83	55,3%
Σύνολο	150	100,0%

Ως προς το φύλο, στο δείγμα συμμετείχαν 83 γυναίκες (55,3%) και 67 άνδρες (44,7%), γεγονός που υποδηλώνει ελαφρώς αυξημένη συμμετοχή των γυναικών. Η σχετικά ισορροπημένη κατανομή του δείγματος θεωρείται σημαντική, καθώς επιτρέπει τη διερεύνηση των υπό μελέτη μεταβλητών χωρίς έντονη μεροληψία ως προς το φύλο.

Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, το φύλο αποτελεί παράγοντα που ενδέχεται να επηρεάζει το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης και τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, με ορισμένες μελέτες να καταδεικνύουν διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών ως προς τη λήψη οικονομικών αποφάσεων (Lusardi & Mitchell, 2014).

Πίνακας 4.2: Κατανομή δείγματος ως προς την ηλικιακή ομάδα

Ηλικιακή ομάδα	Συχνότητα	Ποσοστό
18–24	6	4,0%
25–34	26	17,3%
35–44	51	34,0%
45–54	46	30,7%
55+	21	14,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την ηλικιακή κατανομή του δείγματος, η μεγαλύτερη συμμετοχή καταγράφεται στις ηλικιακές ομάδες 35–44 ετών (34,0%) και 45–54 ετών (30,7%), γεγονός που υποδηλώνει ότι το δείγμα αποτελείται κυρίως από άτομα μέσης ηλικίας. Αντίθετα, οι νεότερες ηλικιακές ομάδες, όπως 18–24 ετών (4,0%), εμφανίζουν σημαντικά χαμηλότερη συμμετοχή. Η συγκέντρωση του δείγματος σε μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η ηλικία επηρεάζει τόσο το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης όσο και τη χρήση FinTech εφαρμογών. Συγκεκριμένα, άτομα μέσης ηλικίας τείνουν να διαθέτουν μεγαλύτερη εμπειρία στη διαχείριση οικονομικών θεμάτων, ενώ οι νεότερες ηλικίες εμφανίζουν υψηλότερη εξοικείωση με τις ψηφιακές τεχνολογίες (OECD/INFE, 2022).

Συνεπώς, η ηλικιακή σύνθεση του δείγματος αναμένεται να επηρεάσει τόσο τα επίπεδα χρηματοοικονομικής γνώσης όσο και τα πρότυπα χρήσης των FinTech εφαρμογών που καταγράφονται στην παρούσα έρευνα.

Πίνακας 4.3: Κατανομή δείγματος ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Συχνότητα	Ποσοστό
Υποχρεωτική	8	5,3%
Δευτεροβάθμια	20	13,3%
IEK	8	5,3%
Προπτυχιακές σπουδές	48	32,0%
Μεταπτυχιακές σπουδές	52	34,7%
Διδακτορικό	14	9,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με το επίπεδο εκπαίδευσης, προκύπτει ότι η πλειονότητα των συμμετεχόντων διαθέτει υψηλό μορφωτικό επίπεδο, καθώς το 32,0% έχει ολοκληρώσει προπτυχιακές σπουδές και το 34,7% μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ ένα επιπλέον 9,3% κατέχει διδακτορικό τίτλο. Αντίθετα, χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται σε επίπεδα εκπαίδευσης όπως η υποχρεωτική και η δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η υψηλή συγκέντρωση ατόμων με ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, το μορφωτικό επίπεδο αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική γνώση και τη συμπεριφορά των ατόμων (Lusardi & Mitchell, 2014). Συνεπώς, το υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του δείγματος ενδέχεται να συμβάλλει στα αυξημένα επίπεδα

χρηματοοικονομικής γνώσης και στην ευρύτερη χρήση FinTech εφαρμογών που καταγράφονται στην παρούσα έρευνα..

Πίνακας 4.4: Κατανομή δείγματος ως προς την εργασιακή κατάσταση

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Πλήρης απασχόληση	112	74,7%
Μερική απασχόληση	5	3,3%
Ελεύθερος επαγγελματίας	7	4,7%
Άνεργος/η	12	8,0%
Συνταξιούχος	12	8,0%
Φοιτητής/τρια	2	1,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την εργασιακή κατάσταση, η μεγάλη πλειονότητα των συμμετεχόντων είναι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης (74,7%), γεγονός που υποδηλώνει έντονη παρουσία οικονομικά ενεργών ατόμων στο δείγμα. Αντίθετα, χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες μερικής απασχόλησης (3,3%), ελεύθερων επαγγελματιών (4,7%), ανέργων (8,0%) και συνταξιούχων (8,0%), ενώ η συμμετοχή φοιτητών/τριών είναι ιδιαίτερα περιορισμένη (1,3%). Η συγκεκριμένη κατανομή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η εργασιακή κατάσταση συνδέεται άμεσα με το εισόδημα, τη χρηματοοικονομική εμπειρία και τη λήψη οικονομικών αποφάσεων (OECD/INFE, 2022). Τα άτομα που βρίσκονται σε πλήρη απασχόληση τείνουν να έχουν μεγαλύτερη έκθεση σε χρηματοοικονομικά ζητήματα και συνεπώς υψηλότερο επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης.

Συνεπώς, η κυριαρχία εργαζομένων πλήρους απασχόλησης στο δείγμα ενδέχεται να επηρεάζει θετικά τόσο το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης όσο και τη χρήση FinTech εφαρμογών που καταγράφεται στην παρούσα έρευνα.

Πίνακας 4.5: Κατανομή δείγματος ως προς την οικογενειακή κατάσταση

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Άγαμος/η	51	34,0%
Έγγαμος/η	59	39,3%
Σύμφωνο συμβίωσης	15	10,0%
Διαζευγμένος/η	14	9,3%
Χήρος/α	9	6,0%
Μη απάντηση	2	1,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων είναι έγγαμοι (39,3%), ενώ σημαντική είναι και η παρουσία άγαμων ατόμων (34,0%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες, όπως το σύμφωνο συμβίωσης, οι διαζευγμένοι και οι χήροι/χήρες, εμφανίζουν χαμηλότερα ποσοστά. Η συγκεκριμένη κατανομή παρουσιάζει ενδιαφέρον, καθώς η οικογενειακή κατάσταση συνδέεται με τις οικονομικές υποχρεώσεις και τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά των ατόμων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, άτομα που βρίσκονται σε έγγαμη σχέση ή έχουν οικογενειακές υποχρεώσεις τείνουν να υιοθετούν πιο συντηρητικές και προγραμματισμένες οικονομικές πρακτικές, όπως η αποταμίευση και η διαχείριση προϋπολογισμού (OECD/INFE, 2022).

Συνεπώς, η σημαντική παρουσία έγγαμων ατόμων στο δείγμα ενδέχεται να επηρεάζει τα πρότυπα χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς που καταγράφονται στην παρούσα έρευνα.

Πίνακας 4.6: Κατανομή δείγματος ως προς το μηνιαίο καθαρό εισόδημα

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
<800€	15	10,0%
801€–1.500€	60	40,0%
1.501€–2.500€	53	35,3%
>2.500€	13	8,7%
Δεν επιθυμώ να απαντήσω	8	5,3%
Μη απάντηση	1	0,7%
Σύνολο	150	100,0%

Σε ό,τι αφορά το μηνιαίο καθαρό εισόδημα, οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις συμμετεχόντων εντοπίζονται στις κατηγορίες 801€–1.500€ (40,0%) και 1.501€–2.500€ (35,3%), γεγονός που υποδηλώνει ότι το δείγμα αποτελείται κυρίως από άτομα μεσαίου εισοδηματικού επιπέδου. Αντίθετα, χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται τόσο στις χαμηλές εισοδηματικές κατηγορίες (<800€) όσο και στις υψηλότερες (>2.500€). Η συγκεκριμένη κατανομή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, το εισόδημα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και τη χρήση χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Άτομα με σταθερό και μεσαίο εισόδημα εμφανίζουν αυξημένη δυνατότητα αποταμίευσης και μεγαλύτερη συμμετοχή σε χρηματοοικονομικές δραστηριότητες (OECD/INFE, 2022).

Συνεπώς, η κυριαρχία μεσαίων εισοδηματικών κατηγοριών στο δείγμα ενδέχεται να επηρεάζει τόσο τα επίπεδα χρηματοοικονομικής γνώσης όσο και τη χρήση FinTech εφαρμογών που καταγράφονται στην παρούσα έρευνα.

Πίνακας 4.7: Κατανομή δείγματος ως προς τα έτη προϋπηρεσίας

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
0–2 έτη	7	4,7%
3–5 έτη	11	7,3%
6–10 έτη	25	16,7%
11–20 έτη	71	47,3%
>20 έτη	35	23,3%
Μη απάντηση	1	0,7%
Σύνολο	150	100,0%

Ως προς τα συνολικά έτη προϋπηρεσίας, σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες (47,3%) δήλωσαν επαγγελματική εμπειρία 11–20 ετών, ενώ σημαντικό ποσοστό διαθέτει περισσότερα από 20 έτη εμπειρίας (23,3%). Αντίθετα, χαμηλότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες μικρότερης προϋπηρεσίας, γεγονός που υποδηλώνει ότι το δείγμα αποτελείται κυρίως από άτομα με σημαντική επαγγελματική εμπειρία. Η συγκεκριμένη κατανομή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η επαγγελματική εμπειρία συνδέεται με την οικονομική συμπεριφορά και τη λήψη χρηματοοικονομικών αποφάσεων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, άτομα με

μεγαλύτερη επαγγελματική πορεία τείνουν να εμφανίζουν υψηλότερη χρηματοοικονομική ικανότητα και πιο ώριμη οικονομική συμπεριφορά (OECD/INFE, 2022), ενώ η εμπειρία ενισχύει την ικανότητα διαχείρισης οικονομικών κινδύνων. Συνεπώς, το υψηλό επίπεδο επαγγελματικής εμπειρίας του δείγματος ενδέχεται να επηρεάζει θετικά τόσο τα επίπεδα χρηματοοικονομικής γνώσης όσο και τη χρήση FinTech εφαρμογών που καταγράφονται στην παρούσα έρευνα.

Συνολική αποτίμηση του δείγματος

Συνολικά, το δείγμα της έρευνας χαρακτηρίζεται από συμμετοχή και των δύο φύλων, με ελαφρώς αυξημένη παρουσία γυναικών, καθώς και από συγκέντρωση συμμετεχόντων κυρίως σε ηλικιακές ομάδες μέσης ηλικίας (35–54 ετών). Παράλληλα, διαπιστώνεται υψηλό μορφωτικό επίπεδο, κυριαρχία εργαζομένων πλήρους απασχόλησης και σημαντική επαγγελματική εμπειρία, ενώ το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος ανήκει σε μεσαίες εισοδηματικές κατηγορίες.

Η συγκεκριμένη σύνθεση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, δημογραφικοί και κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες, όπως η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο, το εισόδημα και η επαγγελματική εμπειρία, επηρεάζουν άμεσα το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης και τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά των ατόμων (Lusardi & Mitchell, 2014· OECD/INFE, 2022). Συνεπώς, τα χαρακτηριστικά του δείγματος κρίνονται κατάλληλα για τη διερεύνηση της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής παιδείας, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης εφαρμογών FinTech, καθώς αντανakλούν σε σημαντικό βαθμό ενεργά και οικονομικά συμμετέχοντα άτομα στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

4.2 Περιγραφικά στοιχεία χρήσης FinTech

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζονται τα περιγραφικά στοιχεία που αφορούν τη χρήση εφαρμογών και υπηρεσιών FinTech από τους συμμετέχοντες της έρευνας.

Πίνακας 4.8: Κατανομή δείγματος ως προς τη χρήση mobile banking

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	137	91,3%
Όχι	13	8,7%
Σύνολο	150	100,0%

Ως προς τη χρήση υπηρεσιών mobile banking, η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων (91,3%) δήλωσε ότι χρησιμοποιεί mobile banking, ενώ ένα μικρό ποσοστό (8,7%) δήλωσε ότι δεν το χρησιμοποιεί. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει την ιδιαίτερα υψηλή διείσδυση των ψηφιακών τραπεζικών υπηρεσιών στο δείγμα.

Η εκτεταμένη χρήση mobile banking είναι συνεπής με τη ραγδαία ανάπτυξη της χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech), η οποία έχει μετασχηματίσει τον τρόπο παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, καθιστώντας τις πιο προσβάσιμες και εύχρηστες για τους χρήστες (Arner, Barberis & Buckley, 2017). Παράλληλα, σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η υιοθέτηση FinTech εφαρμογών επηρεάζεται σε σημαντικό βαθμό από την αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και ευκολία χρήσης, όπως περιγράφεται και στο μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Davis, 1989). Επιπλέον, η υψηλή χρήση mobile banking συνδέεται και με παράγοντες όπως η εμπιστοσύνη και η εξοικείωση των χρηστών με τις ψηφιακές υπηρεσίες, στοιχεία που έχουν αναδειχθεί και σε εμπειρικές μελέτες για την υιοθέτηση FinTech εφαρμογών, συμπεριλαμβανομένης της ελληνικής αγοράς. Συνεπώς, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν υψηλό βαθμό ενσωμάτωσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην καθημερινή τους οικονομική δραστηριότητα.

Πίνακας 4.9: Κατανομή δείγματος ως προς τα είδη FinTech εφαρμογών που χρησιμοποιούνται

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Ψηφιακές πληρωμές	69	46,0%
Ψηφιακές πληρωμές & Budgeting	20	13,3%
Ψηφιακές πληρωμές, Budgeting & Επενδ. εφαρμογές	30	20,0%

Ψηφιακές πληρωμές & Επενδυτικές εφαρμογές	13	8,7%
Καμία	16	10,7%
Budgeting μόνο	1	0,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με τα είδη των FinTech εφαρμογών που χρησιμοποιούνται, προκύπτει ότι η μεγαλύτερη κατηγορία αφορά τις εφαρμογές ψηφιακών πληρωμών (46,0%), γεγονός που υποδηλώνει ότι οι βασικές χρηματοοικονομικές λειτουργίες αποτελούν την κυρίαρχη χρήση των FinTech υπηρεσιών. Παράλληλα, σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων χρησιμοποιεί συνδυαστικά εφαρμογές ψηφιακών πληρωμών, διαχείρισης εξόδων (budgeting) και επενδυτικών εφαρμογών, γεγονός που υποδηλώνει πιο σύνθετη και ολοκληρωμένη χρήση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών εργαλείων. Η διαφοροποίηση αυτή στη χρήση εφαρμογών παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, οι FinTech υπηρεσίες καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών, από βασικές συναλλαγές έως πιο σύνθετες επενδυτικές δραστηριότητες (Gimpel, Rau & Röglinger, 2018). Επιπλέον, η υιοθέτηση πιο σύνθετων εφαρμογών συνδέεται με υψηλότερο επίπεδο χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας, καθώς και με μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στις ψηφιακές πλατφόρμες. Παράλληλα, η παρατήρηση ότι σημαντικό ποσοστό χρηστών αξιοποιεί πολλαπλές λειτουργίες των εφαρμογών ενισχύει την άποψη ότι η FinTech συμβάλλει στη διεύρυνση των χρηματοοικονομικών δυνατοτήτων των χρηστών και στην ενίσχυση της οικονομικής τους αυτονομίας. Συνεπώς, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι, πέρα από τη βασική χρήση για πληρωμές, ένα σημαντικό μέρος των συμμετεχόντων προχωρά σε πιο σύνθετη αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών, γεγονός που αντανακλά αυξημένη εξοικείωση με το σύγχρονο ψηφιακό χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

Πίνακας 4.10: Κατανομή δείγματος ως προς τη συχνότητα χρήσης FinTech εφαρμογών

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Καθημερινά	82	54,7%
Εβδομαδιαία	31	20,7%
Μηνιαία	14	9,3%
Ποτέ	17	11,3%

Σπάνια	6	4,0%
Σύνολο	150	100,0%

Όσον αφορά τη συχνότητα χρήσης των FinTech εφαρμογών, περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες (54,7%) δήλωσαν ότι τις χρησιμοποιούν σε καθημερινή βάση, ενώ ένα επιπλέον 20,7% τις χρησιμοποιεί εβδομαδιαία. Αντίθετα, μικρότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες «ποτέ» (11,3%) και «σπάνια» (4,0%), γεγονός που υποδηλώνει υψηλό επίπεδο εξοικείωσης με τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Η έντονη αυτή συχνότητα χρήσης παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η τακτική χρήση FinTech εφαρμογών συνδέεται με την ενσωμάτωση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην καθημερινή οικονομική δραστηριότητα των χρηστών (Arner, Barberis & Buckley, 2017). Επιπλέον, η συχνή χρήση ενισχύεται από παράγοντες όπως η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και η ευκολία χρήσης των εφαρμογών, όπως αναδεικνύεται στο μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Davis, 1989). Παράλληλα, η υψηλή συχνότητα χρήσης μπορεί να συνδέεται και με αυξημένη χρηματοοικονομική και ψηφιακή παιδεία, καθώς οι χρήστες που είναι πιο εξοικειωμένοι με τις τεχνολογίες τείνουν να αξιοποιούν συστηματικά τα διαθέσιμα εργαλεία για τη διαχείριση των οικονομικών τους. Συνεπώς, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι FinTech εφαρμογές έχουν ενσωματωθεί σε σημαντικό βαθμό στην καθημερινότητα των συμμετεχόντων, αποτελώντας βασικό εργαλείο οικονομικής διαχείρισης.

Πίνακας 4.11: Χρήση FinTech για παρακολούθηση εξόδων

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Πάντα	13	8,7%
Συχνά	63	42,0%
Σπάνια	32	21,3%
Ποτέ	42	28,0%
Σύνολο	150	100,0%

Σε σχέση με τη χρήση FinTech εφαρμογών για την παρακολούθηση εξόδων, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (42,0%) δήλωσε ότι τις χρησιμοποιεί συχνά, ενώ ένα σημαντικό

ποσοστό τις χρησιμοποιεί σπάνια (21,3%). Παράλληλα, το 28,0% δήλωσε ότι δεν χρησιμοποιεί καθόλου τέτοιες εφαρμογές, γεγονός που υποδηλώνει διαφοροποίηση ως προς την αξιοποίηση των ψηφιακών εργαλείων για σκοπούς οικονομικής διαχείρισης. Η διαφοροποίηση αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η παρακολούθηση εξόδων και η διαχείριση προϋπολογισμού αποτελούν βασικές διαστάσεις της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς (OECD/INFE, 2022). Ωστόσο, η μη συστηματική χρήση τέτοιων εφαρμογών μπορεί να ερμηνευθεί και υπό το πρίσμα της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής, σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές αποφάσεις δεν είναι πάντα πλήρως ορθολογικές και επηρεάζονται από γνωστικές προκαταλήψεις και συνήθειες (Kahneman, 2011). Παράλληλα, η περιορισμένη χρήση εφαρμογών για την παρακολούθηση εξόδων ενδέχεται να υποδηλώνει ότι, παρά την ευρεία διάδοση των FinTech υπηρεσιών, οι χρήστες δεν αξιοποιούν πλήρως τις δυνατότητές τους για συστηματική οικονομική διαχείριση. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ένα μέτριο επίπεδο ενσωμάτωσης των FinTech εφαρμογών σε πρακτικές οικονομικού προγραμματισμού.

Πίνακας 4.12: Χρήση FinTech εφαρμογών για αποταμίευση ή επενδύσεις

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Πάντα	9	6,0%
Συχνά	54	36,0%
Σπάνια	39	26,0%
Ποτέ	48	32,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με τη χρήση FinTech εφαρμογών για αποταμίευση ή επενδύσεις, το 36,0% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι τις χρησιμοποιεί συχνά, ενώ ένα 26,0% τις χρησιμοποιεί σπάνια. Ωστόσο, σημαντικό ποσοστό (32,0%) δήλωσε ότι δεν χρησιμοποιεί καθόλου τέτοιες εφαρμογές. Το εύρημα αυτό δείχνει ότι, παρόλο που οι εφαρμογές αυτές χρησιμοποιούνται, δεν έχουν ακόμη υιοθετηθεί πλήρως από το σύνολο των χρηστών.

Συνολικά, τα αποτελέσματα δείχνουν υψηλό επίπεδο υιοθέτησης των FinTech εφαρμογών, με κυρίαρχη χρήση υπηρεσιών mobile banking και ψηφιακών πληρωμών. Παράλληλα, η συχνότητα χρήσης είναι ιδιαίτερα υψηλή, γεγονός που υποδηλώνει την έντονη ενσωμάτωση των εφαρμογών

αυτών στην καθημερινότητα των χρηστών. Ωστόσο, η χρήση εφαρμογών για αποταμίευση και επενδύσεις εμφανίζεται πιο περιορισμένη, υποδηλώνοντας περιθώρια περαιτέρω ανάπτυξης στον συγκεκριμένο τομέα.

4.3 Δείκτης Χρηματοοικονομικής Γνώσης

Πίνακας 4.13: Δείκτης Χρηματοοικονομικής Γνώσης

Δείκτης	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος Όρος	Τυπική Απόκλιση
Knowledge Index	150	1,00	4,50	3,18	0,61

Ο Πίνακας 4.13 παρουσιάζει τα βασικά περιγραφικά στατιστικά στοιχεία του δείκτη χρηματοοικονομικής γνώσης (Knowledge Index). Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα, ο μέσος όρος του δείκτη διαμορφώνεται σε 3,18, γεγονός που υποδηλώνει ένα μέτριο επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης στο δείγμα. Η τυπική απόκλιση (0,61) υποδεικνύει σχετικά περιορισμένη διασπορά των τιμών γύρω από τον μέσο όρο, γεγονός που σημαίνει ότι οι απαντήσεις των συμμετεχόντων παρουσιάζουν σχετική ομοιογένεια. Παράλληλα, οι τιμές του δείκτη κυμαίνονται από 1,00 έως 4,50, γεγονός που υποδηλώνει την ύπαρξη διαφοροποιήσεων στο επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης μεταξύ των συμμετεχόντων, με την παρουσία τόσο ατόμων χαμηλής όσο και υψηλής χρηματοοικονομικής επάρκειας. Τα ευρήματα αυτά είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης του γενικού πληθυσμού κυμαίνεται συχνά σε μέτρια επίπεδα, με σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των ατόμων (Lusardi & Mitchell, 2014· Atkinson & Messy, 2012). Συνεπώς, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι, αν και το δείγμα παρουσιάζει ικανοποιητικό επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης, εξακολουθούν να υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης, στοιχείο που ενισχύει τη σημασία της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης.

Αξιοπιστία δείκτη

Για τον έλεγχο της εσωτερικής συνέπειας του δείκτη χρηματοοικονομικής γνώσης πραγματοποιήθηκε ανάλυση αξιοπιστίας με τη χρήση του συντελεστή Cronbach's Alpha. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο δείκτης παρουσιάζει πολύ καλή αξιοπιστία (Cronbach's Alpha = 0,811), γεγονός που υποδηλώνει υψηλό βαθμό εσωτερικής συνοχής μεταξύ των επιμέρους στοιχείων που τον συνθέτουν. Η υψηλή τιμή του δείκτη καταδεικνύει ότι τα ερωτήματα που χρησιμοποιήθηκαν μετρούν με ικανοποιητικό βαθμό την ίδια υποκείμενη διάσταση, δηλαδή τη χρηματοοικονομική γνώση των συμμετεχόντων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, τιμές του συντελεστή Cronbach's Alpha άνω του 0,7 θεωρούνται ενδεικτικές αποδεκτής έως υψηλής αξιοπιστίας ενός δείκτη (Nunnally & Bernstein, 1994). Ως εκ τούτου, ο δείκτης χρηματοοικονομικής γνώσης κρίνεται αξιόπιστος και κατάλληλος για περαιτέρω στατιστική ανάλυση.

4.4 Αντικειμενική Χρηματοοικονομική Γνώση

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται το επίπεδο αντικειμενικής χρηματοοικονομικής γνώσης των συμμετεχόντων, μέσω ερωτήσεων που αφορούν βασικές χρηματοοικονομικές έννοιες, όπως το επιτόκιο, ο πληθωρισμός, η διαφοροποίηση, ο κίνδυνος και τα δάνεια. Η αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής γνώσης βασίζεται σε καθιερωμένες προσεγγίσεις της διεθνούς βιβλιογραφίας, σύμφωνα με τις οποίες η κατανόηση βασικών εννοιών αποτελεί θεμελιώδη διάσταση της χρηματοοικονομικής παιδείας (Lusardi & Mitchell, 2014; Atkinson & Messy, 2012). Συνεπώς, η ανάλυση των απαντήσεων που ακολουθεί επιτρέπει την αποτύπωση του επιπέδου χρηματοοικονομικής γνώσης του δείγματος, καθώς και την ανάδειξη πιθανών διαφοροποιήσεων μεταξύ των συμμετεχόντων.

Πίνακας 4.14: Κατανομή απαντήσεων – Ερώτηση επιτοκίου

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
Ακριβώς 102€	122	81,3%
Δεν γνωρίζω	9	6,0%
Λιγότερα από 102€	9	6,0%
Περισσότερα από 102€	10	6,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την ερώτηση που αφορά τον υπολογισμό του επιτοκίου, η πλειονότητα των συμμετεχόντων (81,3%) απάντησε σωστά, επιλέγοντας την ορθή τιμή. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει υψηλό επίπεδο κατανόησης βασικών χρηματοοικονομικών εννοιών που σχετίζονται με τον ανατοκισμό και τον υπολογισμό τόκων. Η υψηλή επίδοση των συμμετεχόντων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η κατανόηση του επιτοκίου αποτελεί μία από τις βασικές διαστάσεις της χρηματοοικονομικής γνώσης και χρησιμοποιείται ευρέως ως δείκτης αξιολόγησής της (Lusardi & Mitchell, 2014). Παράλληλα, η σωστή κατανόηση του τρόπου υπολογισμού των τόκων συνδέεται άμεσα με τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός ποσοστού συμμετεχόντων που απάντησε λανθασμένα ή δήλωσε άγνοια υποδηλώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στη χρηματοοικονομική γνώση, στοιχείο που επιβεβαιώνεται και από σχετικές μελέτες στον γενικό πληθυσμό.

Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι, αν και το επίπεδο κατανόησης του επιτοκίου είναι υψηλό, δεν είναι καθολικό στο σύνολο του δείγματος.

Πίνακας 4.15: Κατανομή απαντήσεων – Πληθωρισμός

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Αυξάνεται	2	1,3%
Δεν γνωρίζω	18	12,0%
Μειώνεται	123	82,0%
Παραμένει ίδια	7	4,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την ερώτηση που αφορά τον πληθωρισμό, η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων (82,0%) απάντησε σωστά, αναγνωρίζοντας τη μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει υψηλό επίπεδο κατανόησης βασικών οικονομικών εννοιών που σχετίζονται με τον πληθωρισμό. Η κατανόηση της επίδρασης του πληθωρισμού στην αξία του χρήματος αποτελεί μία από τις βασικές διαστάσεις της χρηματοοικονομικής γνώσης και χρησιμοποιείται ευρέως ως δείκτης αξιολόγησής της στη διεθνή βιβλιογραφία (Lusardi & Mitchell, 2014). Η σωστή ερμηνεία του φαινομένου είναι κρίσιμη για τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων, όπως η αποταμίευση και η κατανάλωση. Ωστόσο, η ύπαρξη συμμετεχόντων που απάντησαν λανθασμένα ή δήλωσαν άγνοια (12,0%) υποδηλώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν κενά στην κατανόηση βασικών οικονομικών εννοιών, στοιχείο που επιβεβαιώνεται και από σχετικές εμπειρικές μελέτες στον γενικό πληθυσμό. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι, αν και το επίπεδο κατανόησης του πληθωρισμού είναι υψηλό, δεν είναι καθολικό στο σύνολο του δείγματος.

Πίνακας 4.16: Κατανομή απαντήσεων – Διαφοροποίηση

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
Δεν γνωρίζω	12	8,0%
Δεν υπάρχει διαφορά	5	3,3%
Σε μία επένδυση	4	2,7%
Σε πολλές επενδύσεις	129	86,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την έννοια της διαφοροποίησης χαρτοφυλακίου, η πλειονότητα των συμμετεχόντων (86,0%) απάντησε σωστά, αναγνωρίζοντας ότι η κατανομή των επενδύσεων σε περισσότερα από ένα χρηματοοικονομικά προϊόντα συμβάλλει στη μείωση του κινδύνου. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει υψηλό επίπεδο κατανόησης πιο σύνθετων χρηματοοικονομικών εννοιών. Η κατανόηση της διαφοροποίησης αποτελεί βασική αρχή της επενδυτικής θεωρίας και συνδέεται άμεσα με τη διαχείριση κινδύνου και τη λήψη ορθολογικών επενδυτικών αποφάσεων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η γνώση τέτοιων εννοιών αποτελεί ένδειξη ανεπτυγμένης χρηματοοικονομικής παιδείας (Lusardi & Mitchell, 2014). Ωστόσο, η ύπαρξη συμμετεχόντων που δήλωσαν άγνοια (8,0%) ή έδωσαν λανθασμένες απαντήσεις υποδηλώνει ότι, παρά το υψηλό συνολικό επίπεδο γνώσης, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφοροποιήσεις μεταξύ των ατόμων ως προς την κατανόηση επενδυτικών εννοιών. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι το δείγμα παρουσιάζει υψηλό επίπεδο κατανόησης της διαφοροποίησης, γεγονός που αποτελεί θετικό στοιχείο για την ορθολογική διαχείριση επενδύσεων.

Πίνακας 4.17: Κατανομή απαντήσεων – Κίνδυνος και απόδοση

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
Δεν γνωρίζω	8	5,3%
Ίδιο κίνδυνο	4	2,7%
Υψηλότερο κίνδυνο	134	89,3%
Χαμηλότερο κίνδυνο	4	2,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με τη σχέση μεταξύ κινδύνου και απόδοσης, η μεγάλη πλειονότητα των συμμετεχόντων (89,3%) απάντησε σωστά, αναγνωρίζοντας ότι υψηλότερες αποδόσεις συνδέονται με υψηλότερο επίπεδο κινδύνου. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει υψηλό επίπεδο κατανόησης μιας θεμελιώδους αρχής της χρηματοοικονομικής θεωρίας. Η έννοια της σχέσης κινδύνου–απόδοσης αποτελεί βασικό στοιχείο της επενδυτικής λήψης αποφάσεων και σχετίζεται άμεσα με την αξιολόγηση επενδυτικών επιλογών. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η κατανόηση της σχέσης αυτής αποτελεί ένδειξη ανεπτυγμένης χρηματοοικονομικής γνώσης (Lusardi & Mitchell, 2014). Ωστόσο, η ύπαρξη μικρού ποσοστού συμμετεχόντων που απάντησαν λανθασμένα ή δήλωσαν άγνοια υποδηλώνει ότι, παρά το υψηλό συνολικό επίπεδο γνώσης, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφοροποιήσεις στην κατανόηση βασικών επενδυτικών εννοιών. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι το δείγμα παρουσιάζει υψηλό επίπεδο κατανόησης της σχέσης κινδύνου και απόδοσης, γεγονός που αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για τη λήψη ορθολογικών επενδυτικών αποφάσεων.

Πίνακας 4.18: Κατανομή απαντήσεων – Δάνειο μεταβλητού επιτοκίου

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
Δεν γνωρίζω	6	4,0%
Ναι	139	92,7%
Όχι	5	3,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την κατανόηση των δανείων μεταβλητού επιτοκίου, η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων (92,7%) απάντησε σωστά, αναγνωρίζοντας ότι το κόστος ενός τέτοιου δανείου μπορεί να μεταβληθεί με την πάροδο του χρόνου. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει υψηλό επίπεδο κατανόησης βασικών χρηματοοικονομικών εννοιών που σχετίζονται με τον κίνδυνο επιτοκίου. Η κατανόηση των χαρακτηριστικών των δανείων και της μεταβλητότητας των επιτοκίων αποτελεί σημαντική διάσταση της χρηματοοικονομικής γνώσης, καθώς συνδέεται άμεσα με τη λήψη κρίσιμων οικονομικών αποφάσεων, όπως η επιλογή χρηματοδότησης. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η επαρκής κατανόηση τέτοιων εννοιών συμβάλλει στη μείωση του οικονομικού κινδύνου και στη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας των ατόμων (Lusardi & Mitchell, 2014). Ωστόσο, η ύπαρξη μικρού ποσοστού συμμετεχόντων που δήλωσαν άγνοια ή έδωσαν λανθασμένες απαντήσεις υποδηλώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν διαφοροποιήσεις στο επίπεδο κατανόησης χρηματοοικονομικών προϊόντων. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν υψηλό επίπεδο γνώσης ως προς τα χαρακτηριστικά των δανείων μεταβλητού επιτοκίου, γεγονός που αποτελεί θετικό στοιχείο για τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων.

Συνολικά, τα αποτελέσματα της ανάλυσης της αντικειμενικής χρηματοοικονομικής γνώσης καταδεικνύουν ότι το δείγμα παρουσιάζει υψηλό επίπεδο κατανόησης βασικών χρηματοοικονομικών εννοιών. Οι περισσότεροι συμμετέχοντες απάντησαν σωστά σε ερωτήσεις που αφορούν το επιτόκιο, τον πληθωρισμό, τη διαφοροποίηση, τον κίνδυνο και τα δάνεια, γεγονός που υποδηλώνει ικανοποιητική χρηματοοικονομική επάρκεια. Τα ευρήματα αυτά είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική γνώση αποτελεί βασικό παράγοντα για τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων και τη διαχείριση οικονομικών κινδύνων (Lusardi & Mitchell, 2014· Atkinson & Messy, 2012). Ωστόσο, η ύπαρξη επιμέρους αποκλίσεων στις απαντήσεις υποδηλώνει ότι η χρηματοοικονομική γνώση δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένη μεταξύ των συμμετεχόντων, γεγονός που αναδεικνύει τη σημασία της ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης.

4.5 Χρηματοοικονομική Συμπεριφορά

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς των συμμετεχόντων, όπως η αποταμίευση, η διαχείριση χρημάτων, η λήψη οικονομικών αποφάσεων και η αντιμετώπιση οικονομικών υποχρεώσεων.

Η χρηματοοικονομική συμπεριφορά αποτελεί βασική διάσταση της χρηματοοικονομικής παιδείας και συνδέεται άμεσα με τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαχειρίζονται τους οικονομικούς τους πόρους στην καθημερινότητά τους (OECD/INFE, 2022). Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η συμπεριφορά δεν εξαρτάται αποκλειστικά από το επίπεδο γνώσης, αλλά επηρεάζεται και από ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες, όπως αναδεικνύεται από τη θεωρία της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής (Kahneman, 2011). Συνεπώς, η ανάλυση που ακολουθεί επιτρέπει την αποτύπωση των προτύπων χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς των συμμετεχόντων, καθώς και την κατανόηση του βαθμού στον οποίο οι FinTech εφαρμογές ενσωματώνονται στις καθημερινές οικονομικές πρακτικές τους.

Πίνακας 4.19: Τήρηση προϋπολογισμού

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Πάντα	43	28,7%
Συχνά	77	51,3%
Σπάνια	24	16,0%
Ποτέ	6	4,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την τήρηση προϋπολογισμού, η πλειονότητα των συμμετεχόντων (51,3%) δήλωσε ότι τηρεί προϋπολογισμό συχνά, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (28,7%) το κάνει πάντα. Αντίθετα, μικρότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες «σπάνια» (16,0%) και «ποτέ» (4,0%), γεγονός που υποδηλώνει ότι η διαχείριση προϋπολογισμού αποτελεί συχνή πρακτική για τους περισσότερους συμμετέχοντες. Η τήρηση προϋπολογισμού αποτελεί βασική διάσταση της

χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, καθώς συνδέεται άμεσα με την ορθολογική διαχείριση εισοδήματος και εξόδων. Σύμφωνα με τον OECD/INFE (2022), η ικανότητα προγραμματισμού και ελέγχου των οικονομικών πόρων αποτελεί βασικό δείκτη χρηματοοικονομικής παιδείας. Ωστόσο, η ύπαρξη συμμετεχόντων που δεν τηρούν συστηματικά προϋπολογισμό μπορεί να ερμηνευθεί και υπό το πρίσμα της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής, σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές αποφάσεις επηρεάζονται από συνήθειες, γνωστικές προκαταλήψεις και περιορισμένη αυτοπειθαρχία (Kahneman, 2011).

Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν σχετικά υψηλό επίπεδο χρηματοοικονομικής οργάνωσης στο δείγμα, με παράλληλη ύπαρξη επιμέρους διαφοροποιήσεων στη συμπεριφορά των συμμετεχόντων..

Πίνακας 4.20: Αποταμίευση

Κατηγορία Συχνότητα	Ποσοστό	
Πάντα	31	20,7%
Συχνά	77	51,3%
Σπάνια	34	22,7%
Ποτέ	8	5,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την αποταμιευτική συμπεριφορά, περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες (51,3%) δήλωσαν ότι αποταμιεύουν συχνά, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (20,7%) αποταμιεύει πάντα. Αντίθετα, μικρότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες «σπάνια» (22,7%) και «ποτέ» (5,3%), γεγονός που υποδηλώνει ότι η αποταμίευση αποτελεί σχετικά διαδεδομένη πρακτική στο δείγμα. Η αποταμίευση αποτελεί βασικό πυλώνα της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, καθώς συνδέεται με τη μελλοντική οικονομική ασφάλεια και την ικανότητα αντιμετώπισης απρόβλεπτων δαπανών. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, τα άτομα με υψηλότερο επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης τείνουν να παρουσιάζουν ισχυρότερη αποταμιευτική συμπεριφορά (Lusardi & Mitchell, 2014). Ωστόσο, η ύπαρξη συμμετεχόντων που αποταμιεύουν σπάνια ή καθόλου μπορεί να ερμηνευθεί και υπό το πρίσμα της συμπεριφορικής

χρηματοοικονομικής, σύμφωνα με την οποία παράγοντες όπως η παρούσα προκατάληψη (present bias) και η περιορισμένη αυτοπειθαρχία επηρεάζουν αρνητικά την αποταμίευση (Kahneman, 2011). Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν σχετικά θετική αποταμιευτική συμπεριφορά στο δείγμα, με παράλληλη ύπαρξη διαφοροποιήσεων που αντανακλούν διαφορετικά επίπεδα χρηματοοικονομικής παιδείας και οικονομικής πειθαρχίας.

Πίνακας 4.21: Ύπαρξη αποθεματικού

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
Ναι	119	79,3%
Όχι	30	20,0%
Δεν γνωρίζω / μη απάντηση	1	0,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την ύπαρξη χρηματικού αποθεματικού, η πλειονότητα των συμμετεχόντων (79,3%) δήλωσε ότι διαθέτει αποθεματικό για την κάλυψη έκτακτων αναγκών, ενώ το 20,0% δήλωσε ότι δεν διαθέτει. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει σχετικά υψηλό επίπεδο οικονομικής προετοιμασίας στο δείγμα. Η ύπαρξη αποθεματικού αποτελεί βασικό δείκτη χρηματοοικονομικής ανθεκτικότητας, καθώς συνδέεται με την ικανότητα των ατόμων να αντιμετωπίζουν απρόβλεπτες οικονομικές καταστάσεις χωρίς να διαταράσσεται σημαντικά η οικονομική τους ισορροπία. Σύμφωνα με τον OECD/INFE (2022), η δυνατότητα κάλυψης έκτακτων δαπανών αποτελεί βασική διάσταση της χρηματοοικονομικής ευημερίας. Ωστόσο, η ύπαρξη ενός σημαντικού ποσοστού συμμετεχόντων που δεν διαθέτει αποθεματικό υποδηλώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν ευάλωτες ομάδες ως προς την οικονομική τους σταθερότητα, στοιχείο που συνδέεται με περιορισμένη οικονομική ασφάλεια. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι, παρά το σχετικά υψηλό επίπεδο χρηματοοικονομικής ανθεκτικότητας στο δείγμα, δεν είναι καθολικό για το σύνολο των συμμετεχόντων.

Πίνακας 4.22: Κάλυψη έκτακτου εξόδου

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
Πολύ εύκολα	17	11,3%
Σχετικά εύκολα	46	30,7%
Ούτε εύκολα ούτε δύσκολα	51	34,0%
Σχετικά δύσκολα	15	10,0%
Πολύ δύσκολα	21	14,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την ικανότητα κάλυψης έκτακτου εξόδου, ένα σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων δήλωσε ότι μπορεί να ανταποκριθεί σχετικά εύκολα (30,7%) ή πολύ εύκολα (11,3%), ενώ η μεγαλύτερη κατηγορία (34,0%) τοποθετείται σε ενδιάμεση θέση («ούτε εύκολα ούτε δύσκολα»). Παράλληλα, ένα αξιοσημείωτο ποσοστό δηλώνει ότι αντιμετωπίζει δυσκολία («σχετικά δύσκολα» 10,0% και «πολύ δύσκολα» 14,0%), γεγονός που υποδηλώνει διαφοροποιήσεις ως προς την οικονομική ανθεκτικότητα των συμμετεχόντων. Η ικανότητα κάλυψης έκτακτων δαπανών αποτελεί βασικό δείκτη χρηματοοικονομικής ευημερίας και συνδέεται με την οικονομική ασφάλεια των ατόμων. Σύμφωνα με τον OECD/INFE (2022), η δυνατότητα ανταπόκρισης σε απρόβλεπτα έξοδα αποτελεί κρίσιμο στοιχείο χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι, αν και ένα σημαντικό μέρος των συμμετεχόντων εμφανίζει ικανοποιητική οικονομική ευελιξία, εξακολουθεί να υπάρχει ποσοστό ατόμων που είναι οικονομικά ευάλωτα σε απρόβλεπτες καταστάσεις. Συνεπώς, τα αποτελέσματα αναδεικνύουν την ύπαρξη διαφοροποιήσεων στη χρηματοοικονομική ανθεκτικότητα των συμμετεχόντων, στοιχείο που συνδέεται με το επίπεδο χρηματοοικονομικής παιδείας και τις οικονομικές συνθήκες των ατόμων.

Πίνακας 4.23: Καθυστερήσεις πληρωμών

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
Ποτέ	52	34,7%
Σπάνια	67	44,7%
Μερικές φορές	26	17,3%
Συχνά	5	3,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με τις καθυστερήσεις πληρωμών, η πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν καθυστερεί (34,7%) ή καθυστερεί σπάνια (44,7%) τις οικονομικές της υποχρεώσεις, γεγονός που υποδηλώνει υψηλό επίπεδο οικονομικής συνέπειας στο δείγμα. Αντίθετα, μικρότερα ποσοστά εμφανίζονται στις κατηγορίες «μερικές φορές» (17,3%) και «συχνά» (3,3%), γεγονός που υποδηλώνει περιορισμένη παρουσία προβλημάτων συνέπειας.

Η συνέπεια στην εκπλήρωση οικονομικών υποχρεώσεων αποτελεί βασική διάσταση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, καθώς συνδέεται με τη διαχείριση ταμειακών ροών και τη χρηματοοικονομική σταθερότητα των ατόμων. Σύμφωνα με τον OECD/INFE (2022), η έγκαιρη πληρωμή υποχρεώσεων αποτελεί βασικό δείκτη υπεύθυνης οικονομικής συμπεριφοράς. Παράλληλα, η ύπαρξη έστω και μικρού ποσοστού καθυστερήσεων μπορεί να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής, καθώς παράγοντες όπως η περιορισμένη ρευστότητα, η κακή διαχείριση ή οι γνωστικές προκαταλήψεις επηρεάζουν τη συνέπεια των οικονομικών αποφάσεων (Kahneman, 2011). Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν υψηλό επίπεδο οικονομικής συνέπειας στο δείγμα, με παράλληλη ύπαρξη επιμέρους διαφοροποιήσεων στη συμπεριφορά των συμμετεχόντων.

Πίνακας 4.24: Σύγκριση εναλλακτικών επιλογών

Κατηγορία Συχνότητα Ποσοστό		
Πάντα	72	48,0%
Συχνά	71	47,3%
Σπάνια	4	2,7%
Ποτέ	3	2,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με τη σύγκριση εναλλακτικών επιλογών πριν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων, η συντριπτική πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσε ότι συγκρίνει πάντα (48,0%) ή συχνά (47,3%) τις διαθέσιμες επιλογές. Το αποτέλεσμα αυτό υποδηλώνει υψηλό επίπεδο ορθολογικής συμπεριφοράς στη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων. Η σύγκριση εναλλακτικών επιλογών αποτελεί βασική διάσταση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, καθώς συνδέεται με την ικανότητα αξιολόγησης κόστους και οφέλους και τη λήψη βέλτιστων αποφάσεων. Σύμφωνα με τον OECD/INFE (2022), η διερεύνηση διαφορετικών επιλογών πριν από μια οικονομική απόφαση αποτελεί ένδειξη υπεύθυνης και ενημερωμένης συμπεριφοράς.

Παράλληλα, η υψηλή συχνότητα σύγκρισης επιλογών μπορεί να συνδέεται με αυξημένο επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης, καθώς τα άτομα με καλύτερη κατανόηση οικονομικών εννοιών τείνουν να αξιολογούν περισσότερο τις διαθέσιμες εναλλακτικές (Lusardi & Mitchell, 2014). Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν υψηλό βαθμό ορθολογικότητας στη λήψη οικονομικών αποφάσεων, στοιχείο που συνδέεται με αυξημένη χρηματοοικονομική παιδεία.

Συνολικά, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι το δείγμα παρουσιάζει σε σημαντικό βαθμό ορθολογική χρηματοοικονομική συμπεριφορά. Οι συμμετέχοντες εμφανίζουν υψηλά επίπεδα οικονομικής οργάνωσης, αποταμίευσης και σύγκρισης εναλλακτικών επιλογών, ενώ ταυτόχρονα καταγράφεται σχετικά καλή συνέπεια στην εκπλήρωση των οικονομικών τους υποχρεώσεων. Τα

ευρήματα αυτά είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική συμπεριφορά αποτελεί βασικό πυλώνα της χρηματοοικονομικής παιδείας και συνδέεται άμεσα με την αποτελεσματική διαχείριση των οικονομικών πόρων (OECD/INFE, 2022). Παράλληλα, η παρατηρούμενη θετική συμπεριφορά μπορεί να σχετίζεται με το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης των συμμετεχόντων, όπως έχει αναδειχθεί και σε προηγούμενες μελέτες (Lusardi & Mitchell, 2014). Ωστόσο, παρατηρούνται διαφοροποιήσεις ως προς την οικονομική ανθεκτικότητα των συμμετεχόντων, ιδίως σε ό,τι αφορά την ικανότητα κάλυψης έκτακτων εξόδων, γεγονός που υποδηλώνει ότι η χρηματοοικονομική ευημερία δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη στο σύνολο του δείγματος. Συνεπώς, τα αποτελέσματα αναδεικνύουν μια γενικά θετική εικόνα χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, με παράλληλη ύπαρξη επιμέρους διαφοροποιήσεων που αντανακλούν διαφορετικά επίπεδα χρηματοοικονομικής παιδείας και οικονομικής ασφάλειας.

4.6 Στάσεις απέναντι στο FinTech

Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται οι στάσεις και οι αντιλήψεις των συμμετεχόντων απέναντι στις εφαρμογές και υπηρεσίες FinTech. Συγκεκριμένα, διερευνώνται παράγοντες όπως η εμπιστοσύνη, η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, η ευκολία χρήσης και η πρόθεση υιοθέτησης των σχετικών τεχνολογιών. Η μελέτη των παραγόντων αυτών βασίζεται σε καθιερωμένα θεωρητικά μοντέλα αποδοχής τεχνολογίας, σύμφωνα με τα οποία η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και η ευκολία χρήσης αποτελούν βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της υιοθέτησης νέων τεχνολογιών (Davis, 1989). Παράλληλα, η εμπιστοσύνη αναδεικνύεται ως κρίσιμος παράγοντας για την υιοθέτηση FinTech εφαρμογών, ιδίως σε περιβάλλοντα που σχετίζονται με τη διαχείριση χρηματοοικονομικών δεδομένων. Συνεπώς, η ανάλυση που ακολουθεί επιτρέπει την κατανόηση των στάσεων των χρηστών απέναντι στις FinTech εφαρμογές και την ερμηνεία του βαθμού ενσωμάτωσής τους στην καθημερινή οικονομική δραστηριότητα.

Πίνακας 4.25: Αντίληψη χρησιμότητας FinTech

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	7	4,7%
2 (Διαφωνώ)	25	16,7%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	37	24,7%
4 (Συμφωνώ)	68	45,3%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	13	8,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την αντίληψη χρησιμότητας των FinTech εφαρμογών, η πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσε ότι συμφωνεί (45,3%) ή συμφωνεί απόλυτα (8,7%) με τη συμβολή τους στον καλύτερο έλεγχο των οικονομικών τους. Αντίθετα, μικρότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες διαφωνίας, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (24,7%) διατηρεί ουδέτερη στάση.

Η αντίληψη χρησιμότητας αποτελεί βασικό παράγοντα υιοθέτησης τεχνολογίας, σύμφωνα με το μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Technology Acceptance Model – TAM), όπου η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα επηρεάζει άμεσα τη στάση και την πρόθεση χρήσης των τεχνολογιών (Davis, 1989). Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν τα οφέλη των FinTech εφαρμογών στη διαχείριση των οικονομικών τους, γεγονός που συμβάλλει θετικά στην υιοθέτησή τους. Ωστόσο, η ύπαρξη ουδέτερων ή αρνητικών στάσεων υποδηλώνει ότι η αντίληψη χρησιμότητας δεν είναι ομοιόμορφη στο σύνολο του δείγματος. Συνεπώς, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν γενικά θετική αντίληψη χρησιμότητας των FinTech εφαρμογών, η οποία αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την περαιτέρω διάδοση και χρήση τους.

Πίνακας 4.26: Ανησυχία για ασφάλεια

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	23	15,3%
2 (Διαφωνώ)	36	24,0%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	52	34,7%
4 (Συμφωνώ)	24	16,0%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	15	10,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την ανησυχία για την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων, οι συμμετέχοντες εμφανίζουν διαφοροποιημένες στάσεις. Η μεγαλύτερη κατηγορία καταγράφεται στην ουδέτερη θέση (34,7%), ενώ σημαντικά ποσοστά εκφράζουν ανησυχία (συμφωνώ 16,0% και συμφωνώ απόλυτα 10,0%). Παράλληλα, ένα μέρος των συμμετεχόντων δηλώνει ότι δεν ανησυχεί (39,3%), γεγονός που υποδηλώνει ετερογένεια στην αντίληψη κινδύνου. Η αντίληψη ασφάλειας αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την υιοθέτηση FinTech εφαρμογών, καθώς συνδέεται άμεσα με την εμπιστοσύνη των χρηστών προς τις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η εμπιστοσύνη αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη χρήση τέτοιων τεχνολογιών, ιδίως όταν αυτές αφορούν τη διαχείριση ευαίσθητων οικονομικών δεδομένων. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι, παρά τη γενικά θετική στάση απέναντι στις FinTech εφαρμογές που καταγράφηκε σε προηγούμενες ενότητες, οι ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια εξακολουθούν να αποτελούν σημαντικό παράγοντα που επηρεάζει τη στάση των χρηστών. Συνεπώς, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης και της αντίληψης ασφάλειας κρίνεται καθοριστική για την περαιτέρω υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών.

Πίνακας 4.27: Πρόθεση σύστασης FinTech

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	10	6,7%
2 (Διαφωνώ)	18	12,0%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	37	24,7%
4 (Συμφωνώ)	58	38,7%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	27	18,0%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την πρόθεση σύστασης FinTech εφαρμογών, η πλειονότητα των συμμετεχόντων δήλωσε ότι συμφωνεί (38,7%) ή συμφωνεί απόλυτα (18,0%) με τη σύστασή τους σε τρίτους. Αντίθετα, μικρότερα ποσοστά καταγράφονται στις κατηγορίες διαφωνίας, ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (24,7%) διατηρεί ουδέτερη στάση. Η πρόθεση σύστασης αποτελεί σημαντικό δείκτη αποδοχής και ικανοποίησης από τη χρήση τεχνολογιών, καθώς συνδέεται άμεσα με τη συνολική εμπειρία του χρήστη. Σύμφωνα με το μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Davis, 1989), η θετική αντίληψη χρησιμότητας και ευκολίας χρήσης ενισχύει τη στάση απέναντι στην τεχνολογία και, κατ' επέκταση, την πρόθεση χρήσης και σύστασής της. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες εμφανίζουν θετική στάση απέναντι στις FinTech εφαρμογές, γεγονός που ενισχύει την περαιτέρω διάδοσή τους μέσω θετικών εμπειριών και συστάσεων μεταξύ χρηστών. Ωστόσο, η ύπαρξη ουδέτερων ή αρνητικών στάσεων υποδηλώνει ότι η αποδοχή των FinTech εφαρμογών δεν είναι πλήρως καθολική, στοιχείο που μπορεί να συνδέεται με παράγοντες όπως η εμπιστοσύνη και η αντίληψη ασφάλειας. Συνεπώς, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν γενικά υψηλό επίπεδο αποδοχής των FinTech εφαρμογών, με παράλληλη ύπαρξη επιμέρους διαφοροποιήσεων στη στάση των συμμετεχόντων.

.Πίνακας 4.28: Επίδραση στην αυτοπεποίθηση

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	11	7,3%
2 (Διαφωνώ)	31	20,7%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	53	35,3%
4 (Συμφωνώ)	53	35,3%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	2	1,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την επίδραση των FinTech εφαρμογών στη χρηματοοικονομική αυτοπεποίθηση, οι συμμετέχοντες εμφανίζουν διαφοροποιημένες στάσεις. Σημαντικά ποσοστά καταγράφονται τόσο στην κατηγορία συμφωνίας (35,3%) όσο και στην ουδέτερη στάση (35,3%), ενώ ένα μέρος των συμμετεχόντων εκφράζει διαφωνία ως προς την ενίσχυση της αυτοπεποίθησής του μέσω των εφαρμογών. Η διαφοροποίηση αυτή παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς η χρηματοοικονομική αυτοπεποίθηση αποτελεί σημαντική διάσταση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και συνδέεται με την ικανότητα λήψης οικονομικών αποφάσεων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η χρήση χρηματοοικονομικών τεχνολογιών μπορεί να ενισχύσει την αυτοπεποίθηση των χρηστών, παρέχοντας καλύτερη πληροφόρηση και έλεγχο των οικονομικών τους. Ωστόσο, η ύπαρξη υψηλού ποσοστού ουδέτερων ή αρνητικών στάσεων υποδηλώνει ότι η χρήση FinTech εφαρμογών δεν οδηγεί απαραίτητα σε ενίσχυση της χρηματοοικονομικής αυτοπεποίθησης για όλους τους χρήστες. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η επίδραση των FinTech εφαρμογών στην αυτοπεποίθηση των χρηστών είναι μη ομοιόμορφη, γεγονός που μπορεί να σχετίζεται με παράγοντες όπως το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης, η εμπειρία χρήσης και η εμπιστοσύνη στις τεχνολογίες.

Πίνακας 4.29: Κατανόηση οικονομικών επιλογών

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	11	7,3%
2 (Διαφωνώ)	29	19,3%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	43	28,7%
4 (Συμφωνώ)	60	40,0%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	7	4,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την επίδραση των FinTech εφαρμογών στην κατανόηση οικονομικών επιλογών, ένα σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων δηλώνει ότι συμφωνεί (40,0%) ή συμφωνεί απόλυτα (4,7%) ότι οι εφαρμογές αυτές συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση των οικονομικών τους αποφάσεων. Παράλληλα, ένα μέρος των συμμετεχόντων διατηρεί ουδέτερη στάση (28,7%), ενώ μικρότερα ποσοστά εκφράζουν διαφωνία. Η ενίσχυση της κατανόησης οικονομικών επιλογών μέσω των FinTech εφαρμογών παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς οι τεχνολογίες αυτές παρέχουν άμεση πρόσβαση σε πληροφορίες, εργαλεία ανάλυσης και δυνατότητες παρακολούθησης οικονομικών δεδομένων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η χρήση FinTech μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της χρηματοοικονομικής γνώσης και της ποιότητας των οικονομικών αποφάσεων. Ωστόσο, η ύπαρξη σημαντικού ποσοστού ουδέτερων ή αρνητικών στάσεων υποδηλώνει ότι η επίδραση των FinTech εφαρμογών στην κατανόηση οικονομικών επιλογών δεν είναι ομοιόμορφη για όλους τους χρήστες. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι FinTech εφαρμογές συμβάλλουν θετικά στην κατανόηση οικονομικών επιλογών για ένα σημαντικό μέρος των συμμετεχόντων, χωρίς όμως να επηρεάζουν με τον ίδιο τρόπο το σύνολο του δείγματος.

Πίνακας 4.30: Αντιλαμβανόμενη αναγκαιότητα χρήσης FinTech

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	16	10,7%
2 (Διαφωνώ)	35	23,3%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	49	32,7%
4 (Συμφωνώ)	39	26,0%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	11	7,3%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την αντιλαμβανόμενη αναγκαιότητα χρήσης FinTech εφαρμογών, οι συμμετέχοντες εμφανίζουν διαφοροποιημένες στάσεις, με τη μεγαλύτερη κατηγορία να τοποθετείται στην ουδέτερη θέση (32,7%). Παράλληλα, σημαντικά ποσοστά καταγράφονται τόσο στις κατηγορίες διαφωνίας όσο και συμφωνίας, γεγονός που υποδηλώνει ετερογένεια στην αντίληψη της σημασίας των FinTech εφαρμογών. Η αντίληψη αναγκαιότητας χρήσης αποτελεί βασικό στοιχείο της αντιλαμβανόμενης χρησιμότητας, η οποία σύμφωνα με το μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Davis, 1989) επηρεάζει άμεσα τη στάση και τη χρήση των τεχνολογιών. Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι, παρότι οι συμμετέχοντες αναγνωρίζουν σε έναν βαθμό τη συμβολή των FinTech εφαρμογών στη διαχείριση των οικονομικών τους, δεν θεωρούν όλοι ότι είναι απαραίτητες για την καθημερινή οικονομική τους λειτουργία. Συνεπώς, η χρήση των FinTech εφαρμογών φαίνεται να είναι σημαντική αλλά όχι απολύτως αναγκαία για το σύνολο των συμμετεχόντων.

Πίνακας 4.31: Επίδραση τεχνολογίας στη συμπεριφορά

Κατηγορία	Συχνότητα Ποσοστό	
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	15	10,0%
2 (Διαφωνώ)	32	21,3%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	37	24,7%
4 (Συμφωνώ)	59	39,3%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	7	4,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την επίδραση της τεχνολογίας στη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, η πλειονότητα των συμμετεχόντων δηλώνει ότι συμφωνεί (39,3%) ή συμφωνεί απόλυτα (4,7%) ότι η τεχνολογία έχει βελτιώσει τη συνολική οικονομική τους συμπεριφορά. Παράλληλα, ένα σημαντικό ποσοστό διατηρεί ουδέτερη στάση (24,7%), ενώ μικρότερα ποσοστά εκφράζουν διαφωνία. Η θετική αυτή αξιολόγηση υποδηλώνει ότι οι ψηφιακές τεχνολογίες, και ειδικότερα οι FinTech εφαρμογές, συμβάλλουν στη βελτίωση της διαχείρισης των οικονομικών πόρων και στη λήψη πιο ενημερωμένων αποφάσεων. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία, η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στη χρηματοοικονομική δραστηριότητα μπορεί να ενισχύσει τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, παρέχοντας εργαλεία ελέγχου, πληροφόρησης και αυτοματοποίησης (Gimpel et al., 2018). Ωστόσο, η ύπαρξη ουδέτερων ή αρνητικών στάσεων υποδηλώνει ότι η επίδραση της τεχνολογίας δεν είναι ομοιόμορφη για όλους τους χρήστες, γεγονός που μπορεί να συνδέεται με παράγοντες όπως το επίπεδο εξοικείωσης με την τεχνολογία, η εμπιστοσύνη και η εμπειρία χρήσης. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι η τεχνολογία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς, χωρίς όμως να επηρεάζει με τον ίδιο τρόπο το σύνολο των συμμετεχόντων.

Πίνακας 4.32: Πρόθεση μελλοντικής χρήσης

Κατηγορία	Συχνότητα	Ποσοστό
1 (Διαφωνώ απόλυτα)	8	5,3%
2 (Διαφωνώ)	30	20,0%
3 (Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ)	34	22,7%
4 (Συμφωνώ)	29	19,3%
5 (Συμφωνώ απόλυτα)	49	32,7%
Σύνολο	150	100,0%

Αναφορικά με την πρόθεση μελλοντικής χρήσης FinTech εφαρμογών, σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων δηλώνει ότι συμφωνεί (19,3%) ή συμφωνεί απόλυτα (32,7%) με την αύξηση της χρήσης τους στο μέλλον. Παράλληλα, ένα αξιοσημείωτο ποσοστό διατηρεί ουδέτερη στάση (22,7%), ενώ μικρότερα ποσοστά εκφράζουν διαφωνία. Η πρόθεση χρήσης αποτελεί βασικό δείκτη αποδοχής τεχνολογίας, σύμφωνα με το μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Technology Acceptance Model – TAM), όπου η πρόθεση συμπεριφοράς επηρεάζει άμεσα την πραγματική χρήση των τεχνολογιών (Davis, 1989). Τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι οι περισσότεροι συμμετέχοντες εμφανίζουν θετική στάση απέναντι στη μελλοντική χρήση FinTech εφαρμογών, γεγονός που ενισχύει τις προοπτικές περαιτέρω διάδοσής τους. Παράλληλα, η ύπαρξη ουδέτερων ή αρνητικών στάσεων υποδηλώνει ότι η υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών δεν είναι πλήρως καθολική.

Συνεπώς, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν θετική πρόθεση μελλοντικής χρήσης των FinTech εφαρμογών, η οποία συνδέεται με την αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, την εμπιστοσύνη και τη συνολική εμπειρία των χρηστών.

Συνολικά, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας καταδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν θετική στάση απέναντι στις εφαρμογές FinTech, αναγνωρίζοντας τη χρησιμότητά τους και εκφράζοντας πρόθεση περαιτέρω χρήσης στο μέλλον. Παράλληλα, καταγράφεται ικανοποιητικό επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης και σχετικά ορθολογική χρηματοοικονομική συμπεριφορά, όπως αποτυπώνεται στην αποταμίευση, την τήρηση προϋπολογισμού και τη σύγκριση εναλλακτικών επιλογών. Τα ευρήματα αυτά είναι συνεπή με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική γνώση και η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα των τεχνολογιών αποτελούν βασικούς παράγοντες διαμόρφωσης της οικονομικής συμπεριφοράς και της υιοθέτησης FinTech εφαρμογών (Lusardi & Mitchell, 2014· Davis, 1989· OECD/INFE, 2022). Ωστόσο, παρατηρούνται επιφυλάξεις κυρίως ως προς την ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων, καθώς και διαφοροποιήσεις ως προς την οικονομική ανθεκτικότητα και την επίδραση των FinTech εφαρμογών στην αυτοπεποίθηση και την κατανόηση των οικονομικών επιλογών. Τα ευρήματα αυτά υποδηλώνουν ότι, παρά τη γενικά θετική εικόνα, η υιοθέτηση και αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών δεν είναι ομοιόμορφη στο σύνολο των συμμετεχόντων. Συνεπώς, η ανάλυση του παρόντος κεφαλαίου αναδεικνύει μια συνολικά θετική αλλά πολυδιάστατη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, συμπεριφοράς και χρήσης FinTech εφαρμογών, θέτοντας τη βάση για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων στο επόμενο κεφάλαιο.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα και Προτάσεις

5.1 Σύνοψη βασικών ευρημάτων

Το παρόν κεφάλαιο αποσκοπεί στη συνολική αποτίμηση και ερμηνεία των ευρημάτων της εμπειρικής έρευνας υπό το πρίσμα της σύγχρονης διεθνούς βιβλιογραφίας. Ειδικότερα, επιχειρείται η σύνδεση μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης εφαρμογών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας (FinTech), με στόχο την ανάδειξη των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων επιτρέπει την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο η χρηματοοικονομική γνώση συνδέεται με υπεύθυνες οικονομικές πρακτικές, όπως η αποταμίευση, ο οικονομικός προγραμματισμός και η ορθολογική διαχείριση οικονομικών πόρων. Παράλληλα, εξετάζεται ο ρόλος των χρηματοοικονομικών στάσεων και της εμπιστοσύνης προς τις ψηφιακές τεχνολογίες στη διαμόρφωση της πρόθεσης χρήσης και υιοθέτησης FinTech εφαρμογών.

Επιπλέον, το κεφάλαιο επιχειρεί να αναδείξει τις κοινωνικές και δημογραφικές διαφοροποιήσεις που καταγράφονται ως προς τη χρηματοοικονομική γνώση και τη χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Παράγοντες όπως η ηλικία, το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο και οι ψηφιακές δεξιότητες φαίνεται να επηρεάζουν ουσιαστικά τόσο τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά όσο και την αποδοχή των FinTech τεχνολογιών, επιβεβαιώνοντας τη σύνθετη και πολυδιάστατη φύση του ερευνητικού αντικειμένου.

Παράλληλα, διατυπώνονται προτάσεις πολιτικής και πρακτικής εφαρμογής που απορρέουν από τα ευρήματα της έρευνας, με ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας, καθώς και στη βελτίωση της εμπιστοσύνης και της ασφάλειας στις ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Τέλος, εξετάζονται οι βασικοί περιορισμοί της μελέτης και προτείνονται κατευθύνσεις για μελλοντική επιστημονική διερεύνηση, με στόχο την περαιτέρω κατανόηση της σχέσης μεταξύ γνώσης, συμπεριφοράς και τεχνολογίας στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον.

5.2 Ανάλυση και ερμηνεία των βασικών ευρημάτων

Η ανάλυση των ευρημάτων της παρούσας έρευνας αναδεικνύει τη σύνθετη και πολυδιάστατη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και χρήσης εφαρμογών FinTech.

Αρχικά, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι το επίπεδο αντικειμενικής χρηματοοικονομικής γνώσης των συμμετεχόντων είναι σχετικά ικανοποιητικό. Το εύρημα αυτό είναι συνεπές με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία ο γενικός πληθυσμός κατανοεί βασικές χρηματοοικονομικές έννοιες, όπως ο πληθωρισμός και ο ανατοκισμός, αλλά παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις σε πιο σύνθετα ζητήματα (Lusardi & Mitchell, 2014). Παράλληλα, η ύπαρξη μόνο μέτριων επιπέδων αντιλαμβανόμενης γνώσης υποδηλώνει ένα χάσμα μεταξύ πραγματικής και υποκειμενικής κατανόησης, στοιχείο που έχει επισημανθεί και σε προηγούμενες μελέτες.

Σε ό,τι αφορά τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι οι συμμετέχοντες υιοθετούν σε σημαντικό βαθμό ορθολογικές πρακτικές, όπως η τήρηση προϋπολογισμού, η αποταμίευση και η σύγκριση εναλλακτικών επιλογών. Το αποτέλεσμα αυτό επιβεβαιώνει τη θεωρητική προσέγγιση του OECD/INFE (2022), σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική συμπεριφορά αποτελεί κρίσιμο πυλώνα της χρηματοοικονομικής παιδείας και δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τη γνώση, αλλά και από στάσεις και δεξιότητες.

Παράλληλα, η υψηλή χρήση FinTech εφαρμογών, ιδίως σε βασικές λειτουργίες όπως το mobile banking και οι ψηφιακές πληρωμές, επιβεβαιώνει τη ραγδαία διείσδυση της τεχνολογίας στο χρηματοοικονομικό σύστημα. Το εύρημα αυτό ευθυγραμμίζεται με τη σχετική βιβλιογραφία, η οποία αναδεικνύει τη FinTech ως βασικό εργαλείο καθημερινής οικονομικής διαχείρισης (Gimpel et al., 2018). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι, παρά τη θετική στάση απέναντι στις FinTech εφαρμογές, καταγράφονται επιφυλάξεις σχετικά με την ασφάλεια και την προστασία προσωπικών δεδομένων. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει ότι η εμπιστοσύνη αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την υιοθέτηση τεχνολογίας, όπως αναδεικνύεται και από το μοντέλο αποδοχής τεχνολογίας (Davis, 1989). Συνολικά, τα αποτελέσματα υποδεικνύουν ότι η χρηματοοικονομική γνώση λειτουργεί ως σημαντικός αλλά όχι μοναδικός παράγοντας διαμόρφωσης της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και της χρήσης FinTech. Οι στάσεις, η εμπιστοσύνη και οι

ψυχολογικοί παράγοντες φαίνεται να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο, επιβεβαιώνοντας τις αρχές της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής (Kahneman, 2011).

Η κατανόηση των παραπάνω σχέσεων καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, όπου η τεχνολογία μετασχηματίζει ραγδαία τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις.

5.2.1 Αντικειμενική χρηματοοικονομική γνώση

Η ανάλυση των ευρημάτων σχετικά με την αντικειμενική χρηματοοικονομική γνώση των συμμετεχόντων δείχνει ότι το επίπεδο κατανόησης βασικών χρηματοοικονομικών εννοιών είναι ικανοποιητικό, χωρίς ωστόσο να χαρακτηρίζεται υψηλό. Οι συμμετέχοντες εμφανίζουν καλύτερη επίδοση σε ερωτήσεις που αφορούν θεμελιώδεις έννοιες, όπως ο πληθωρισμός και η βασική λειτουργία του επιτοκίου, γεγονός που υποδηλώνει ένα βασικό επίπεδο χρηματοοικονομικής εξοικείωσης.

Ωστόσο, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι σε πιο σύνθετα ζητήματα, όπως ο ακριβής υπολογισμός του επιτοκίου ή η κατανόηση πιο εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών μηχανισμών, τα ποσοστά ορθών απαντήσεων είναι σημαντικά χαμηλότερα. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι η χρηματοοικονομική γνώση των συμμετεχόντων παραμένει σε μεγάλο βαθμό επιφανειακή και δεν επαρκεί για την πλήρη κατανόηση πιο απαιτητικών οικονομικών αποφάσεων.

Τα αποτελέσματα αυτά ευθυγραμμίζονται με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία ο γενικός πληθυσμός κατανοεί βασικές χρηματοοικονομικές έννοιες, αλλά παρουσιάζει σημαντικές ελλείψεις σε πιο σύνθετα ζητήματα (Lusardi & Mitchell, 2014). Η ανομοιογένεια αυτή στη γνώση υποδεικνύει την ανάγκη ενίσχυσης της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, με έμφαση όχι μόνο στην κατανόηση βασικών εννοιών, αλλά και στην ανάπτυξη πιο σύνθετων δεξιοτήτων οικονομικής σκέψης. Συνολικά, τα ευρήματα αναδεικνύουν ότι, αν και υπάρχει ένα βασικό επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης, αυτό δεν είναι επαρκές για την πλήρη υποστήριξη ορθολογικής χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς σε ένα σύγχρονο και σύνθετο οικονομικό περιβάλλον.

Τα ευρήματα αυτά αποκτούν ιδιαίτερη σημασία στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον, όπου οι πολίτες καλούνται να λαμβάνουν ολοένα και πιο σύνθετες χρηματοοικονομικές αποφάσεις που σχετίζονται με δανεισμό, αποταμίευση, επενδύσεις και χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η περιορισμένη κατανόηση πιο σύνθετων εννοιών, όπως ο ανατοκισμός, η

διαφοροποίηση κινδύνου και οι πραγματικές αποδόσεις επενδύσεων, ενδέχεται να αυξάνει την πιθανότητα λήψης μη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων και να επηρεάζει αρνητικά τη μακροπρόθεσμη οικονομική ευημερία των ατόμων.

Παράλληλα, η απόκλιση που καταγράφεται μεταξύ βασικών και πιο εξειδικευμένων γνώσεων υποδηλώνει ότι η χρηματοοικονομική εκπαίδευση των συμμετεχόντων παραμένει σε σημαντικό βαθμό θεωρητική και αποσπασματική. Η κατανόηση απλών οικονομικών εννοιών δεν φαίνεται να μεταφράζεται πάντοτε σε βαθύτερη χρηματοοικονομική ικανότητα, ικανή να υποστηρίξει σύνθετες οικονομικές αποφάσεις σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Το εύρημα αυτό συνδέεται και με τη διεθνή βιβλιογραφία, σύμφωνα με την οποία αρκετά άτομα εμφανίζουν περιορισμένη ικανότητα εφαρμογής χρηματοοικονομικών γνώσεων σε πραγματικές οικονομικές καταστάσεις, ακόμη και όταν κατανοούν βασικές θεωρητικές έννοιες. Η διαφοροποίηση αυτή μεταξύ θεωρητικής γνώσης και πρακτικής εφαρμογής έχει αναδειχθεί ως κρίσιμο ζήτημα στη συζήτηση γύρω από τη χρηματοοικονομική παιδεία και τη χρηματοοικονομική ευημερία των πολιτών.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας υποδηλώνουν ότι η χρηματοοικονομική γνώση δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένη μεταξύ των συμμετεχόντων. Πιθανές διαφοροποιήσεις που σχετίζονται με δημογραφικά χαρακτηριστικά, όπως το μορφωτικό επίπεδο, η ηλικία ή το εισόδημα, ενδέχεται να επηρεάζουν σημαντικά το επίπεδο κατανόησης χρηματοοικονομικών εννοιών. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει ότι η χρηματοοικονομική γνώση επηρεάζεται όχι μόνο από ατομικές ικανότητες, αλλά και από κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες.

Παράλληλα, η αυξανόμενη ψηφιοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών καθιστά ακόμη πιο αναγκαία την ύπαρξη επαρκούς χρηματοοικονομικής γνώσης. Η χρήση FinTech εφαρμογών, επενδυτικών πλατφορμών και ψηφιακών τραπεζικών υπηρεσιών απαιτεί όχι μόνο βασική κατανόηση οικονομικών εννοιών, αλλά και ικανότητα αξιολόγησης κινδύνων, κατανόησης όρων χρήσης και λήψης τεκμηριωμένων οικονομικών αποφάσεων σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

Συνεπώς, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας ενισχύουν την ανάγκη ανάπτυξης πιο ολοκληρωμένων προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, τα οποία δεν θα περιορίζονται μόνο στη θεωρητική κατανόηση βασικών οικονομικών εννοιών, αλλά θα στοχεύουν και στην ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων οικονομικής διαχείρισης και κριτικής αξιολόγησης χρηματοοικονομικών πληροφοριών.

5.2.2 Αντιλαμβανόμενη χρηματοοικονομική γνώση

Η ανάλυση της αντιλαμβανόμενης χρηματοοικονομικής γνώσης καταδεικνύει ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν μέτριο επίπεδο αυτοπεποίθησης ως προς τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Η απόκλιση αυτή μεταξύ αντικειμενικής και αντιλαμβανόμενης γνώσης αποτελεί ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον εύρημα, καθώς υποδηλώνει ότι η κατοχή γνώσεων δεν συνεπάγεται απαραίτητα και την αντίστοιχη εμπιστοσύνη στην εφαρμογή τους. Το φαινόμενο αυτό έχει επισημανθεί και στη σχετική βιβλιογραφία, όπου αναφέρεται ότι τα άτομα συχνά υποεκτιμούν ή υπερεκτιμούν τις ικανότητές τους, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τη λήψη οικονομικών αποφάσεων και να οδηγήσει σε λιγότερο αποτελεσματικές επιλογές (Kahneman, 2011). Η ασυμφωνία αυτή μεταξύ γνώσης και αυτοπεποίθησης έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς μπορεί να περιορίσει την αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματοοικονομικών πληροφοριών και εργαλείων, συμπεριλαμβανομένων των FinTech εφαρμογών. Συνεπώς, τα ευρήματα υποδηλώνουν ότι η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής γνώσης θα πρέπει να συνοδεύεται και από την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης των ατόμων, ώστε να διευκολύνεται η αποτελεσματική λήψη οικονομικών αποφάσεων.

Το εύρημα αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς η αντιλαμβανόμενη χρηματοοικονομική γνώση επηρεάζει άμεσα την οικονομική συμπεριφορά και την προθυμία των ατόμων να αναλάβουν οικονομικές πρωτοβουλίες. Άτομα που εμφανίζουν χαμηλή αυτοπεποίθηση ως προς τις οικονομικές τους γνώσεις ενδέχεται να αποφεύγουν τη λήψη επενδυτικών αποφάσεων, τον οικονομικό προγραμματισμό ή τη χρήση πιο σύνθετων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ακόμη και όταν διαθέτουν επαρκές επίπεδο αντικειμενικής γνώσης. Αντίθετα, η υπερβολική αυτοπεποίθηση μπορεί να οδηγήσει σε υποεκτίμηση κινδύνων και σε λιγότερο ορθολογικές οικονομικές επιλογές.

Η διεθνής βιβλιογραφία έχει αναδείξει ότι η αντιλαμβανόμενη χρηματοοικονομική γνώση συνδέεται στενά με την έννοια της financial self-efficacy, δηλαδή της πεποίθησης των ατόμων ότι μπορούν να διαχειριστούν αποτελεσματικά οικονομικά ζητήματα και να λάβουν ορθές οικονομικές αποφάσεις. Η αυτοπεποίθηση αυτή επηρεάζει σημαντικά τη συμπεριφορά των ατόμων απέναντι στην αποταμίευση, τις επενδύσεις, τον οικονομικό προγραμματισμό και τη διαχείριση κινδύνου.

Παράλληλα, στο σύγχρονο ψηφιακό χρηματοοικονομικό περιβάλλον, η αντιλαμβανόμενη γνώση επηρεάζει και τη χρήση FinTech εφαρμογών. Η χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών απαιτεί όχι μόνο πραγματική γνώση οικονομικών εννοιών, αλλά και εμπιστοσύνη στην ικανότητα κατανόησης και διαχείρισης ψηφιακών εργαλείων. Άτομα που αισθάνονται μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση ως προς τις οικονομικές και ψηφιακές τους δεξιότητες εμφανίζουν συνήθως αυξημένη προθυμία χρήσης mobile banking, επενδυτικών εφαρμογών και άλλων FinTech υπηρεσιών.

Επιπλέον, η απόκλιση μεταξύ αντικειμενικής και αντιλαμβανόμενης γνώσης υποδηλώνει ότι η χρηματοοικονομική εκπαίδευση δεν θα πρέπει να περιορίζεται αποκλειστικά στη μετάδοση θεωρητικών γνώσεων. Η αποτελεσματική χρηματοοικονομική εκπαίδευση απαιτεί παράλληλα την ανάπτυξη πρακτικών δεξιοτήτων, οικονομικής αυτοπεποίθησης και ικανότητας εφαρμογής γνώσεων σε πραγματικές οικονομικές καταστάσεις. Η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των ατόμων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στη βελτίωση της οικονομικής συμπεριφοράς και στην αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των διαθέσιμων χρηματοοικονομικών εργαλείων.

Συνολικά, τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν ότι η αντιλαμβανόμενη χρηματοοικονομική γνώση αποτελεί κρίσιμο ψυχολογικό παράγοντα που επηρεάζει τόσο τη λήψη οικονομικών αποφάσεων όσο και την υιοθέτηση σύγχρονων ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών.

5.2.3 Χρηματοοικονομική συμπεριφορά

Η διερεύνηση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς αποκαλύπτει ότι οι συμμετέχοντες υιοθετούν σε σημαντικό βαθμό ορθολογικές πρακτικές διαχείρισης των οικονομικών τους. Συγκεκριμένα, υψηλό ποσοστό δηλώνει ότι τηρεί προϋπολογισμό, αποταμιεύει συστηματικά και συγκρίνει εναλλακτικές επιλογές πριν από τη λήψη οικονομικών αποφάσεων.

Τα ευρήματα αυτά επιβεβαιώνουν τη θεωρητική προσέγγιση σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική γνώση και εκπαίδευση επηρεάζουν θετικά τη συμπεριφορά των ατόμων, όπως αναδεικνύεται και από τη μελέτη των Kaiser & Menkhoff (2020). Παράλληλα, συνάδουν με την προσέγγιση του OECD/INFE (2022), σύμφωνα με την οποία η χρηματοοικονομική συμπεριφορά αποτελεί βασικό πυλώνα της χρηματοοικονομικής παιδείας. Ωστόσο, η διαφοροποίηση που

παρατηρείται ως προς την ικανότητα κάλυψης έκτακτων οικονομικών αναγκών υποδηλώνει ότι η οικονομική ανθεκτικότητα δεν είναι ομοιογενής στο σύνολο του δείγματος. Το εύρημα αυτό σχετίζεται με παράγοντες όπως το εισόδημα, η αποταμιευτική ικανότητα και η γενικότερη οικονομική σταθερότητα των νοικοκυριών. Συνεπώς, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι, παρά τη γενικά ορθολογική χρηματοοικονομική συμπεριφορά των συμμετεχόντων, εξακολουθούν να υφίστανται διαφοροποιήσεις που επηρεάζουν την οικονομική τους ανθεκτικότητα και την ικανότητα διαχείρισης απρόβλεπτων οικονομικών καταστάσεων.

Το εύρημα αυτό αποκτά ιδιαίτερη σημασία, καθώς υποδηλώνει ότι οι συμμετέχοντες δεν περιορίζονται μόνο στη θεωρητική κατανόηση χρηματοοικονομικών εννοιών, αλλά φαίνεται να εφαρμόζουν σε σημαντικό βαθμό πρακτικές οικονομικής διαχείρισης στην καθημερινότητά τους. Η τήρηση προϋπολογισμού, η σύγκριση εναλλακτικών επιλογών πριν από αγορές ή οικονομικές αποφάσεις και η συστηματική αποταμίευση αποτελούν ενδείξεις οικονομικού προγραμματισμού και υπεύθυνης διαχείρισης οικονομικών πόρων. Οι πρακτικές αυτές συνδέονται άμεσα με υψηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικής ευημερίας και καλύτερη ικανότητα αντιμετώπισης οικονομικών δυσκολιών.

Παράλληλα, τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν ότι η χρηματοοικονομική συμπεριφορά δεν διαμορφώνεται αποκλειστικά από το επίπεδο γνώσεων, αλλά επηρεάζεται και από ψυχολογικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες. Η οικονομική ανασφάλεια, το επίπεδο εισοδήματος, οι κοινωνικές συνθήκες και οι προσωπικές στάσεις απέναντι στην αποταμίευση και την κατανάλωση φαίνεται να επηρεάζουν σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα διαχειρίζονται τα οικονομικά τους. Το στοιχείο αυτό συνδέεται άμεσα με τη θεωρητική προσέγγιση της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής, σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές αποφάσεις επηρεάζονται όχι μόνο από ορθολογική ανάλυση, αλλά και από συναισθηματικούς και γνωστικούς παράγοντες.

Η διαφοροποίηση που καταγράφεται ως προς την ικανότητα κάλυψης έκτακτων οικονομικών αναγκών είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς αποτελεί βασικό δείκτη χρηματοοικονομικής ανθεκτικότητας. Η ύπαρξη ατόμων που δυσκολεύονται να ανταποκριθούν σε απρόβλεπτες οικονομικές καταστάσεις υποδηλώνει ότι η οικονομική σταθερότητα και η αποταμιευτική δυνατότητα δεν κατανέμονται ισότιμα στο σύνολο του δείγματος. Το εύρημα αυτό αντανakλά

ευρύτερες κοινωνικοοικονομικές ανισότητες, οι οποίες επηρεάζουν τη δυνατότητα δημιουργίας οικονομικού αποθέματος ασφαλείας και την ικανότητα αποτελεσματικής διαχείρισης κρίσεων.

Επιπλέον, η οικονομική ανθεκτικότητα αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία στο σύγχρονο περιβάλλον αυξημένης οικονομικής αβεβαιότητας, πληθωριστικών πιέσεων και μεταβαλλόμενων χρηματοοικονομικών συνθηκών. Η ικανότητα προγραμματισμού, αποταμίευσης και διαχείρισης απρόβλεπτων εξόδων αποτελεί κρίσιμο παράγοντα οικονομικής ευημερίας και μακροπρόθεσμης οικονομικής σταθερότητας των νοικοκυριών.

Παράλληλα, η αυξανόμενη χρήση FinTech εφαρμογών φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά των ατόμων. Εφαρμογές budgeting, mobile banking και ψηφιακής παρακολούθησης δαπανών μπορούν να ενισχύσουν τον οικονομικό προγραμματισμό και τη διαχείριση χρημάτων, παρέχοντας άμεση πληροφόρηση και καλύτερο έλεγχο των οικονομικών συναλλαγών. Ωστόσο, η αποτελεσματική αξιοποίηση των εργαλείων αυτών προϋποθέτει επαρκή χρηματοοικονομική και ψηφιακή παιδεία.

Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας υποδηλώνουν ότι οι συμμετέχοντες εμφανίζουν γενικά θετική και σχετικά υπεύνηλη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, χωρίς όμως να απουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις ως προς την οικονομική ανθεκτικότητα και τη δυνατότητα αποτελεσματικής διαχείρισης οικονομικών κινδύνων. Το στοιχείο αυτό αναδεικνύει τη σημασία ανάπτυξης πολιτικών και εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που θα ενισχύουν όχι μόνο τη χρηματοοικονομική γνώση, αλλά και την πρακτική ικανότητα οικονομικής διαχείρισης και οικονομικής προσαρμοστικότητας των πολιτών.

5.2.4 Χρήση και υιοθέτηση FinTech εφαρμογών

Η ανάλυση των δεδομένων καταδεικνύει ότι οι συμμετέχοντες παρουσιάζουν υψηλό επίπεδο χρήσης FinTech εφαρμογών, ιδιαίτερα σε βασικές υπηρεσίες όπως το mobile banking και οι ψηφιακές πληρωμές. Η εκτεταμένη αυτή χρήση αντανάκλα τη γενικότερη τάση ψηφιοποίησης του χρηματοοικονομικού τομέα, όπως περιγράφεται στη βιβλιογραφία (Gimpel et al., 2018).

Παράλληλα, τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η ψηφιακή χρηματοοικονομική γνώση (*digital financial literacy*) διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην υιοθέτηση των τεχνολογιών, καθώς τα

άτομα που είναι πιο εξοικειωμένα με ψηφιακά εργαλεία τείνουν να αξιοποιούν σε μεγαλύτερο βαθμό τις διαθέσιμες εφαρμογές. Η υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών μπορεί να ερμηνευθεί και υπό το πρίσμα του μοντέλου αποδοχής τεχνολογίας (Technology Acceptance Model – TAM), σύμφωνα με το οποίο η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και η ευκολία χρήσης επηρεάζουν άμεσα τη στάση και την πρόθεση χρήσης των τεχνολογιών (Davis, 1989). Ωστόσο, παρά τη θετική στάση και τη συχνή χρήση, καταγράφονται επιφυλάξεις σχετικά με ζητήματα ασφάλειας και προστασίας προσωπικών δεδομένων, γεγονός που υποδηλώνει ότι η εμπιστοσύνη αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την περαιτέρω υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών.

Συνεπώς, τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών επηρεάζεται από έναν συνδυασμό παραγόντων, όπως η χρηματοοικονομική γνώση, η ψηφιακή εξοικείωση, η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και η εμπιστοσύνη των χρηστών. Το υψηλό επίπεδο χρήσης FinTech εφαρμογών που καταγράφεται στην παρούσα έρευνα αντανάκλα τη σταδιακή ενσωμάτωση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στην καθημερινή οικονομική δραστηριότητα των πολιτών. Οι υπηρεσίες mobile banking, οι ψηφιακές πληρωμές και οι ηλεκτρονικές συναλλαγές φαίνεται να έχουν μετατραπεί από καινοτόμες τεχνολογίες σε βασικά εργαλεία καθημερινής οικονομικής διαχείρισης. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται τόσο με τη ραγδαία τεχνολογική ανάπτυξη όσο και με τη γενικότερη ψηφιοποίηση των τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών σε διεθνές επίπεδο.

Παράλληλα, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι η υιοθέτηση FinTech εφαρμογών δεν αποτελεί αποκλειστικά τεχνολογικό φαινόμενο, αλλά επηρεάζεται άμεσα από το επίπεδο χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας των χρηστών. Η *digital financial literacy* φαίνεται να λειτουργεί ως κρίσιμος παράγοντας που διευκολύνει την κατανόηση, την αποδοχή και την αποτελεσματική χρήση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών εργαλείων. Άτομα με υψηλότερο επίπεδο εξοικείωσης με ψηφιακές τεχνολογίες εμφανίζουν μεγαλύτερη προθυμία χρήσης εφαρμογών mobile banking, ηλεκτρονικών πληρωμών και ψηφιακής οικονομικής διαχείρισης, γεγονός που επιβεβαιώνει τη στενή σύνδεση μεταξύ ψηφιακών δεξιοτήτων και χρηματοοικονομικής καινοτομίας.

Η σχέση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο σύγχρονο χρηματοοικονομικό περιβάλλον, όπου η πρόσβαση σε υπηρεσίες πραγματοποιείται ολοένα και περισσότερο μέσω ψηφιακών καναλιών. Η αποτελεσματική χρήση FinTech εφαρμογών απαιτεί όχι μόνο τεχνικές δεξιότητες, αλλά και ικανότητα κατανόησης χρηματοοικονομικών πληροφοριών, αξιολόγησης κινδύνων και λήψης οικονομικών αποφάσεων σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Συνεπώς, η χρηματοοικονομική και η ψηφιακή παιδεία λειτουργούν συμπληρωματικά στη διαδικασία υιοθέτησης FinTech τεχνολογιών.

Παράλληλα, τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν τη σημασία της αντιλαμβανόμενης χρησιμότητας και της ευκολίας χρήσης, όπως περιγράφονται στο Technology Acceptance Model (TAM). Οι συμμετέχοντες φαίνεται να αξιοποιούν περισσότερο εφαρμογές που διευκολύνουν την ταχύτητα συναλλαγών, την άμεση πρόσβαση σε οικονομικές πληροφορίες και τον καλύτερο έλεγχο των οικονομικών τους. Η πρακτικότητα και η ευχρηστία των εφαρμογών φαίνεται να ενισχύουν σημαντικά τη θετική στάση απέναντι στις FinTech τεχνολογίες και να αυξάνουν την πρόθεση περαιτέρω χρήσης τους.

Ωστόσο, παρά τη γενικά θετική στάση απέναντι στις FinTech εφαρμογές, οι ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια, την προστασία προσωπικών δεδομένων και την κυβερνοασφάλεια παραμένουν έντονες. Το στοιχείο αυτό επιβεβαιώνει ότι η εμπιστοσύνη αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η ανησυχία σχετικά με πιθανές ηλεκτρονικές απάτες, παραβιάσεις δεδομένων και κακή χρήση προσωπικών πληροφοριών φαίνεται να λειτουργεί ανασταλτικά για ορισμένους χρήστες, ιδιαίτερα για άτομα με χαμηλότερη ψηφιακή εξοικείωση ή περιορισμένη εμπειρία χρήσης FinTech εφαρμογών.

Επιπλέον, τα αποτελέσματα υποδηλώνουν ότι η υιοθέτηση FinTech εφαρμογών ενδέχεται να διαφοροποιείται μεταξύ κοινωνικών και δημογραφικών ομάδων. Παράγοντες όπως η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και οι ψηφιακές δεξιότητες φαίνεται να επηρεάζουν τον βαθμό αποδοχής και χρήσης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Οι νεότερες ηλικιακές ομάδες εμφανίζουν συνήθως μεγαλύτερη εξοικείωση και συχνότερη χρήση FinTech εφαρμογών, ενώ μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες ενδέχεται να εμφανίζουν περισσότερες επιφυλάξεις σχετικά με την ασφάλεια και την αξιοπιστία των ψηφιακών υπηρεσιών.

Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν ότι η υιοθέτηση FinTech εφαρμογών αποτελεί πολυπαραγοντικό φαινόμενο, το οποίο επηρεάζεται από γνωστικούς, τεχνολογικούς, ψυχολογικούς και κοινωνικούς παράγοντες. Η χρηματοοικονομική γνώση, η ψηφιακή επάρκεια, η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, η ευκολία χρήσης και η εμπιστοσύνη προς τις τεχνολογίες συνθέτουν ένα πολύπλοκο πλαίσιο που καθορίζει τον βαθμό αποδοχής και αξιοποίησης των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών στο σύγχρονο οικονομικό περιβάλλον.

5.2.5 Στάσεις απέναντι στο FinTech

Οι στάσεις των συμμετεχόντων απέναντι στις FinTech εφαρμογές είναι γενικά θετικές, με σημαντικό ποσοστό να αναγνωρίζει τη χρησιμότητα και την ευκολία χρήσης τους. Το εύρημα αυτό ερμηνεύεται επαρκώς μέσω του Technology Acceptance Model του Davis (1989), σύμφωνα με το οποίο η αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα και η ευκολία χρήσης αποτελούν βασικούς παράγοντες υιοθέτησης τεχνολογιών. Ωστόσο, οι συμμετέχοντες εκφράζουν επιφυλάξεις σχετικά με την ασφάλεια και την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Η ύπαρξη αυτών των ανησυχιών επιβεβαιώνει ότι η εμπιστοσύνη και η αντίληψη κινδύνου αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τη διείσδυση των FinTech εφαρμογών, όπως αναδεικνύεται και στη σχετική βιβλιογραφία. Η συνύπαρξη θετικών στάσεων και επιφυλάξεων υποδηλώνει ότι η υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την αντιλαμβανόμενη χρησιμότητα, αλλά και από ψυχολογικούς παράγοντες που σχετίζονται με την ασφάλεια και την εμπιστοσύνη. Συνεπώς, τα ευρήματα καταδεικνύουν ότι, παρά τη γενικά θετική στάση απέναντι στις FinTech εφαρμογές, η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των χρηστών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την περαιτέρω διάδοση και εδραίωση των τεχνολογιών αυτών.

5.3 Συνολική ερμηνεία και θεωρητική συμβολή

Συνολικά, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας επιβεβαιώνουν ότι η χρηματοοικονομική γνώση, η χρηματοοικονομική συμπεριφορά και η υιοθέτηση τεχνολογίας αποτελούν αλληλοσυνδεόμενες και αλληλεξαρτώμενες διαστάσεις. Ειδικότερα, τα αποτελέσματα ενισχύουν τη διεθνή βιβλιογραφία που υποστηρίζει ότι η χρηματοοικονομική γνώση συμβάλλει θετικά στη διαμόρφωση ορθολογικής οικονομικής συμπεριφοράς (Lusardi & Mitchell, 2014· Kaiser &

Menkhoff, 2020). Παράλληλα, αναδεικνύεται η ύπαρξη απόκλισης μεταξύ αντικειμενικής και αντιλαμβανόμενης γνώσης, γεγονός που επιβεβαιώνει τη σημασία των ψυχολογικών παραγόντων στη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων, όπως αναδεικνύεται και από τη θεωρία της συμπεριφορικής χρηματοοικονομικής (Kahneman, 2011). Επιπλέον, τα ευρήματα συμβάλλουν στην κατανόηση της υιοθέτησης FinTech εφαρμογών, επιβεβαιώνοντας τον καθοριστικό ρόλο της αντιλαμβανόμενης χρησιμότητας και της ευκολίας χρήσης, σύμφωνα με το Technology Acceptance Model (Davis, 1989). Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται η σημασία της εμπιστοσύνης και της αντίληψης κινδύνου ως κρίσιμων παραγόντων για τη διείσδυση των τεχνολογιών αυτών. Συνεπώς, η παρούσα έρευνα συμβάλλει στη βιβλιογραφία, ενισχύοντας τη συστηματική κατανόηση της σχέσης μεταξύ γνώσης, συμπεριφοράς και τεχνολογίας, σε ένα περιβάλλον αυξανόμενης ψηφιοποίησης του χρηματοοικονομικού τομέα.

5.4 Προτάσεις πολιτικής και πρακτικής εφαρμογής

Με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας, διατυπώνονται ορισμένες προτάσεις πολιτικής και πρακτικής εφαρμογής, με στόχο τη βελτίωση της χρηματοοικονομικής γνώσης, της συμπεριφοράς και της ασφαλούς χρήσης των FinTech εφαρμογών. Καταρχάς, κρίνεται απαραίτητη η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα πρότυπα του OECD, με έμφαση όχι μόνο στην κατανόηση βασικών εννοιών, αλλά και στην εφαρμογή τους στην καθημερινή οικονομική ζωή. Η ανάγκη αυτή προκύπτει από τα ευρήματα που καταδεικνύουν περιορισμένη κατανόηση πιο σύνθετων χρηματοοικονομικών ζητημάτων. Παράλληλα, η προώθηση της ψηφιακής χρηματοοικονομικής γνώσης (*digital financial literacy*) είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς η εξοικείωση με τα ψηφιακά εργαλεία διευκολύνει την αποτελεσματική και ασφαλή χρήση των FinTech εφαρμογών. Επιπλέον, η αναβάθμιση των μηχανισμών ασφάλειας και διαφάνειας από τους παρόχους FinTech κρίνεται αναγκαία, προκειμένου να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη των χρηστών και να περιοριστούν οι επιφυλάξεις που σχετίζονται με την προστασία προσωπικών δεδομένων. Τέλος, η ανάπτυξη και διάδοση εργαλείων οικονομικής διαχείρισης, όπως εφαρμογές προϋπολογισμού (*budgeting applications*), μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της υπεύθυνης χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και στη βελτίωση της καθημερινής οικονομικής διαχείρισης των πολιτών.

5.5 Περιορισμοί της έρευνας

Η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς, οι οποίοι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη. Αρχικά, το δείγμα της έρευνας δεν είναι πλήρως αντιπροσωπευτικό του γενικού πληθυσμού, γεγονός που περιορίζει τη δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων. Συνεπώς, τα ευρήματα αντανακλούν κυρίως τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και δεν μπορούν να επεκταθούν με απόλυτη ακρίβεια στο σύνολο του πληθυσμού. Επιπλέον, τα δεδομένα βασίζονται σε αυτοαναφερόμενες απαντήσεις, γεγονός που ενδέχεται να εισάγει μεροληψίες, όπως η κοινωνικά επιθυμητή συμπεριφορά ή η υποκειμενική εκτίμηση των συμμετεχόντων. Τέλος, η διαστρωματική (cross-sectional) φύση της έρευνας δεν επιτρέπει την εξαγωγή αιτιωδών σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών, αλλά μόνο τον εντοπισμό συσχετίσεων μεταξύ αυτών. Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η έρευνα παρέχει χρήσιμα ευρήματα για την κατανόηση της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, συμπεριφοράς και χρήσης FinTech εφαρμογών. Επιπλέον, η χρήση ερωτηματολογίου ως βασικού εργαλείου συλλογής δεδομένων δεν επιτρέπει την εις βάθος διερεύνηση των κινήτρων, των συναισθημάτων και των εμπειριών που επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και τη χρήση FinTech εφαρμογών. Παρότι η ποσοτική προσέγγιση επιτρέπει τη στατιστική αποτύπωση τάσεων και συσχετίσεων, δεν μπορεί να αποδώσει πλήρως την πολυπλοκότητα των ψυχολογικών και κοινωνικών παραγόντων που επηρεάζουν τη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Παράλληλα, η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε συγκεκριμένο χρονικό πλαίσιο, κατά το οποίο οι οικονομικές και τεχνολογικές συνθήκες ενδέχεται να επηρέασαν τις αντιλήψεις και τις συμπεριφορές των συμμετεχόντων. Η ταχεία εξέλιξη των FinTech τεχνολογιών και οι συνεχείς μεταβολές στο οικονομικό περιβάλλον ενδέχεται να επηρεάζουν διαχρονικά τις στάσεις και τη χρήση ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, γεγονός που περιορίζει τη χρονική γενικευσιμότητα των αποτελεσμάτων. Επιπλέον, ορισμένες μεταβλητές που θα μπορούσαν να επηρεάζουν τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και τη χρήση FinTech εφαρμογών, όπως η προηγούμενη εμπειρία χρήσης τεχνολογίας, το επίπεδο οικονομικής ανασφάλειας ή τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του επαγγελματικού περιβάλλοντος των συμμετεχόντων, δεν διερευνήθηκαν σε βάθος στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης.

Επιπλέον, η μέθοδος δειγματοληψίας και η ηλεκτρονική διανομή του ερωτηματολογίου ενδέχεται να επηρέασαν τη σύνθεση του δείγματος καθώς αυξάνεται η πιθανότητα συμμετοχής ατόμων με

μεγαλύτερη εξοικείωση με τις ψηφιακές τεχνολογίες και τις διαδικτυακές εφαρμογές. Ως εκ τούτου, ενδέχεται να υποεκπροσωπούνται άτομα με περιορισμένη πρόσβαση σε ψηφιακά μέσα ή χαμηλότερο επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων, γεγονός που μπορεί να επηρεάζει ιδιαίτερα τα ευρήματα που σχετίζονται με τη χρήση και την υιοθέτηση FinTech υπηρεσιών. Παράλληλα, η αξιολόγηση της χρηματοοικονομικής γνώσης και συμπεριφοράς βασίστηκε σε αυτοαναφερόμενες απαντήσεις, οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζονται από υποκειμενικές αντιλήψεις, επίπεδα αυτοπεποίθησης ή τάσεις κοινωνικά επιθυμητής συμπεριφοράς, δημιουργώντας πιθανές αποκλίσεις μεταξύ πραγματικής και αντιλαμβανόμενης χρηματοοικονομικής γνώσης.

Επιπροσθέτως, η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται κυρίως στη διερεύνηση γενικών τάσεων, συσχετίσεων και προτύπων συμπεριφοράς και όχι στην εις βάθος ανάλυση επιμέρους κατηγοριών FinTech υπηρεσιών ή εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Κατά συνέπεια, δεν εξετάζονται αναλυτικά πιθανές διαφοροποιήσεις μεταξύ διαφορετικών μορφών ψηφιακών χρηματοοικονομικών εφαρμογών, όπως οι επενδυτικές πλατφόρμες, τα κρυπτονομίσματα, οι υπηρεσίες ψηφιακού δανεισμού ή οι αυτοματοποιημένες επενδυτικές υπηρεσίες (robo-advisors), οι οποίες ενδέχεται να επηρεάζουν με διαφορετικό τρόπο τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, την αντίληψη κινδύνου και τη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων των χρηστών.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η έρευνα προσφέρει σημαντικά εμπειρικά ευρήματα σχετικά με τη σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής γνώσης, χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και υιοθέτησης FinTech εφαρμογών, συμβάλλοντας στην κατανόηση ενός ιδιαίτερα σύγχρονου και δυναμικά εξελισσόμενου ερευνητικού πεδίου.

5.6 Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Με βάση τους περιορισμούς και τα ευρήματα της παρούσας μελέτης, προκύπτουν ορισμένες κατευθύνσεις για μελλοντική έρευνα. Αρχικά, προτείνεται η διεύρυνση του δείγματος και η εφαρμογή αντιπροσωπευτικών δειγματοληψιών, προκειμένου να ενισχυθεί η δυνατότητα γενίκευσης των αποτελεσμάτων στον ευρύτερο πληθυσμό. Επιπλέον, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η διεξαγωγή συγκριτικών μελετών μεταξύ διαφορετικών χωρών ή δημογραφικών ομάδων, ώστε να διερευνηθούν πιθανές διαφοροποιήσεις στη χρηματοοικονομική γνώση, συμπεριφορά και χρήση FinTech εφαρμογών. Παράλληλα, κρίνεται σκόπιμη η περαιτέρω διερεύνηση του ρόλου της εμπιστοσύνης και της αντίληψης κινδύνου, καθώς οι παράγοντες αυτοί αναδείχθηκαν ως

ιδιαίτερα σημαντικοί για την υιοθέτηση των FinTech εφαρμογών. Τέλος, η αξιοποίηση συνδυασμού ποσοτικών και ποιοτικών μεθόδων έρευνας θα μπορούσε να συμβάλει σε μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και της αλληλεπίδρασής της με την τεχνολογία. Επιπλέον, ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον θα είχε η διερεύνηση της επίδρασης συγκεκριμένων FinTech εφαρμογών, όπως οι robo-advisors, οι επενδυτικές πλατφόρμες και τα ψηφιακά πορτοφόλια, στη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και στη λήψη οικονομικών αποφάσεων των χρηστών. Η ανάλυση επιμέρους κατηγοριών FinTech υπηρεσιών θα μπορούσε να αναδείξει διαφοροποιήσεις ως προς την εμπιστοσύνη, την αντίληψη κινδύνου και τη χρηματοοικονομική αυτοπεποίθηση των χρηστών.

Παράλληλα, θα ήταν ιδιαίτερα χρήσιμη η διεξαγωγή διαχρονικών (longitudinal) ερευνών, προκειμένου να εξεταστεί πώς μεταβάλλονται η χρηματοοικονομική γνώση, οι οικονομικές στάσεις και η χρήση FinTech εφαρμογών σε βάθος χρόνου. Η προσέγγιση αυτή θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στην κατανόηση πιθανών αιτιωδών σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών.

Επιπλέον, μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εξετάσουν πιο διεξοδικά τον ρόλο ψυχολογικών παραγόντων, όπως η οικονομική αυτοπεποίθηση, η παρορμητικότητα, η αποστροφή προς τον κίνδυνο και το οικονομικό άγχος, στη διαμόρφωση της χρηματοοικονομικής συμπεριφοράς και της πρόθεσης χρήσης FinTech εφαρμογών.

Μία ακόμη σημαντική ερευνητική προοπτική αφορά τη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας προγραμμάτων χρηματοοικονομικής και ψηφιακής εκπαίδευσης στην ενίσχυση της χρηματοοικονομικής γνώσης, της οικονομικής ανθεκτικότητας και της ασφαλούς χρήσης ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ειδικά σε κοινωνικές ομάδες που εμφανίζουν χαμηλότερα επίπεδα χρηματοοικονομικής και ψηφιακής παιδείας.

Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε επίσης να επικεντρωθεί στη διερεύνηση των διαφοροποιήσεων μεταξύ γενεών και ηλικιακών ομάδων ως προς την υιοθέτηση FinTech εφαρμογών και τη διαχείριση οικονομικών αποφάσεων. Η αυξανόμενη διείσδυση των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών δημιουργεί διαφορετικά πρότυπα οικονομικής συμπεριφοράς μεταξύ νεότερων και μεγαλύτερων ηλικιακών ομάδων, γεγονός που καθιστά αναγκαία την περαιτέρω κατανόηση του ρόλου της ηλικίας, της ψηφιακής εξοικείωσης και της τεχνολογικής εμπιστοσύνης στη χρήση των εφαρμογών αυτών. Παράλληλα, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η διερεύνηση πιθανών διαφοροποιήσεων μεταξύ φύλου, μορφωτικού επιπέδου και

κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, προκειμένου να εντοπιστούν ομάδες που ενδέχεται να εμφανίζουν χαμηλότερη χρηματοοικονομική και ψηφιακή επάρκεια.

Επιπροσθέτως, σημαντική ερευνητική προοπτική αποτελεί η διερεύνηση των επιδράσεων της τεχνητής νοημοσύνης και των αλγοριθμικών συστημάτων στη χρηματοοικονομική συμπεριφορά των χρηστών. Η ολοένα και μεγαλύτερη χρήση αυτοματοποιημένων συστημάτων προτάσεων, robo-advisors και αλγορίθμων προσωποποιημένης οικονομικής πληροφόρησης ενδέχεται να επηρεάζει όχι μόνο τις επενδυτικές αποφάσεις, αλλά και την αντίληψη κινδύνου, την οικονομική αυτοπεποίθηση και τον βαθμό εξάρτησης των χρηστών από ψηφιακά συστήματα λήψης αποφάσεων. Ως εκ τούτου, η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ τεχνητής νοημοσύνης, εμπιστοσύνης και χρηματοοικονομικής αυτονομίας αναμένεται να αποτελέσει ιδιαίτερα σημαντικό πεδίο μελλοντικής έρευνας.

Παράλληλα, ιδιαίτερη σημασία θα είχε η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ χρηματοοικονομικής παιδείας και κυβερνοασφάλειας στο πλαίσιο των ψηφιακών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Η αυξανόμενη χρήση mobile banking, ψηφιακών πορτοφολιών και ηλεκτρονικών συναλλαγών καθιστά αναγκαία την ανάπτυξη γνώσεων και δεξιοτήτων που σχετίζονται με την ασφαλή διαχείριση προσωπικών και οικονομικών δεδομένων. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εξετάσουν κατά πόσο η αυξημένη χρηματοοικονομική και ψηφιακή παιδεία συμβάλλει στη μείωση της ευαλωτότητας των χρηστών απέναντι σε κινδύνους όπως οι διαδικτυακές απάτες, η παραβίαση προσωπικών δεδομένων και οι κυβερνοεπιθέσεις.

Τέλος, ενδιαφέρον θα παρουσίαζε και η διερεύνηση της αποτελεσματικότητας δημόσιων πολιτικών και εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που αποσκοπούν στην ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παιδείας και της ψηφιακής ένταξης. Η αξιολόγηση προγραμμάτων χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης σε σχολεία, πανεπιστήμια και επαγγελματικούς φορείς θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στην κατανόηση του βαθμού στον οποίο η εκπαίδευση μπορεί να βελτιώσει τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά, την οικονομική ανθεκτικότητα και την ασφαλή αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον.

5.7 Τελικό συμπέρασμα

Η παρούσα έρευνα ανέδειξε τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της χρηματοοικονομικής γνώσης και τη σύνθετη σχέση της με τη χρηματοοικονομική συμπεριφορά και την υιοθέτηση εφαρμογών χρηματοοικονομικής τεχνολογίας. Τα αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι η χρηματοοικονομική γνώση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη λήψη ορθολογικών οικονομικών αποφάσεων, επηρεάζοντας παράλληλα σε σημαντικό βαθμό τη στάση των ατόμων απέναντι στις σύγχρονες τεχνολογικές εφαρμογές. Η ευρεία χρήση FinTech υπηρεσιών και η γενικά θετική στάση των συμμετεχόντων υποδηλώνουν ότι η ψηφιακή μετάβαση του χρηματοοικονομικού τομέα αποτελεί πλέον εδραιωμένη πραγματικότητα. Ωστόσο, οι ανησυχίες που καταγράφονται σχετικά με την ασφάλεια και την προστασία των προσωπικών δεδομένων αναδεικνύουν ότι η ενίσχυση της εμπιστοσύνης των χρηστών αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τομέα. Παράλληλα, η διαπιστωμένη απόκλιση μεταξύ αντικειμενικής και αντιλαμβανόμενης χρηματοοικονομικής γνώσης υπογραμμίζει την ανάγκη όχι μόνο για παροχή γνώσεων, αλλά και για ενδυνάμωση της αυτοπεποίθησης των ατόμων στη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Η διαπίστωση αυτή ενισχύει τη σημασία της στοχευμένης χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης, η οποία θα πρέπει να συνδυάζει θεωρητική κατάρτιση με πρακτικές εφαρμογές. Συνολικά, η παρούσα μελέτη συμβάλλει στην κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ γνώσης, συμπεριφοράς και τεχνολογίας, αναδεικνύοντας τη σημασία της χρηματοοικονομικής παιδείας σε ένα περιβάλλον ταχέως εξελισσόμενης ψηφιακής οικονομίας. Τα ευρήματα υποδεικνύουν ότι η αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών δεν εξαρτάται αποκλειστικά από την τεχνολογική υποδομή, αλλά και από το επίπεδο γνώσης, την εμπιστοσύνη και τη συμπεριφορά των χρηστών. Παράλληλα, τα ευρήματα της παρούσας έρευνας αναδεικνύουν ότι η τεχνολογική εξέλιξη στον χρηματοοικονομικό τομέα δημιουργεί νέες ευκαιρίες, αλλά και νέες προκλήσεις για τους πολίτες και τα χρηματοπιστωτικά συστήματα. Η αυξανόμενη εξάρτηση από ψηφιακές χρηματοοικονομικές υπηρεσίες απαιτεί όχι μόνο τεχνολογική προσαρμογή, αλλά και ανάπτυξη ουσιαστικών δεξιοτήτων χρηματοοικονομικής και ψηφιακής διαχείρισης. Η αποτελεσματική αξιοποίηση των FinTech εφαρμογών φαίνεται να προϋποθέτει συνδυασμό γνώσεων, ψηφιακών δεξιοτήτων, οικονομικής αυτοπεποίθησης και εμπιστοσύνης προς τις τεχνολογίες. Η απλή πρόσβαση σε ψηφιακά εργαλεία δεν αρκεί από μόνη της για τη διασφάλιση ορθολογικής οικονομικής συμπεριφοράς, καθώς οι χρήστες καλούνται να διαχειρίζονται ολοένα και πιο

σύνθετες πληροφορίες και οικονομικές αποφάσεις σε ένα περιβάλλον αυξημένης τεχνολογικής και οικονομικής πολυπλοκότητας.

Επιπλέον, η έρευνα υπογραμμίζει ότι η χρηματοοικονομική παιδεία δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως γνωστικό αντικείμενο, αλλά ως πολυδιάστατη δεξιότητα που συνδέεται με στάσεις, συμπεριφορές και ικανότητες προσαρμογής στις σύγχρονες οικονομικές και τεχνολογικές εξελίξεις. Η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής παιδείας και της *digital financial literacy* αποκτά επομένως ιδιαίτερη σημασία όχι μόνο για την ατομική οικονομική ευημερία, αλλά και για τη συνολική σταθερότητα και ανθεκτικότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα μελέτη συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη σχέση μεταξύ γνώσης, οικονομικής συμπεριφοράς και τεχνολογικής υιοθέτησης, αναδεικνύοντας τη σημασία ανάπτυξης πολιτικών και εκπαιδευτικών παρεμβάσεων που θα ενισχύουν την υπεύθυνη και ασφαλή συμμετοχή των πολιτών στο σύγχρονο ψηφιακό χρηματοοικονομικό περιβάλλον. Εν κατακλείδι, η ενίσχυση της χρηματοοικονομικής γνώσης και της ψηφιακής επάρκειας των πολιτών αναδεικνύεται ως καθοριστικός παράγοντας για τη βελτίωση της οικονομικής ευημερίας και τη βιώσιμη ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού συστήματος στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον, όπου η τεχνολογία μετασχηματίζει ραγδαία τον τρόπο λήψης οικονομικών αποφάσεων.

Βιβλιογραφία

- Atkinson, A., & Messy, F.-A. (2012). Measuring financial literacy: Results of the OECD / International Network on Financial Education (INFE) pilot study. *OECD Publishing*
- Belanche, D., Casaló, L. V., & Flavián, C. (2022). Artificial intelligence in FinTech: Understanding users' adoption of AI-based financial services. *Journal of Business Research*, 142, 104–121.
- Bucher-Koenen, T., Lusardi, A., Alessie, R., & Van Rooij, M. (2021). Fearless woman: Financial literacy and stock market participation. *NBER Working Paper Series*.
- Chen, Z., Li, Y., & Wu, Y. (2021). FinTech and financial innovation: The impact of digital financial services on consumer financial behavior. *Electronic Commerce Research and Applications*, 48, 101073.
- Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319–340.
- Fernandes, D., Lynch, J. G., & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861–1883.
- Foerster, S., Linnainmaa, J. T., & Nyberg, P. (2022). Investor behavior and digital financial platforms. *Journal of Financial Economics*, 145(2), 456–478.
- Gai, K., Qiu, M., & Sun, X. (2018). A survey on FinTech. *Journal of Network and Computer Applications*, 103, 262–273.
- Gimpel, H., Rau, D., & Röglinger, M. (2018). Understanding FinTech start-ups – A taxonomy of consumer-oriented service offerings. *Electronic Markets*, 28(3), 245–264.
- Gomber, P., Koch, J.-A., & Siering, M. (2017). Digital finance and FinTech: Current research and future research directions. *Journal of Business Economics*, 87(5), 537–580.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.
- Kaiser, T., & Menkhoff, L. (2020). Financial education in schools: A meta-analysis of experimental studies. *Economics of Education Review*, 78, 101930.
- Kou, G., Akdeniz, O. Ö., Dinçer, H., & Yüksel, S. (2021). FinTech investments and digital financial literacy: Determinants of technology adoption. *Financial Innovation*, 7(1), 1–24.

- Lusardi, A., & Mitchell, O. S. (2014). The economic importance of financial literacy: Theory and evidence. *Journal of Economic Literature*, 52(1), 5–44.
- OECD. (2024). OECD/INFE international survey of adult financial literacy. *OECD Publishing*.
- OECD/INFE. (2022). Toolkit for measuring financial literacy and financial inclusion. *OECD Publishing*.
- OECD/INFE. (2023). OECD/INFE international survey of adult financial literacy. *OECD Publishing*.
- Pant, S. K., & Agarwal, M. (2023). *Impact of digital financial literacy on financial technology adoption*. *Bharatiya Shiksha Shodh Patrika*, 42(2). <https://ssrn.com/abstract=4838234>
- Philippas, D., & Avdoulas, C. (2019). Financial literacy and financial well-being among young adults in Greece. *International Journal of Consumer Studies*, 43(4), 327–337.
- Shaikh, A. A., Glavee-Geo, R., & Karjaluoto, H. (2022). Mobile financial services adoption: A review and future research agenda. *Technological Forecasting and Social Change*, 175, 121393.
- Shefrin, H., & Statman, M. (1985). The disposition to sell winners too early and ride losers too long. *Journal of Finance*, 40(3), 777–790.
- Thaler, R. H. (2015). *Misbehaving: The making of behavioral economics*. W. W. Norton & Company.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1974). Judgment under uncertainty: Heuristics and biases. *Science*, 185(4157), 1124–1131.
- Tversky, A., & Kahneman, D. (1979). Prospect theory: An analysis of decision under risk. *Econometrica*, 47(2), 263–291.
- Willis, L. E. (2008). Against financial literacy education. *Iowa Law Review*, 94(1), 197–285.
- World Bank. (2022). Digital financial inclusion and financial literacy report. *World Bank Publications*.
- Yoon, C., & Occeña, L. G. (2015). Influencing factors of trust in consumer-to-consumer electronic commerce with gender and age. *International Journal of Information Management*, 35(3), 352–363.

